

Folkvandringstida gravar i

Arninge

Arkeologisk särskild undersökning av RAÄ 63:1 och 63:2,
Täby socken och kommun. Uppland.

Rapport 2012:12

Lars Andersson och Louise Evanni

med bidrag av Tove Stjärna

Folkvandringstida gravar i

Arninge

Arkeologisk särskild undersökning av RAÄ 63:1 och 63:2,
Täby socken och kommun. Uppland.

Rapport 2012:12

Lars Andersson och Louise Evanni med bidrag av Tove Stjärna

Rapporten finns i PDF-format på adresserna

www.stockholmslansmuseum.se

www.arkeologiuv.se

Tidaxel: Mats Vänehem

Omslagsbild. Arkeologer i arbete, foto Lars Andersson, Unr 13_5254.

© Stockholms läns museum & Riksantikvarieämbetet UV Mitt.
Produktion: Stockholms läns museum
Redaktionell bearbetning: Göran Werthwein
Produktion av planer: Göran Werthwein, Lars Andersson
Allmänt kartmaterial: Lantmäteriverket. Medgivande 97.0133
Nacka 2012

Innehållsförteckning

Sammanfattning	6
Inledning	8
Undersökningens förutsättningar	8
Mål	9
<i>Gårdsgravfältet</i>	9
<i>Sociala identiteter i samballets mellanskikt</i>	10
<i>Stratigrafiska och rumsliga frågor i anslutning till stensträngen</i>	10
Metod och genomförande	10
Resultat	12
<i>Gravskick</i>	12
<i>Fynd</i>	13
<i>Agraffer</i>	13
<i>Bränd lera</i>	13
<i>Ben och hornmaterial</i>	13
<i>Keramik</i>	14
<i>Järnföremål</i>	14
<i>Sandsten</i>	14
<i>Spridda fragment - om bildstenar på fastlandet</i>	15
Dateringar och syntes	18
Förmedlingsinsatser	21
Referenser	22
Administrativa uppgifter	23
Figurer	
Figur 1: Gröna kartan, skala 1:50 000	6
Figur 2: Fastighetskartan, skala 1:12 500	7
Figur 3: Grav och anläggningsplan	11
Figur 4: Gravfält under avbaning	12
Figur 5: Skelettgrav A6293	13
Figur 6: Möjlig benskrapa	14
Figur 7: Tabell över kamfragment	14
Figur 8: Bildstensfragment	14
Figur 9: Västerjungsteningen	15
Figur 10: Brandskogsskeppet	16
Figur 11: Guidad tur	21
Bilagor	
Bilaga 1: Gravtabell och anläggningsbeskrivningar	24
Bilaga 2: Osteologisk analys	60
Bilaga 3: Fyndtabell	79
Bilaga 4: Konserveringsrapport	84
Bilaga 5: Tabell över bildstensfynd i Södermanland och Uppland	94
Bilaga 6: ¹⁴ C-diagram	97

Fig 1. Gröna kartan. De blå markeringarna markerar undersökningsområdet, skala 1:50 000.

Sammanfattning

Riksantikvarieämbetet UV Mitt och Stockholms läns museum har under hösten 2010 genomfört en arkeologisk undersökning av gravfältet RAÄ 63:1 och 63:2. 24 gravar undersöktes där samtliga utom en daterades till folkvandringstid. Den avvikande dateringen erhöles från ett ben i en grav som tolkas vara anlagd under tidig kristen tid, 1000-1100-talet. De folkvandringstida gravarna var anlagda under

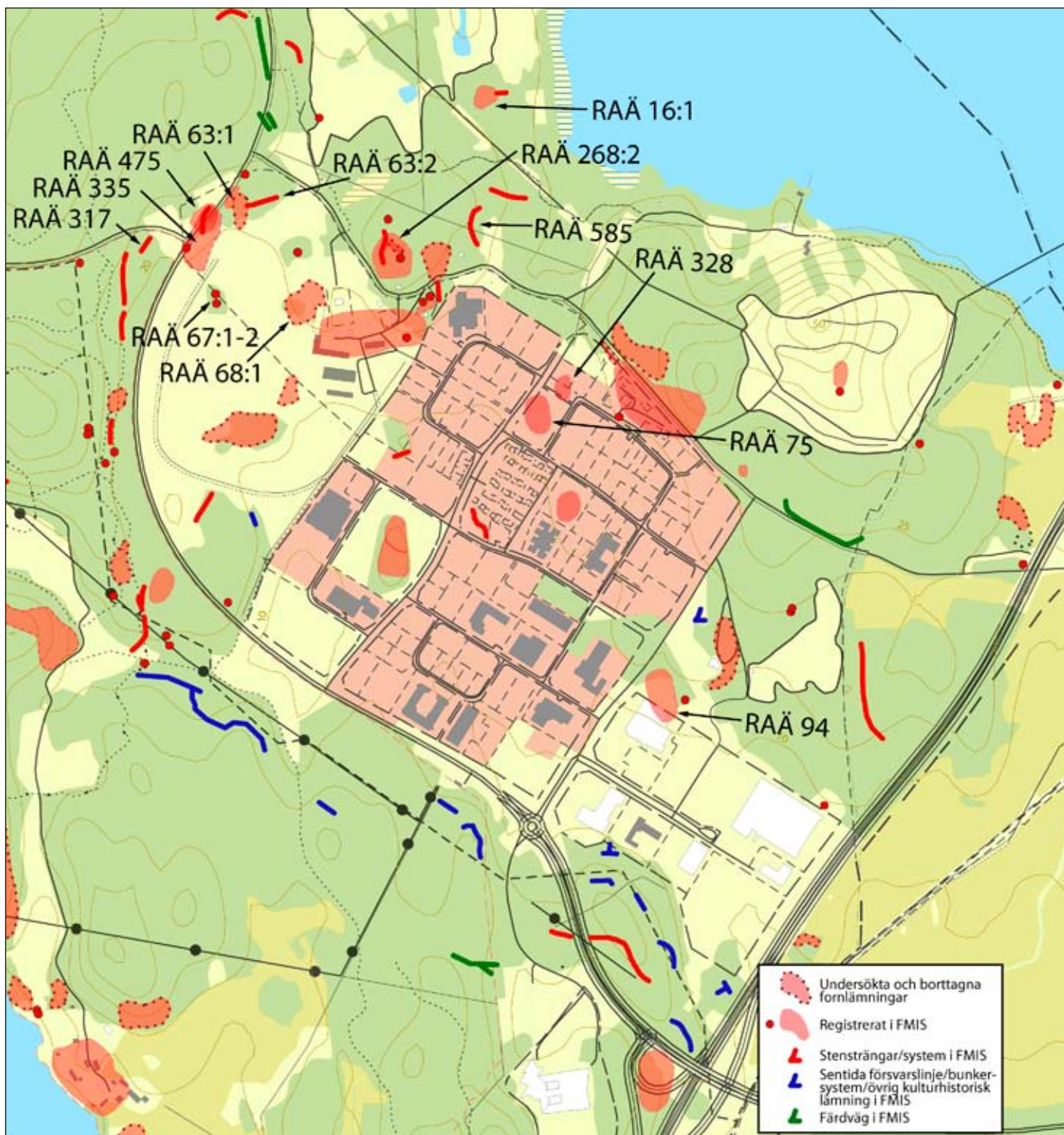

Fig 2. Fastighetskartan, skala 1:12 500, med kända fornlämningar i närområdet.

ett relativt kort tidsspänn under 400-500-talen. Ett ovanligt fynd utgjordes av ett fragment till en bildsten.

Sammanfattningsvis är det just bildstensfragmentet samt indikationen på det sentida återbrukandet av gravfältet som är undersökningens mest uppseendeväckande resultat. I övrigt tolkas gravfältet ha tillhört den intilliggande gården som undersöktes och borttogs i ett annat sammanhang. Dateringarna mellan gravfält och boplatz är mycket överensstämmande. Socialt tolkas gravfältet ha tillhört samhällets mellanskikt (se målsättning).

Inledning

Med anledning av att Täby kommun planerar utbyggnad av Arninge-Ullnaområdet för bostäder, kontor och handel har Riksantikvarieämbetet, Arkeologiska uppdragsverksamheten, UV Mitt tillsammans med Stockholms Läns Museum genomfört en särskild arkeologisk undersökning av RAÄ 63:1-2 i Täby socken i Uppland.

Uppdragsgivare var Täby kommun. Ansvarig för den särskilda undersökningen var Louise Evanni från RAÄ/UV Mitt tillsammans med Lars Andersson Stockholms Läns Museum. Båda har också utarbetat föreliggande rapport.

Undersökningens förutsättningar

Arningeområdet utgörs av ett tydligt järnålderslandskap, vilket karaktäriseras av flera gravfält. Ett flertal arkeologiska undersökningar av boplatser och gravfält är också utförda. Från 1980-talet kan nämnas undersökningarna av två vikingatida gravfält och en boplatz (Täby, RAÄ 75:1 och RAÄ 328:1) och Täby, RAÄ 94:1, ett gravfält från folkvandringstid/vendeltidvendeltid (Hedman 1996). 1989 undersöktes ytterligare ett vikingatida gravfält bestående av skelettgravar (RAÄ 153:1, Olausson 1993). År 1997 undersöktes agrara lämningar i form av stenplockade ytor, röjningsrösen, stensträngar och s.k. åkerhårdar inom tre områden (RAÄ 63:1-2, 317:1 och 475, Hamilton 2001). Samma år undersöktes Täby, RAÄ 335:2, en gård med en grav. Gården daterades till romersk järnålder/folkvandringstid och tolkades som en underlydande gård (Hamilton 2007). Det berörda gravfältet ligger strax norr om denna gård och kan sannolikt knytas till den miljön. Strax söder om gården RAÄ 335:2 finns en gravgrupp, Täby, RAÄ 67:1-2, som möjligen är samtida och som har ett avsevärt mer markerat läge i terrängen. Ytterligare en fornlämning som kan vara samtida med RAÄ 335:2 är den husgrundsterrass, Täby, RAÄ 268:2, som finns sydost om RAÄ 63:1-2. Eventuellt kan denna vara huvudgården till vilken RAÄ 335:2 kan knytas.

Antalet registrerade gravar inom RAÄ 63:1 uppgick innan förundersökningen till 10 st stensättningar varav två osäkra samt en stensträng. Vid förundersökningen kom antalet gravar att öka markant och resulterade i 26 gravar och ett antal stenpackningar av osäker karaktär. I samband med förundersökningen kom inga gravar eller andra lämningar att undersökas vilket kan förklara bristen på tolkning av stenpackningarna. En grov datering av gravfältet utifrån gravarnas yttre morfologi gav romersk järnålder/folkvandringstid. Denna tidsställning befestes

av en datering av ett bränt ben från en av gravarna som gav graven en datering till romersk järnålder. Det sammanhang som benen påträffades i bedömdes tillhöra en för perioden vanligt gravskick. Förutsättningen för förundersökningen var att avgränsa gravfältet och beräkna antal gravar varför inga gravar undersöktes. Dateringen av gravfältet efter förundersökningen stämmer väl överens med dateringarna från den undersökta gården, knappt hundra meter söder om gravfältet. Gravfältet kan därför antas vara ett gårdsgravfält tillhörande gården RAÄ 335:2.

En fornlämningskategori som är väl representerad i området är stensträngarna som i den västra delen av Arninge bildar en yttre västlig gräns mot utmark och skog och som väl sammanfaller med inägomark på de äldre kartorna från bl a 1691. Från 1600-talet och framåt finns två byar i Arningeområdet, Öster- och Västerarninge. I det äldre källmaterialet från bl a 1296 (DS2:1744) omtalas bara Arninge. Det finns dock boplatsslämningar och gravfält intill de båda bytomterna vilket visar att båda byarna kan ha ett äldre ursprung, kanske redan från yngre järnålder (Olausson & Åqvist 1990).

Mål

En grundläggande målsättning var att dokumentera, datera och studera kronologiska och sociala variationer inom gravfältet. En central utgångspunkt var att gravfältet tolkades som ett gårdsgravfält, tillhörande gården Täby, RAÄ 335:2.

Redan efter förundersökningen kunde en uppdelning av gravfältet i en nordlig och en sydlig del anas (Appelgren 2010). En av gravarna norr om stensträngen erhöll en datering till romersk järnålder vilket kan betyda att de är kronologiskt samtida eller nära samtida med gårdens grundande. Uppdelningen kan vara *kronologiskt* betingad, där gravfältet vuxit successivt från norr till söder. Utifrån en idé om gravarnas placering som en viktig social markör kan också uppdelningen vara en *social indelning* där olika grupper av människor har begravts på olika platser inom gravfältet. Generellt sett har gravarna norr om stensträngen en något annorlunda karaktär än de i söder. Ytterligare grupperingar kan anas, bl a i form av ett kluster av fem något mindre gravar, belägna strax söder om stensträngen samt en grupp med kraftigare välvd profil.

Stensträngen har till sin största del anlagts utanför gravfältets rum och är sannolikt en hägnadsrest från ett större sammanhang. Stensträngen kan trots detta ha haft en annan betydelse inom gravfältets område, t.ex. gravhägnad.

Frågeställningarna inför undersökningen kan grupperas i tre block.

Gårdsgravfältet

- *När anläggs den första graven och när överges platsen som begravningsplats?*
- *Överensstämmer dateringarna med gårdens anläggande och övergivande?*
- *Stämmer antagandet om gården och dess gravfält som en representant för samballets mellanskikt?* Med samhällets mellanskikt avses en grupp där tydliga och starka statusmarkörer saknas. Detta tolkas som att gruppen ej har haft ekonomisk eller social makt utöver eller under det normala.

Sociala identiteter i samhällets mellanskikt

- *Hur är gravfältet rumsligt organiserat avseende gravarnas placering och yttre morfologi?*
- *Finns det ytterligare grupperingar inom gravfältet, t ex vad gäller det inre gravskicket?*
- *Om grupper kan urskiljas, går det att korrelera dem med de gravlagdas kön, ålder och/eller fyndmaterial?*
- *Kan vi se en skillnad vad gäller innehållet i gravarna över tid som kan tolkas som en statusförskjutning?*
- *Vilka attribut, t ex gravens placering, yttre och inre gravskick, och gravgåvor har använts för att uttrycka status för den gravlagde individen?*

Stratigrafiska och rumsliga frågor i anslutning till stensträngen

- *Är stensträngen anlagd före, under eller efter gravfältets anläggningstid?*
- *I vilken utsträckning har stensträngen påverkat gravarnas placering eller vice versa?*

Metod och genomförande

Gravfältet RAÄ 63:1 låg på en sydsluttning i skogsmark, idag belägen strax invid Arningeleden. Undersökningsområdets yta omfattande ca 1800 m². Inför fältarbetet skedde ett samråd med Täby kommun avseende fällning av träd inom exploateringsytan. Inom området ska en skola byggas och önskemål fanns att alla ekar samt enstaka större tallar skulle få vara kvar. En kompromiss kom till stånd och det beslutades att samtliga träd inom ytan skulle fällas medan enstaka större träd i ytterkanterna skulle kvarstå.

Fältarbetet inleddes med att hela det berörda området schaktades med maskin ned till anläggningsnivå. Ytor/områden som täckts vid förundersökningen avtäcktes och rensades med fyllhammare. Parallellt med schaktningen påbörjades kartering och undersökning av framkomna gravar. I ett tidigt skede av undersökningen metalldetekterades valda ytor, främst i syfte att hitta ommarkerade bengömmor med metallfynd.

Då det tidigt stod klart att gravarnas överbyggnad var något mer omfattande än vad som framgick vid förundersökningen, d.v.s. de mantlar som påträffades på flera gravar var så pass omfattande att en manuell rensning och undersökning av dessa inte var möjlig att genomföra. Därför skedde avbaningen av gravarna med något olika ambitionsnivå. Gravarna som visade sig ha en omfattande mantel banades skiktvis ned till kärnröset i syfte att spara tid medan gravar utan mantel avbanades ned till stenpackning. Arbetet skedde under noggrann övervakning och eventuella avvikelser i fynd eller konstruktion/uppbyggnad noterades och i förekommande fall karterades.

Samtliga gravar lodfotograferades digitalt och fotografierna rektifierades med övrig plandokumentation i GIS-programmet ArcMap.

Översikt
skala 1:400

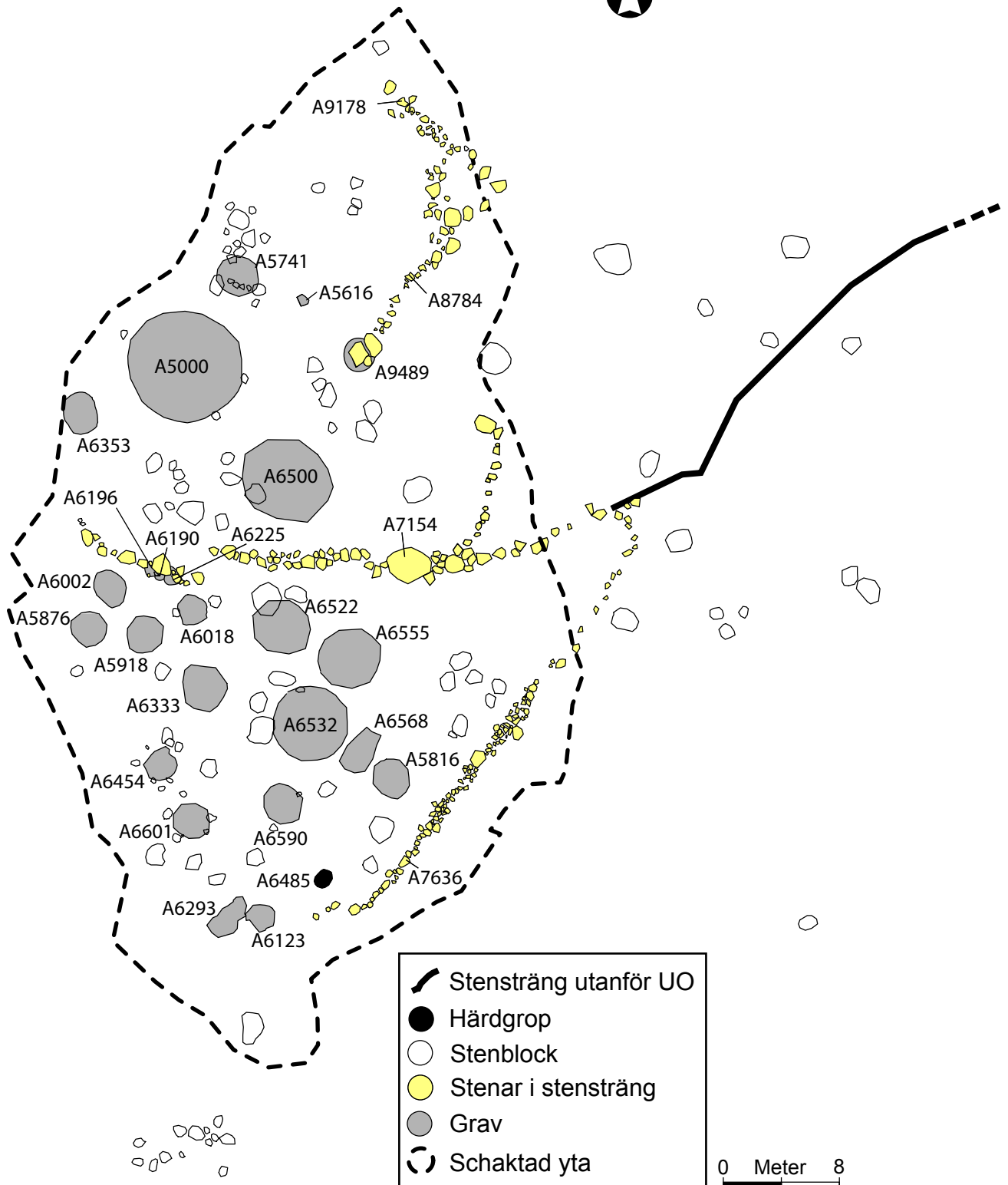

Fig 3. Grav- och anläggningsplan i skala 1:400.

Resultat

Resultaten från förundersökningen signalerade att det skulle kunna finnas upp mot 26 st gravar inom gravfältet. Vid den särskilda undersökningen visade det sig att flera av de indikationer på gravar som påträffats tidigare antingen var naturliga förhöjningar i marken, stenansamlingar (lagda?) utan fynd eller i två fall stenpackningar omkring två stora tallar som inte gick att undersöka i sin helhet. I ett fall utgjorde den förmodade graven en liten del av en mer omfattande terrassering i gravfältets SV del. Totalt dokumenterades och borttogs istället 24 st gravar på gravfältet. Gravarna bestod av 17 st stensättningar, tre bengropar, en säker och en osäker skelettgrav samt två gravar vars yttre morfologi inte gått att fastställa utan benämns nedan gravrester, trots att inga yttre skador kunde iaktas. Vidare kan en stenansamling invid ett större block nämnas där enstaka brända människoben påträffades.

Fig 4. Gravfält under avbaning. Foto Malin Crona, Unr 7_5254.

Inom gravfältet löpte en stensträng (RAÄ 63:2) i öst-västlig riktning. Vid förundersökningen påträffades dessutom ett par stenrader, en i den sydöstra delen av gravfältet och en stenrad i den norra delen. Dessa båda löpte i SV-NO riktning. I samband med den slutgiltiga avbaningen påträffades ytterligare stenrader samt de som påträffats tidigare visade sig vara längre. Slående var den SV-NO orienteringen så när som på stenraden längst i norr (fig 3).

Gravfältets korologi och morfologi

Gravfältet var beläget i en sydsluttning med en röseliknande stensättning, A5000 (gravfältets största grav med en diameter på 9,5 meter), belägen på den högsta punkten. I samma höjdläge återfanns ytterligare ett par gravar som, trots förtätade stenpackningar, var svåra att avgränsa och saknade markerad överbyggnad (A5741 och A5616). Detta höjdparti kunde sägas avgränsas av stensträngen (RAÄ 63:2, A7154) som löpte i Ö-V riktning tvärs igenom gravfältet. I sluttningen mot SV kunde en grupp om fem likartade gravar urskiljas, samtliga vällagda med tydlig kantkedja utan grusmantel och med en diameter på ca 2,5-3 meter. Vidare kunde en gruppering urskiljas centralt på gravfältet. Här återfanns sju stycken gravar med kraftig sand- och grusmantel, med en storlek på mellan 3,5 – 7 meter i diameter. I gravfältets södra, lägre belägna del påträffades en dubbelgrav (brandgrav och skelettgrav – A6123 och A6293). Dessa gravar var övertäckta av röjningssten.

Gravskick

Av de 24 st undersökta gravarna kunde 22 st brandgravar och en skelettgrav fastställas. Ytterligare en osäker skelettgrav, A6568, (utan vare sig ben eller andra fynd) finns med bland de 24 gravarna. Bland brandgravarna var det inre gravskicket varierat med nio olika varianter såsom bengropar, benlager, bengrop, brandgropar och brandlager o s v (bil 1). Sex av gravarna hade dessutom ett

blandat inre gravskick med kombinationer av två gravskick (A6123, 6333, 6353, 6522, 6532, 6601). Även dessa kombinationer varierade (bil 1). I åtta fall, möjligen nio, har en benbehållare konstaterats. De åtta säkra benbehållarna utgjordes av hartstättade kärl och det nionde, osäkra, av enstaka keramikfragment (i brandlagret i A6532). Antalet keramikfragment var alldeles för ringa för att utgöra rester efter ett trasigt gravkärl men då keramiken påträffades i ett brandlager kan man anta att de kan höra till ett kärl som destruerats i samband med kremeringen.

Fig 5. Skelettgrav A6293 och brandgrav A6123. Foto Göran Werthwein, Unr 10_5254.

Fynd

Fyndmaterialet (bil 3) domineras av horn- och benföremål i form av kammar samt agraffknappar av brons. Övriga bronsfynd bestod av hålkälade bältringar samt remsöljor. Fynd av järn var sparsamt förekommande men nämns kan en remsölja, enstaka nitar och ett beslag. Fynd av en, eventuellt två benskedar gjordes också.

Agraffer

Totalt 48 st agraffer eller delar av agraffer påträffades. Merparten bestod av plana, enkla agraffer men 3 st välvda med tredelad dekor (typ B1vi enligt Hines, 1993:29) påträffades också. Dessa dateras enligt Hines till andra halvan av folkvandringstid. De mer vanliga typerna, de odekorerade och små, plana förekommer under hela folkvandringstiden men är vanligare i slutet.

Bränd lera

Två vävtyngder påträffades, F109 i A6555 och F110 i A6522.

Ben och hornmaterial

I 9 gravar påträffades ben/hornmaterial från kammar och andra föremål. Trots ett ganska magert kam- och hornmaterialet med få fragment var variationen av olika typer av kammar och föremål ganska stor. Totalt påträffades 8 st kammar, en stav till ett fodral till handtagskam (F122), en bensked (F125) samt en mer osäker besked (F124) och möjligen en skrapa (F130).

I grav A6500 påträffades F124, fyra fragment som först klassades som en stödskena men som efter noggrannare studie visade sig vara för tunn för att vara en stödskena. Tvärsnittet är alltså mycket tunt, ca 1 mm och fragmenten har vridit sig av värmen på brandbålet. Dekor finns endast på den ena sidan, i form av parallella rader med dubbla linjer längs kanterna. Dekoren är ovanlig och finns inte beskriven av vare sig Petré eller Brynja. En parallell till denna dekor finns från Ottarshögen (Lindqvist, 1936:165). Här återfinns denna dekor på en bensked som också hade dekor på den ena sidan och var förhållandevis tunn. Möjligen är det rester efter en liknande bensked vi har. Från samma grav (A6500) påträffades dock en svickel från en kam varför beskeden är något osäker. I övrigt påträffades inga fler fragment.

Fig 6. F130 från anläggning 5918. Foto Louise Evanni, skala 1:1.

Ytterligare fragment som bör nämnas är F130 (i A5918), tre delar av ett föremål med samma linjedekor som beskrivits ovan. Här återfinns den på båda sidor av föremålet. Tolkningen av detta föremål är osäker. Möjligen skulle det kunna röra sig om en skrapa eftersom nederkanten (fig 6) är en ursprunglig, avsmalnade yta som är spetsig. Ryggdelarna skulle då vara kraftigt sluttande. Någon parallell har ej påträffats. I samma grav framkom dock stödskenefragment med samma dekor (F129). Ytterligare ett kamfynd från samma grav bör lyftas fram och det är F127, en mittskena med rak vinkelrät rygg. Enligt Brynja finns denna profil (grupp II, form A) på handtagskammarna.

För övrigt var kammaterialet förhållandevis magert och endast enstaka delar av kammar påträffades varför bestämningarna bitvis är något osäkra. Med ledning av dekorelement och mittskenas och enstaka stödskenors utseende har en grov datering gjorts (klassifikation enligt Petré 1984:70–80).

Endast en kam (i grav A6123) har varit möjlig att bestämma närmare då denna hade flest delar bevarade. Grov datering till hela folkvandringstid.

Grav	Mittskena	Ryggkurvatur	Stöd, profil	Punktcirkel	Linjer	Övrigt
5918	M3	Rak, se ovan	S3?		L6?	
6123	M2	R3	S3	C2	L2	Cls
6500						Cls
6601					L2	
6711						Cls

Fig 7. Tabell över de kamfragment som gått att bestämma.

Keramik

Endast tre fynd med keramik påträffades, F104-106. F104 utgjorde den största fyndposten med 27 fragment (A6333) medan de andra två endast bestod av enstaka bitar (A6018, 6532). Ingen av fyndposterna utgjorde således något helt kärl och förekomsten av keramiken skulle eventuellt kunna förklaras med att de följt med de påförda fyllnadsmassorna till respektive grav.

Fig 8. Bildstensfragment. Foto Christina Holm, Unr 3_5254.

Järnföremål

7 fynd av järn gjordes. Dessa bestod av 9 nitar (i huvudsak små nitar till kammar och agraffer), en remsölja (F143, A6123), en kniv(?) (F142, A9431) och en spets eller tånge (F134, A6123).

Sandsten

Totalt påträffades 5 fragment röd sandsten. En bit, F102, visade sig vara en del av en bildsten (fig 8, samt separat kapitel nedan). F101 (två fragment) i A6123 skulle också kunna vara en del av samma sten, men utan ornamentik. Ytterligare 2 st små fragment av sandsten påträffades men dessa var för små för att man säkert skulle kunna avgöra om de kom från samma sten (A6002, 6333).

Spridda fragment – om bildstenar på fastlandet

Lars Andersson och Tove Stjärna

Vid undersökningen av RAÄ 63, Täby socken framkom ett fragment av en bildsten. Fragmentet är av röd sandsten och har två parallella linjer med två vinkelräta linjer (fig 8). Fastländska bildstenar är mycket ovanliga och innehåller en del tolkningsproblematik. Vidare framkom ett antal sandstensfragment som troligen har tillhört samma sten. Stenarna framkom företrädevis i gravarnas stenpackning och mellan gravarna. Bildstenens ornamentik kan jämföras med den kompletta Västerljungstenen från Sörmland (fig 9).

Begreppet bildsten för tanken i stort sett omedelbart till Gotland. Där finns runt 450 bildstenar, vilket gör att det tjugotal som finns på fastlandet lätt hamnar i skymundan. Stenarna på fastlandet utgör dock ett mycket spännande material som kan hjälpa oss att förstå historierna bakom uppförandet och brukandet av bildstenar. Syftet med detta kapitel är att göra en enklare sammanställning av detta material samt att kortfattat diskutera och problematisera några frågor som gäller bland annat begreppet bildsten samt dess betydelse och kontext. Texten kan läsas fristående men är författad utifrån fyndet av ett bildstensfragment på RAÄ 63 i Arninge.

Material

I bilaga 5 följer en kortfattad sammanställning av det idag kända bildstensmaterialet i Mälardalen. 1978 skrev Birgitta Ahlberg en trebetygsuppsats om Mälardalens bildstenar där hon gjorde en sammanställning av materialet samt ett försök till datering och tolkning. Sedan dess har som synes av denna rapport fynden från Arninge tillkommit, men även fynden från Tomtebodå i Solna socken och ett fynd från Kalvshålla i Järfålla sn.

Vad är en bildsten?

Jämför man det fastländska materialet med det gotländska ser man omedelbart att det finns flera stora skillnader, där kanske det mest framtrådande är att de fastländska stenarna till stor del är sönderslagna och att de till storleken är mycket mindre än de gotländska. Då materialet är fragmenterat och inte heller helt enhetligt blir frågan om vad som egentligen kan räknas som en bildsten av betydelse. Konsthistorikern Nils Sundquist menade i en artikel från 1955 att Mälardalens bildstenar skiljer sig, framförallt gällande storlek, alldeles för mycket från de på Gotland för att få kallas för bildsten. Han gör också en direkt koppling mellan fastlandets gravklot och bildstenarna och menar att båda är att se som gravmonument. Han uppmärksammar även två stenar, en från Kölinge i Rasbokils sn och en från Östa i Ärentuna sn, som i senare forskning inte tagits upp i sammanställningar av bildstenar. Den från Ärentuna har ingen dekor vilket gör att den knappast kan betraktas som en bildsten, men den från Ärentuna har en dekor som påminner starkt om den på stenen från Ångelsta, Vaksala sn (Sundquist 1955).

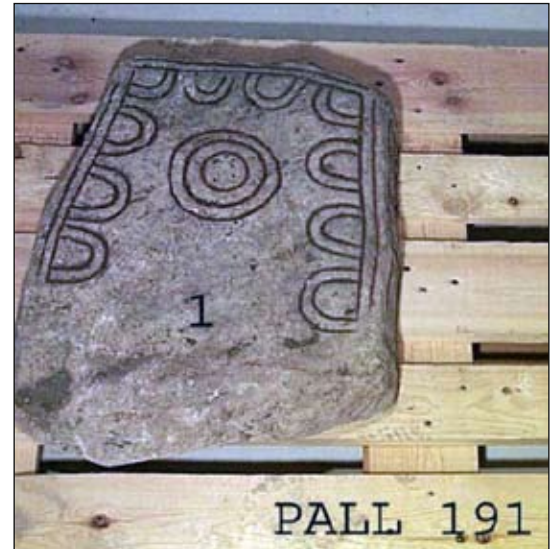

Fig 9. Västerljungstenen. Foto SHM.

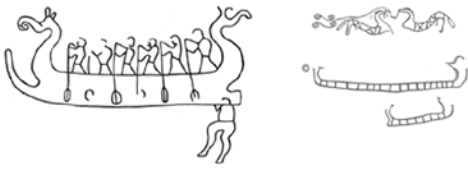

Fig 10. Till vänster: Brandskogsskeppet från Boglösa sn, raä 109. Till höger: Örstaristningen, Angarns sn, raä 62.

Det som trots allt gör begreppet bildsten passande även för de fastländska är framförallt dekorlikheten med de gotländska. Begreppet bildsten ger oss även en större frihet gällande tolkningen än begreppet gravsten som Sundquist verkar föredra. Framförallt eftersom trots allt åtta stenar inte kan kopplas till ett direkt gravsammanhang. Men för att problematisera begreppet ytterligare skulle vi här kort vilja nämna två andra stenar som uppvisar likhet i dekor men som sällan diskuteras i egenskap av bildsten, nämligen det så kallade Brandskogsskeppet i Boglösa sn, Västmanland och även ristningen i Örsta, Angarns sn, Uppland. Två bilder som normalt sett förs till kategorin hållristningar (fig 10).

Gällande motivets uppbyggnad finns en klar likhet mellan Häggebystenen och Örstaristningen. Båda visar hästar ståendes mot varandra. Nedanför hästarna finns på Örstaristningen en större och en mindre båt ristad medan Häggebystenen har en båt på sin andra dekorerade sida. Även gällande Brandskogsskeppet i Boglösa finns likheter med Häggebystenen och även med en av bildstensflisorna från Berga i Österåker socken. Här är det framförallt människofigurerna som är intressanta att jämföra med sina breda underkroppar, avskärning vid midjan och snedställda huvuden. Det finns även olikheter mellan stenarna, säkerligen delvis beroende på att det rör sig om två helt olika stenmaterial men som en framtida forskningsfråga vore det intressant att titta närmare på om inte även dessa ristningar skulle kunna ses som stationära bildstenar med en tidstillhörighet snarare i äldre järnålder än i bronsålder.

Är de gravmonument?

Precis som Sundquist påpekade 1955 är det en fråga av avgörande betydelse att få klarlagt om bildstenarna verkligen varit resta på gravar eller inte. Utifrån materialet ovan kan man se en koppling till gravkontexter. Frågan är dock om detta är ett sammanhang som stenen var tänkt att brukas ifrån början. Även om stenarna är påträffade i kontexter som kan dateras från romersk järnålder till tidig medeltid råder det en allmän konsensus inom forskningen att stenarna haft en relativt kort tillverknings- och brukningstid under äldre järnålder med en tyngdpunkt i folkvandringstid och eventuellt tidig vendeltid (jfr Ahlberg 1978; Gustavson et al 2006). Gällande bildstenfragmenten från Tomtebodas funderade man till och med på om stenarna skulle kunna ha tillverkats i syfte att slåss sönder och deponeras i gravar (Gustavson et al 2006:265).

Utifrån materialet ovan kan man dock se att det trots allt inte är alla stenar som har slagits sönder och det är inte alla stenar som återfinns i direkta gravsammanhang. Åtta stenar, det vill säga stenarna från Edsbro sn, Häggeby sn, Björklinge sn, Barva sn, Helgarö sn, Taxinge sn, Västerljungs sn och Ösmo sn, är återfunna i stort sett hela. Det sammantagna materialet ovan består av 25 platser där man återfunnit bildstenar eller bildstensfragment. Av dessa 25 faller 5 bort eftersom deras fyndkontext är okänd, oklar eller uppenbart sekundär (detta rör stenarna från Häggeby, Söderby-Karl, Vaksala, Ösmo och stenen med okänd fyndort i SHMs magasin). Kvarstår sålunda 20 stenar. Av dessa kan 12 stycken knytas till gravkontexter (det vill säga stenarna från: Ekerö, Estuna, Björklinge, Täby, Vallentuna, Vendel, Österåker (Berga), Helgarö, Huddinge, Taxinge, Solna och Täby (Arninge)). Medan 8 stycken inte har en direkt koppling till gravar (det vill

såga stenarna från: Edsbro, Lovö samtliga tre lokaler, Österåker (Åkersberga), Barva, Västerljung och Järfälla.

Att tänka på är dock att flertalet av dessa stenar är funna mer av en slump än under en vetenskaplig undersökning, varför frågan om fyndkontext är svår och för att verkligen få klarhet rörande förhållandena bör man, när det är möjligt, försöka hitta vidare information i undersökningsrapporter eller handlingar på till exempel ATA. Något som inte har rymts inom ramen för denna rapport. Det är också av betydelse att fundera på vad som utgör gränsen för en gravkontext. I flera fall har man velat knyta stenarna till gravkontexter och, som i t.ex. Ahlbergs fall, visat på att det finns gravfält och/eller enstaka stensättningar i närheten av fyndplatsen. Om detta är relevant eller inte måste i stort sett avgöras från fall till fall. Framförallt är det viktigt att ha i åtanke att vi i de allra flesta fallen här ser återbrukandet av stenen. Något som väcker frågor om hur den första kontexten sett ut och även kring vart övriga delar av stenarna tagit vägen.

Utifrån genomgången ovan så kanske det sålunda inte är självklart att bildstenar ska kopplas samman med gravar, i alla fall är bilden mer nyanserad än att stenarna utgör rena gravmonument. På Gotland återfinns bildstenar från tiden 500-700 e Kr både i gravar och fritt i landskapet varför ett sådant scenario är fullt möjligt även på fastlandet (jfr Andreeff 2001:11; Göransson 1999:24f). Den föreslagna kopplingen ovan till ristningarna, Örstaristningen och Brandskogsskeppet, skulle även peka på att bilder på sten förekommer i andra sammanhang än de direkt kopplade till döden.

Från synlig till dold, från fast till rörlig – eller?

Utifrån fynden vid Tomtebodan i Solna föreslog man att stenarna i vissa fall kan ha varit tillverkade i syfte att faktiskt slås sönder rituellt i samband med en begravning. Kanske är det ett möjligt scenario för vissa stenar men utifrån det belägg vi har för att stenar har stått på gravar och även i andra miljöer verkar inte detta vara den enda förklaringen. För att verkligen kunna sätta in stenarna i ett tidsmässigt och rumsligt sammanhang behövs en mycket mer utförlig studie än denna. Men vi tänkte ändå kortfattat nämna några saker som sker i samhället under folkvandringstid/tidig vendeltid som kanske kan hjälpa oss att komma lite längre gällande förståelsen av bildstenarna.

Det folkvandringstida samhället kan beskrivas innehålla omarronderingar i markägorna. Eller mer troligt ett samhälle som ställer om från mobilitet till större fast förankring. En tolkning är ett landskap utgörandes av storgårdar och underlydande följesgårdar där jorden omfördelades vid återkommande tillfällen efter brukarnas antal och status. Den romerska historieskrivaren Tacitus beskrev germanernas samhälle som organiserat med ett kollektivt ägarskap till åkermark. Beskrivningen gäller egentligen den romerska järnålderns samhälle men kanske kan appliceras också på folkvandringstiden (Ericsson & Strucke 2008:74). De underlydande gårdarna har enligt denna beskrivning varit i kontinuerlig omflyttning med olika brukare. Folkvandringstiden kan beskrivas kronologiskt ligga strax efter stensträngsperioden men så pass nära att stensträngarna bör ha varit ett levande inslag i landskapsbilden. Stensträngarna kan i denna period ha fått nya funktioner och blivit knutna till annorlunda föreställningar.

Om bildstenarna har varit förbundna med gårdens brukare är det rimligt att tänka sig att de destrueras alternativt förflyttas i samband med att en ny brukare

tar över. Stenen övergår från att vara fast förankrad till gården till att bli mobil. Delar av den kan ha placerats på gravfältet fast numera dold under marken istället för stående och synlig.

Att gravar inte skall räknas som slutna kontexter är ett faktum som har uppmärksamats på senare tid. Återkommande ritualer och också begravningar har skett i en och samma anläggning. På gravfältet i Arninge finns eventuellt spår av detta i flera fall. Det tydligaste är anläggandet av en solitär anläggning (A6293) mer än 500 år efter gravfältets etableringsfas. Eventuellt kan också en nedgrävning i A6500 utgöra en sekundär händelse. A6500 har en datering som antyder att händelsen har skett några decennier senare än gravfältets huvudsakliga brukningsfas. Bildstenfragmentet går förmodligen också att tolka som resultat av en senare händelse. En sten har slagits sönder och fragmenten har grävts ner och gömts bland de äldre gravarna. Problemet är att även om händelsen går att tolka så är tanken bakom mycket svårare att förstå.

Dateringar och syntes

Inom gravfältet har åtta ^{14}C -dateringar utförts (bil 6). Samtliga dateringar har utförts på ben från gravgömmorna. I ett fall har dateringen utförts på obränt ben (A6293). Urvalet utfördes med en jämn spridning över gravfältet. Ett syfte var att utröna huruvida det finns en kronologisk avvikelse mellan den norra och södra delen av gravfältet. Tvärs över platsen löper en stensträng vilken kan uppfattas som ett avskiljande element. Längst i norr var den stora röseliknande stensättningen A5000 belägen vilken i undersökarnas förförståelse har uppfattats som en eventuell grundargrav.

Samtliga dateringar, utom en avvikande vilken behandlas nedan, ligger nära varandra i spannet 262 e Kr – 545 e Kr (kalibrerade värden med 95,4 % sannolikhet). Vid 68,2 % sannolikhet sprider sig dateringarna mellan perioden 349-533 e Kr. Antalet identifierade individer är minst 21 st undantaget den dateringsmässigt avvikande A6293. 21 begravda individer under gravfältets antagna maximala brukningstid på 283 år betyder en gravläggning ungefär vart 13:e år. Om antalet individer utökas med två, vilket är ett rimligt antagande utifrån faktumet att två anläggningar ej innehöll ben, i kombination med gravfältets kortaste möjliga användningstid (184 år), så får man en antagen gravläggningsperiodicitet på vart 8:e år. En gravläggning ungefär vart 10:e år inom en normalstor gård är ett rimligt antagande som ligger i linje med Petrés antagande från Lovö (Petré 1984). Ovanstående resonemang är givetvis ej bevisat med tanke på att dateringsunderlaget utgör endast ca 33% av det totala materialet, samt osäkerheten i dateringarna. Till detta skall också föras det uppenbara faktumet att en grupp saknas i benmaterialet, nämligen barnen. Detta är dock en faktor och felkälla som också finns i referensmaterialet.

Ändå bör ovanstående kunna ses som en indikation på normalitet. Termen normalitet gällande samhällsgrupper är komplicerat. I föreliggande arbete avses begreppet utgöra den stora grupp människor, som utifrån sett, förmodligen definierades som typiska för sin tid och sitt samhälle. Observera att begreppet avser en grupp av människor där enskilda individer inom gruppen av sin samtid

kan ha uppfattats att ha fallit utanför normerna. Bedömningen grundar sig främst på ekonomiska och sociala faktorer. Enkelt uttryckt kan det beskrivas som att en grupp mycket fattiga respektive mycket rika människor faller utanför gruppen. Likaså gäller det grupper som av samhället kan ha tilldelats speciella sociala funktioner (t ex präster, lagmän, soldater etc.). Denna normalitet är också något som kan skönjas i fyndmaterialet. Karaktären på gravfältet kan beskrivas som troligen tillhörande en normalbefolkning utan inslag av tydliga statusmarkörer. Undersökningen och dateringarna stöder detta påstående. Dateringarna från gravfältet överensstämmer mycket väl med de dateringar som har utförts på den intilliggande undersökta boplatsen RAÄ 335. Boplatsen har dateringar mellan 20 e Kr och 690 e Kr med en huvudsaklig horisont omkring 260-560 e Kr (att jämföra med gravfältets 262-545 e Kr). Dateringarna på boplatsen är utförda mestadels på kol vilket innebär att förekomsten av en egenålder bör finnas med i tolkningen. Också den sociala kontexten överensstämmer med intrycket av en ”normal” folkvandringstida gård. Det bör inte råda någon tvekan om att gården och gravfältet tillhör samma kontext. Undersökningsplanen som formulerades i undersökningens inledningsskede angav två frågeställningar:

- *Överensstämmer dateringarna med gårdens anläggande och övergivande?*
- *Stämmer antagandet om gården och dess gravfält som en representant för samballets mellanskikt?*

Båda dessa frågeställningar kan enligt ovan förda resonemang anses vara besvarade.

Resultatet av ¹⁴C- dateringen av A5000 ger en svag antydning om att denna grav är äldst. Detta ligger helt i linje med undersökarens förståelse då denna har uppfattats som en typ av ”grundargrav” med sitt avvikande, något monumentala utseende. Det bör dock påtalas att indikationen är mycket svag. Inledningsvis fanns en något vagt formulerad hypotes att den centralt belägna stensträngen A7154 skulle ha haft en funktion som avskiljande för äldre och yngre gravar. Denna frågeställning formulerades enligt följande:

- *I vilken utsträckning har stensträngen påverkat gravarnas placering eller vice versa?*

Dateringarna ger ett resultat som tyder på att de är placerade på båda sidor om stensträng A7154 under samma kronologiska period. Hela ytan har nyttjats nära nog samtidigt. Stensträngen har således ej haft en kronologisk avskiljande funktion på det sätt att en tidshorisont har avskilts från de andra. Vidare framkom att begravingar har utförts i stensträngen. Detta betyder således att stensträngen med säkerhet kan antas vara äldre än gravfältet samtidigt som det är uppenbart att den har ingått i gravfältets arkitektur. Stensträngen har varit ett element som brukarna av gravfältet har tvingats förhålla sig till. Således går det att besvara ytterligare en av projektplanens frågeställningar:

- *Är stensträngen anlagd före, under eller efter gravfältets anläggningstid?*

Stensträngen är anlagd före gravfältet.

Den södra stensträngen A7636 har en något annorlunda karaktär beträffande uppbyggnad och belägenhet. Den är anlagd nära gränsen mellan gravfältsimpedimentet och de utanför belägna röjda ytorna. Tolkningen av anläggningen som en explicit anlagd konstruktion är säker och det rör sig alltså ej om avsatt röjningssten från åkern. Inga gravar finns söder om stensträngen och inte heller finns några gravar anlagda i stensträngen. I förundersökningen framkom dock ett antal gravliknande anläggningar söder om stensträngen vilka dock avfärdades i slutundersökningen. Gällande A7636 är det rimligt att tolka den som en anläggning som har varit inhägnade eller avgränsade. Detta betyder dock ej att den är vara samtida med gravfältet. Några säkra dateringar finns ej från anläggningen. Däremot framstår det som tydligt att man har valt att ej anlägga några gravar söder om stensträngen.

Många frågeställningar formulerades i projektplanen utifrån möjligheten att tolka förekomsten av eventuella rumsliga och sociala grupperingar. Några tydliga sådana har det dock ej gått att finna. Tvärtom framstår gravfältet som relativt homogent med få avvikande inslag. En osteologisk bedömning (dock med viss felmarginal) har gjorts av de gravlagdas kön i nio av gravarna. Fem stycken har bedömts som män (alla med reservation) och fyra som kvinnor (två med reservation). Män och kvinnor är jämnt fördelade över gravfältet. Något avvikande är dock åldersfördelningen då det är en total avsaknad av barn. Detta är dock ett förhållande som inte är ovanligt inom denna typ av gravfält. Då den osteologiska analysen inte med säkerhet kunnat fastställa kön på mer än två kvinnor har en jämförelse med fynd och könstillhörighet bedömts sakna tillräckligt bra underlag för att kunna dra relevanta slutsatser. Denna jämförelse har därför utgått. Projektplanen innehöll två frågeställningar som behandlade eventuella grupperingar på gravfältet. Dessa formulerades som nedan:

- *Finns det ytterligare grupperingar inom gravfältet, t ex vad gäller det inre gravskicket?*
- *Om grupper kan urskiljas, går det att korrelera dem med de gravlagdas kön, ålder och/ eller fyndmaterial?*

Dessa kan enligt ovanstående anses besvarade. Två gravar avvek dock från normaliteten genom sitt inre gravskick av obrända jordbegravningar. En av dessa fanns längst i söder och behandlas nedan (A6293). Den andra hade en något mer flack överbyggnad än övriga gravar (A6568) vilken överlagrade en kistnedgrävning utan bevarade ben eller fynd. Kistnedgrävningen var något otydlig till sin karaktär och inga tecken fanns på en ursprunglig träkista.

A6293 avvek både med sitt inre gravskick som obränd jordbegravning och med sin datering. Graven ¹⁴C-daterades till perioden 1045-1152 e Kr (95,4 % sannolikhet) eller 1059-1218 e Kr (68,2 % sannolikhet). Dateringen är utförd på obränt ben. Graven skulle alltså kunna vara anlagd i äldsta medeltid. Frågan är givetvis om dateringen är rimlig. I graven framkom en dåligt bevarad tånge centralt i nedgrävningen samt en nit. Den bevarade överbyggnaden utgjordes av en stenpackning som delvis överlagrade den intilliggande graven A6123. Nedgrävningen utgjordes av en 1,8 x 0,45 meter och 0,3 meter djup stenfylld grop. Nedgrävningen är belägen i närmast SV-NO:lig riktning. Sammantaget ger den intrycket av att tillhöra en tidigkristen kontext. Dateringen kan således

stämman vilket givetvis öppnar för en intressant diskussion om varför en kristen grav befinner sig på ett 500 år äldre gravfält. Ca 400 meter öster om gravfältet finns Väster Arninge bytomt. Kring bytomten finns flera gravfält, bland annat RAÄ 153 som undersöktes 1989. Gravfältet är beläget söder om bytomten och innehöll 20 skelettgravar från sen vikingatid till tidig medeltid (Olausson 1993). Vidare finns ett undersökt gravfält strax öster om bytomten med blandade brandgravar och skelettgravar. Det synes rimligt att den i föreliggande undersökning framkomna skelettgraven har tillhör kontexten kring Väster Arninge bytomt. Av någon anledning har en individ begravts på det äldre och givetvis fyllt synliga gravfältet.

Projektplanens grundläggande fråga lyder:

- *När anläggs den första graven och när överges platsen som begravningsplats?*

Denna fråga bör anses besvarad i och med ovanstående dateringsresonemang. En mer komplicerad fråga är dock varför platsen övergavs. I undersökningen framkom ett något spektakulärt fynd. Ett fragment av en bildsten av en typ som brukar dateras till folkvandringstid – vendeltid. De fastländska bildstenarna är i de allra flesta fall förstörda och tycks ha rests i slutet av gravfältets brukningstid. Kanske kan frågan om gravfältets övergivande knytas till resonemanget om bildstenar ovan.

Förmedlingsinsatser

Förmedlingsverksamheten i samband med undersökningen skedde vi fyra kanaler.

Allmänna visningar

De allmänna visningarna annonserades i lokalpressen och utfördes av en pedagog som också aktivt deltog i den arkeologiska undersökningen. Fyra allmänna visningar hölls varav en på kvällstid. Ca 85 personer besökte de allmänna visningarna.

Skolverksamhet

Skolorna i närområdet erbjöds visning av undersökningarna. 13 klasser besökte undersökningarna och undervisades av läns museets pedagog. Eleverna erbjöds att skriva om sina upplevelser i undersökarens blogg. Efter fältarbetet gjordes en återkoppling till skolan där undersökarens pedagog besökte skolan. Vid besöket fick eleverna ta del av preliminära resultat och se vissa fynd. Skolorna fick lärarhandledningen "Förtiden runt hörnet". Totalt 236 elever besökte undersökningen.

Tryckt information

Ett informationsblad producerades som delades ut till skolor och besökare.

Fig 11. Guidad tur på gravfältet med pressbesök. Foto Christina Holm, Unr 15_5224.

Internet

Undersökaren drev en blogg som uppdaterades kontinuerligt. Bloggen var dubbelriktad med möjlighet för besökare att lämna kommentarer.

Referenser

- Ahlberg B. 1978.** *Mälardalens bildstenar*. C-uppsats i Nordisk arkeologi. Stockholms universitet. Stencil.
- Andreeff, A. 2001.** *Bildstenen från Fröjel. Port till en glömd värld*. D-uppsats. Höskolan på Gotland.
- Appelgren, K. 2010.** *Gravar, stensträngar och torp i Hägerneholm*. Uppland, Täby socken, Arninge 4:1 och 4:2, RAÄ 16:1, RAÄ 63:1, RAÄ 68:1 och RAÄ 585:1. Arkeologisk förundersökning. UV Mitt, rapport 2010:1. Stockholm.
- Gustavson, H. Hamilton, J. Kitzler-Åhfeldt, L. 2006.** Fragmenten från Tomteboda. Runsten och bildframställning eller bildstenar med runinskrift. *Formvänner* 101.2006.
- Ericsson, A & Strucke, U. 2008.** Att hägna med stenmurar. En studie av stensträngsbygder i Mälardalens län. I *Hem till Jarlabanke. Jord, makt och evigt liv i östra Mälardalen under järnålder och medeltid*. Historiska media. Lund.
- Göransson, E-M. 1999.** *Bilder av kvinnor och kvinnlighet. Grav och kroppsspråk under övergången till kristendom*. Diss. Stockholm.
- Hamilton, J.**
- **2001.** *En gård från folkvandringstid i Arninge. Väg 64. Arningevägen*. Riksantikvarieämbetet. UV Mitt, dokumentation av fältarbetsfasen 2001:2. Stockholm.
  - **2007.** Gårdsbebyggelse under folkvandringstid. I: Anund, J. (red.) *Gården, tingen, graven. Arkeologiska perspektiv från Mälardalen*. Riksantikvarieämbetet. Arkeologiska undersökningar Skrifter nr 71. Stockholm.
- Hedman, A. 1996.** *Gravar och bebyggelseutveckling i Arninge*. Riksantikvarieämbetet. UV Stockholm, rapport 1996:108. Stockholm.
- Hines, J. 1993.** *Clasps, Hektespenner, Agraffen. Anglo-Scandinavian Clasps of Classes A-C of the 3rd to 6th centuries A.D. Typology, Diffusion and Function*. Kungl. Vitterhets historie och antikvitets akademien. Bohuslänningens tryckeri AB, Uddevalla.
- Lindqvist, S. 1936.** *Uppsala högar och Ottarsbögen*. Kungl. Vitterhets historie och antikvitets akademien. Stockholm.
- Olausson, M. 1993.** *Arkeologisk undersökning. Väster Arninge. Ett vikingatida skelettgravfält*. Uppland. Täby socken. RAÄ 153. DNR 2248/89. UV Stockholm 1993:89.

Olausson, M. & Åqvist, C. 1990. Rapport. Arkeologisk undersökning. Uppland, Täby socken, Öster Arninge bytomt, Fornlämning 374. Riksantikvarieämbetet. Otryckt rapport i ATA, dnr 685/90.

Petré, B. 1984b. *Arkeologiska undersökningar på Lovö. Del 4. Bebyggelsearkeologisk analys.* Acta Universitatis Stockholmiensis. Studies in North-European Archaeology 10. Diss. Stockholm.

Sundqvist, N. 1988. *Några nya fynd av forntida gravstenar i Uppland.* Upplands årsbok. Uppsala.

Administrativa uppgifter

Riksantikvarieämbetets dnr: 423-01389-2010
Länsstyrelsens dnr: 431-2010-4763
Projektnummer: 11750
Intrasisprojekt: M2010:083
Undersökningstid: 31 augusti – 7 oktober 2010
Projektgrupp: UV Mitt; Louise Evanni (projektledare), Malin Crona, Andreas Nordberg och Christina Holm
Underkonsulter: Stockholms Läns Museum; Lars Andersson (bitr projektledare), Åsa Berger, Göran Werthwein och Jennifer Schutzberg. Trimtec, Ramirent och Mälardalens Gräv&Frakt AB
Exploateringsyta: 1800 m²
Undersökt yta: 1800 m²
Läge: Ekonomiska kartan, blad 10I 9g, edition 2 maj 1982, x 659695 y163120
Koordinatsystem: RT 90 2,5 GON V
Koordinater för undersökningsytans SV hörn: x 6596752,83 y 1631254,13
Höjdsystem: RH 00
Dokumentationshandlingar som förvaras i Antikvarisk-topografiska arkivet (ATA), RAÄ, Stockholm: 1 st profildröning i skala 1:20 och 15 digitala foton med Unr 5254_1–15
Fynd: Fynd med Enr 1–166 förvaras på Riksantikvarieämbetet, UV Mitt, i väntan på beslut om fyndfördelning

Bilagor

Bilaga 1. Gravtabell och anläggningsbeskrivningar. (samtliga fyndbilder foto Louise Evanni)

ID	Undertyp	Gravskick	Benbehållare	Konstruktions- detalj	Längd m	Bredd m
5000	stensättning	bengrop			8	8
5616	omarkerad grav	benlager			0,7	0,5
5741	stensättning	bengrop		kantkedja ^p	1,3	1,3
5816	stensättning	urnebrandgrop	hartstätat kärl		3,7	3,7
5876	stensättning	urnebrandgrop	hartstätat kärl	gravklot ^p	3	3
5918	stensättning	brandgrop			3	3
6002	stensättning	urnegrop	hartstätat kärl		2,65	2,3
6018	stensättning	urnegrop	hartstätat kärl	kvadratisk ^p , locksten	1,8	1,8
6123	stensättning	brandlager, urnegrav	hartstätat kärl		2,5	2,5
6190	omarkerad grav	enstaka brända ben			0,2	0,2
6196	blockgrav	bengrop		i stensträngen	0,4	0,2
6225	blockgrav	enstaka brända ben		i stensträngen	0,4	0,2
6293	stensättning	skelettgrav		rektangulär	3	1,7
6333	stensättning	brandlager och brandgrop	hartstätat kärl	mantel	5,5	5,5
6353	stensättning	brandlager och brandgrop		mantel	5	5
6454	stensättning	benlager			2,2	2,2
6500	stensättning	urnegrop	hartstätat kärl	mantel	7	7
6522	stensättning	brandlager och bengrop			3,5	3,5
6532	stensättning	brandlager och bengrop		mantel	4,5	4,5
6555	stensättning	brandlager	hartstätat kärl	mantel	5,5	5,5
6568	stensättning	skelettgrav ^p			3,1	1,9
6590	stensättning	bengrop		mantel	4	3,8
6601	stensättning	bengrop och spridda br ben		locksten	2,6	2,6
9489	omarkerad grav	enstaka brända ben			1,25	1

Höjd m	Kam- typ	Övr fynd	Djurarter	Ålder osteo	Kön osteo	Datering
0,5		löpare		18-89		1650+/- 30
	oident	hålkälad bältering, agraff, bältering		18-44		
0,1		hålkälad bältering		18-64		1615+/- 30
0,2			får/get	18-44	man?	
0,3		keramikfragment		18-44		
0,2	sam- mansatt	benskrapa?	ja, oident	18-44	man?	
0,1		sandstensfragment		18-64	man?	1595+/- 30
0,15		keramikfragment		18-89		
0,3	sam- mansatt	kniv?, söljor i järn o brons	hund, får/get, lo	35-64	kvinn?	1610+/- 30
0,05 djup		agraff, välvd		18-89		
0,3 djup		agraffer, välvda oident brons- föremål		18-89		
0,05 djup		kvartsfragment		18-89		
0,2		järnnit och tånge av järn		18-89		870+/-30
0,7		enkla agraffer, hyska o hake, keramikfragment	björn, får/get	18-64	kvinn	
0,2- 0,4				18-44		
0,15				18-64	man?	
0,5	oident	bensked?		18-89		1585+/- 30
0,5		vävtvngd, underdel t agraff		18-44	kvinn?	1635+/- 30
0,3	oident	löpare, keramikfragment, agraffer, bensked	björn, får/get	18-44	man?	
0,6		enkla agraffer, sölja i brons	björn, får/get	18-89	kvinn	
0,4 djup						
0,4		löpare, bränd lera	björn, får/get	18-44	?	1620+/- 30
0,4			får/get	18-89		
				?	?	

Grav 5000

Stensättning, rundad, ca 8 x 10 m stor och ca 0,3-0,5 m hög.

Bengrop

Rund till oregelbundet formad stensättning belägen i krönläge på norra delen av gravfältet. Anläggningen var före undersökning övermossad. Stenarna utgörs av rundade gnejs- och granitblock med en storlek av 0,5-1,5 m.

Graven var anlagd delvis direkt på berghäll. I NV var graven belägen i en ganska kraftig sluttning där den också har rasat ut. Här iaktogs ett parti som vid undersökningen tolkades som en utbyggnad ("norrport", A5979) bestående av en 1,5 x 1,2 m stor stenpackning av 0,3-0,5 m stora sten. Möjligen var denna en effekt av att graven rasat ut på denna sida. Mellan blocken ligger sten av mestadels 0,3-0,5 m storlek samt en stenpackning av mindre 0,02-0,2 m stora sten. Fyllningen (A5782) utgörs av mylla och grusig gulbrun morän. Fyra stubbar fanns i varje väderstreck i utkanten av graven. I graven framkom två gravgömmor decentralt placerade (F37 & F39).

Fynd

I fyllning A5782

F37 - ben

F39 - ben

F41-42 - ben

F91 - malsten

F92 - kvarts

F123 – kamfragment

Osteologiskt material

I graven framkom brända ben av människa. I det mänskliga materialet gick det att identifiera åldersgrupp adultus och adult. Det går inte efter den osteologiska analysen, trots att det var två separata bengömmor, säga om det var en eller flera individer begravda och därför blir antalet gravlagda individer minst en.

Datering

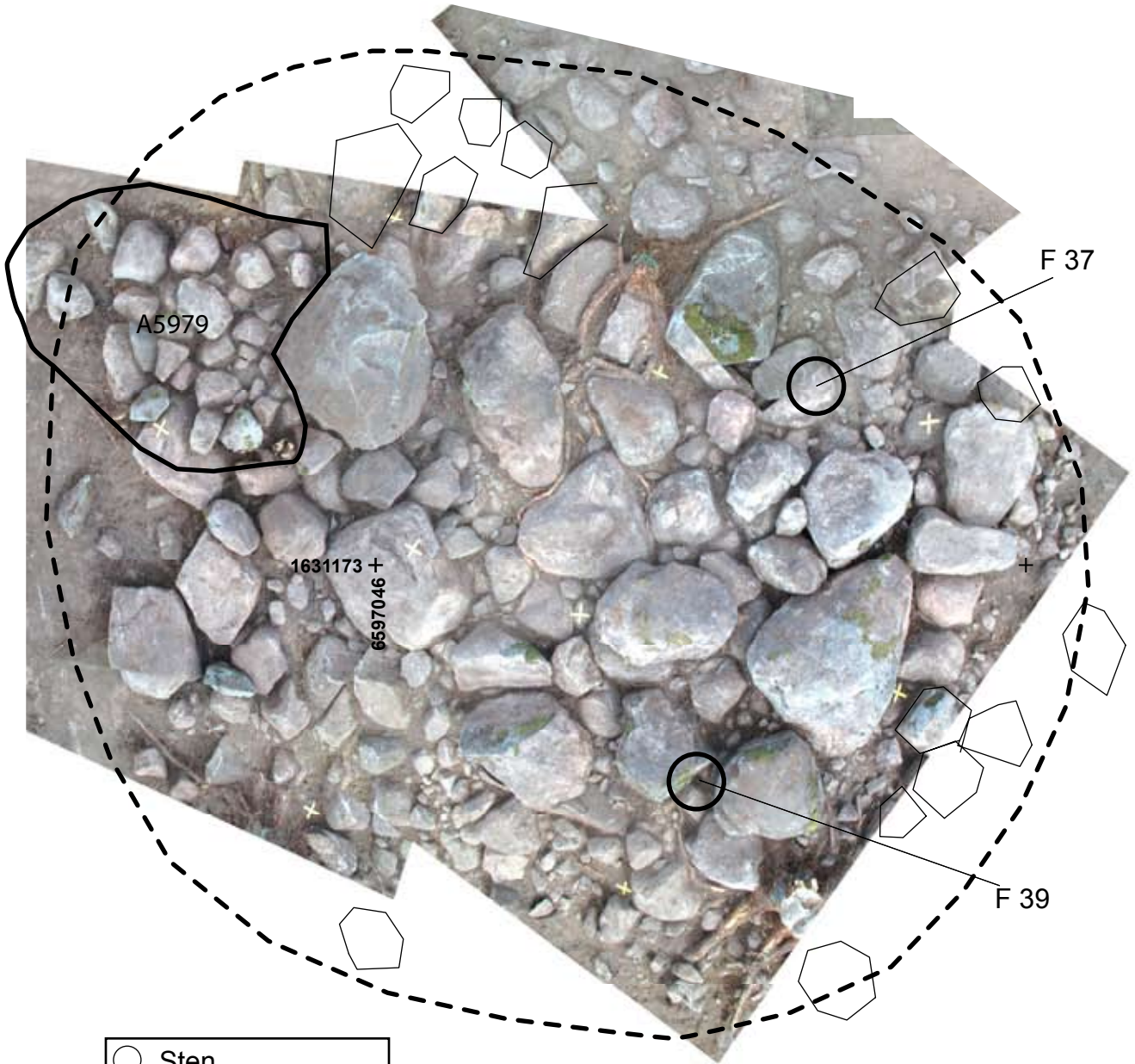
Ben från F39 ¹⁴C-daterades till 1650 +/- 30 BP (Poz -41585).

+

A 5000
skala 1:50

6597051
+1631178

- Sten
- Bende-position
- Gravbegränsning

0 Meter 1

Grav 5616

Omarkerad, 0,5 x 0,7 m stor

Benlager

Anläggningen är belägen på norra delen av gravfältet och den var inte synlig ovan torv. Inga tydliga konstruktionsdetaljer gick att urskilja. Graven utgjordes av ett sandigt och mylligt gruslager med inslag av brända ben. I fyllningen fanns koncentrerade sotfläckar och sotade stenar. Begränsningen på anläggningen var oklar. Graven kan ursprungligen ha varit markerad.

Fynd

F40 – ben

F120 – kamfragment, svickel?

F148 – agraff, plan

F164 – bältering i brons

F165 – nit till agraff?

F166 – hålkälad bältering med hänge, brons

Osteologiskt material

I graven framkom brända ben av människa. I det mänskliga materialet gick det att identifiera åldersgrupp adult. Antalet individer är minst en.

F120, skala 2:1

F148, skala 2:1

F164, skala 2:1

F166, skala 2:1

Foto Malin Crona, Unr 4_5254.

Grav 5741

Stensättning. Rund, 1,3 x 1,3 m stor och 0,1 m hög.

Bengrop

Anläggningen var belägen i krönläge på gravfältets NO del. I ett blockigt område delvis täckt av mindre 0,1-0,15 m stora sten framkom en cirkelformad anläggning, ca 1,3 x 1,3 m. Anläggningen innehöll en kantkedjeliknande stencirkel med sten av en storlek på 0,3-0,5 m. I stencirkeln mitt var en större (ca 0,4 m stor) toppig sten (A5807) placerad. Denna sten var placerad ovanpå bengömman, en grop, A5733. Inget urskiljbart lager påträffades innanför stenarcirkeln bortsett från de centrala delarna där brända ben påträffades, inom ett ca 0,3-0,4 m i diameter stort område. Lagret innehöll brända ben och grå/svart sotbemängd sand. De brända benen var deponerade i en mindre grop, A5733, som var 0,05-0,15 meter djup. Inga spår av behållare finns. Innanför stencirkeln saknades yttligt den naturliga småstenpackningen.

Fynd

I A5733

F38 - ben

F43 - ben

F136 - järnnit

F147 - hålkälad bältering i brons

Osteologiskt material

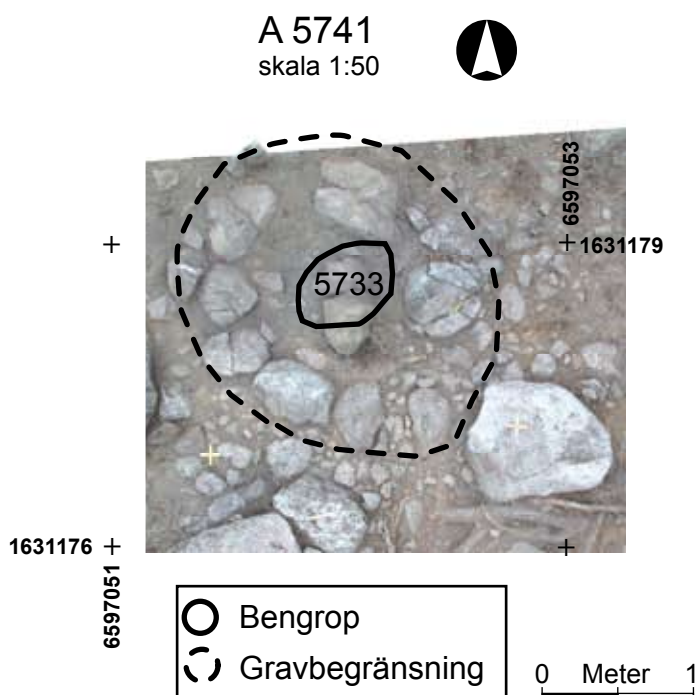
I graven framkom brända ben av människa. I det mänskliga materialet gick det att identifiera åldersgrupp adultus -maturus. Antalet individer är minst en.

Datering

Ben från bengropen A5733, F38, har ¹⁴C-daterades till 1615 +/- 30 BP (Poz -41586).

F147, skala 2:1

Grav 5816

Stensättning 3,7 x 3,7 m stor och 0,1-0,2 m hög.

Brandlager och urnebrandgrop

Graven var belägen på sydöstra delen av gravfältet och syntes innan undersökning som en svag förhöjning, vilken karterades på FU.

I samband med schaktningen togs en täckande sandmantel (A6189) bort (ca 0,05-0,1 m tjock). Efter schaktning framkom en relativt vällagd stenpackning (A9536) innehållande sten av varierad storlek, mestadels 0,3-0,5 m stora stenar. I stenpackningen fanns förekomst av skärvig sten. I stenpackningen centrala delar fanns en något större andel större stenar.

Fyllningen, som var av samma material som manteln, A6189, fanns i och under stenpackningen och var sandig med inslag av sot, kol, brända ben, kvarts samt skärvsten.

Brandlagret (A5943) var beläget centralt och utgjordes av ett heterogent 0,2 m tjockt gulbrunt/svart siltigt/sandigt sotblandat lager med inslag av skörbränd sten. De brända benen var otvättade och delvis sotiga.

Under fyllningen, centralt i graven, fanns en benkoncentration (A5955), ca 0,4 x 0,4 m i diameter och ca 0,1 m djup grop. Fyllningen i denna bengömma var mycket sotig och med skörbränd sten samt brända, otvättade ben.

I brandgropen påträffades rester efter ett hartstätat kärl.

Fynd

I brandgrop A5955

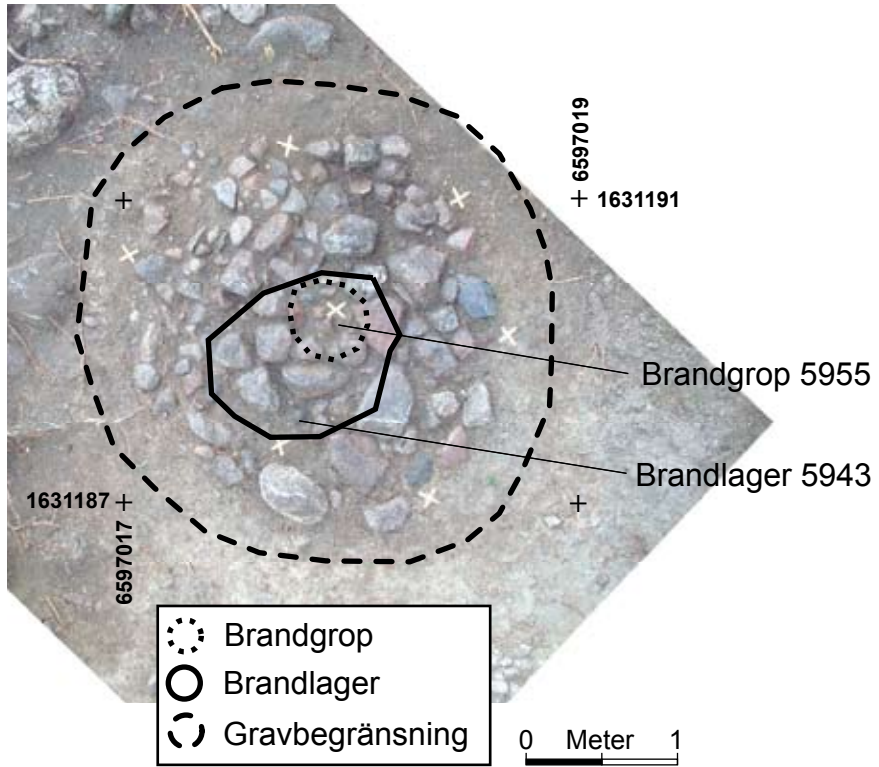
F1-3 - ben

F112 – harts

Osteologiskt material

I graven framkom brända ben av människa, får/get samt oidentifierat djur. I det mänskliga materialet gick det att identifiera åldersgrupp adultus och adultus-maturus samt könsbestämning till man? Antalet individer är minst en.

A 5816
skala 1:50

Grav 5876

Stensättning, rund, ca 3 x 3 m stor och ca 0,3 m hög.

Urnebrandgrop

Graven var belägen på gravfältets västra del och syntes som en förhöjning ovan torv. Efter avschaktning framkom en välavgränsad stenpackning (A6205), ca 2,7 x 2,7 m. Ytligt i SV fanns en rundad sten (gravklot?, A5910) som avvek från de övriga stenar i packningen. Fyllningen mellan stenarna utgjordes av 0,2-0,25 m djupt lager av moig sand med inslag av grus. Under stenpackningen fanns en sotig nedgrävning (A6106), ca 0,3 x 0,3 m och 0,1 m djup, med brända ben och två keramikfragment. Dessa utgjorde troligen inte rester efter ett gravkärl utan snarare de få rester efter ett hartstätat kärl som gkordes.

Fynd

I A6106

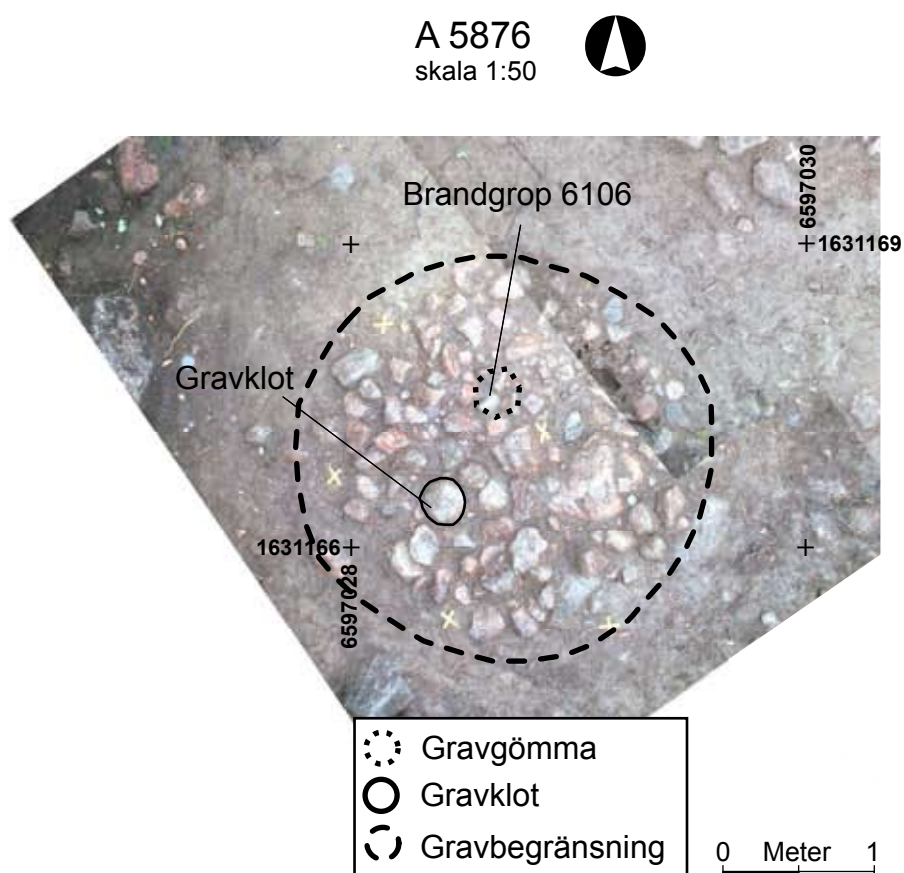
F4 – ben

F108- keramik

F113 – harts

Osteologiskt material

I graven framkom brända ben av människa. I det mänskliga materialet gick det att identifiera åldersgrupp adultus. Antalet individer är minst en.

Grav 5918

Stensättning, rund, ca 3 x 3 m stor och 0,2 m hög.

Brandlager och brandgrop

Graven var belägen på gravfältets västra del och framstod som en svag förhöjning ovan torv. Efter avtorvning framkom en ca 3 x 3 m och 0,2 m hög rund stenpackning. Stenpackningen bestod av mestadels skarpkantade stenar i storleken 0,08-0,4 m. Fyllning mellan stenarna var av mo och sand. Under stenpackningen framkom sand och grus. Centralt under stenpackningen fanns ett mörkfärgat lager (A6206) med mindre, ca 0,08 m stora stenar, runt om. Lagret innehöll brända ben och sot. Intill denna fanns en grop/bengömma (A6247) med ett djup av ca 0,2 m. Fyllningen i gropen bestod av sand brunsvart sand med aska och sot och innehöll rikligt med brända ben och ett föremål av ben/horn.

Fynd

I A6206

F7 – ben

F127-129 – kamfragment

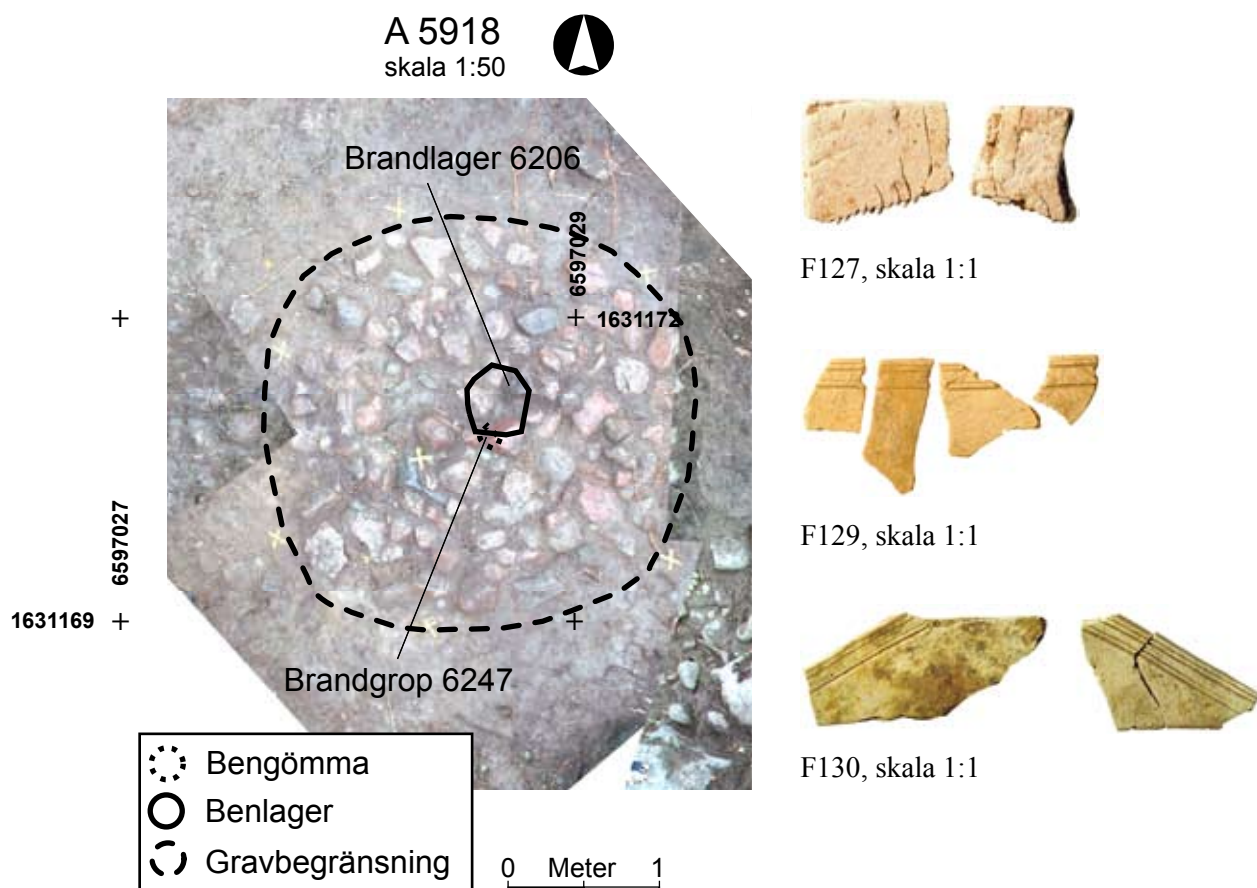
I A6247

F6 - ben

F130 – benskrapa?

Osteologiskt material

I graven framkom brända ben av människa samt oidentifierat djur. I det mänskliga materialet gick det att identifiera åldersgrupp adultus samt könsbestämning till man. Antalet individer är minst en.

Grav 6002

Stensättning, rundad, 2,25 x 2,65 m stor och ca 0,1 m hög.

Urnegrop

Graven var belägen på gravfältets västra del i en sydvästslutning och den syntes innan undersökning som en svagt välvd övertorvad förhöjning.

Stenpackningen täcktes delvis av en sandig och delvis humös fyllning (mantel, A6271). I fyllningen framkom ett sandstensfragment (F97). Fyllningen fanns även mellan stenarna i stenpackningen (A6274).

Stenpackningen (A6274) var mycket välldagd med tydlig kantkedja. Vissa stenar var skärvigga. Graven innehöll en bendeposition innehållande brända, tvättade ben i en rund benbehållare (F118). Behållaren var ett hartstätat kärl som syntes i form av en hartsring in situ och var placerad under en svagt rundad sten med flat undersida, relativt centralt i graven. Den var något nedgrävd i underliggande morän. Benen var väl avgränsade och innehöll endast få spår av kol. Benen var kraftigt sammanpressade i kärlet, med en tjocklek av ca 0,05 m.

Fynd

I A6271

F8 – ben i det hartstätade kärlet (F118)

F97 - sandstensfragment

F118 – harts

Osteologiskt material

I graven framkom brända ben av människa. I det mänskliga materialet gick det att identifiera åldersgrupp adultus-maturus samt könsbestämning till man(?). Antalet individer är minst en.

Datering

Ben från F8, i det hartstätade kärlet har ¹⁴C-daterats till 1595 +/- 30 BP (Poz -41587).

Foto Malin Crona, Unr 8_5254.

Grav 6018

Stensättning, oregelbunden, 1,8 x 1,8 m stor och 0,15 m hög.

Urnegrop

Anläggningen var belägen centralt på gravfältet, direkt söder om stensträng A7154, i en svag SV sluttning. Graven syntes som en svag förhöjning ovan torv. Efter avtorvning framkom en väl avgränsad, närmast kvadratisk till oregelbunden stenpackning. Denna utgjordes av blandat stenmaterial med stenar av en storlek på 0,1-0,5 m och den hade en kantkedja av rundade stenar med en storlek på 0,3-0,4 m.

Vid rensning framstod den centrala delen som relativt stenfri förutom en större centralt placerad oval sten med en storlek på 0,24 x 0,5 m. Längre ner framkom dock fler stenar, också centralt i graven. Södra delen av graven var störd av en stubbe med tillhörande rotsystem. På västra sidan graven fanns en större 0,5 x 0,5 m kvadratisk sten som uppfattades tillhöra graven.

Fyllningen (A6187) utgörs av grus och silt med en tjocklek på ca 0,2-0,4 m. En bit keramik (F105) framkom i gravens västra del.

Under den centralt placerade stenen framkom en bengömma med brända ben (F9) och enstaka fragment av harts (F111).

De centrala delarna av graven synes ligga på en något lägre nivå än omgivningen. Detta är troligen en effekt av anläggandet i en sluttning. Den södra delen av kantkedjan är rak, vilket förstärker intrycket av den kvadratiske formen.

Fynd

I A6187

F9 – ben

F105 - keramik

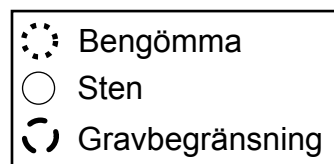
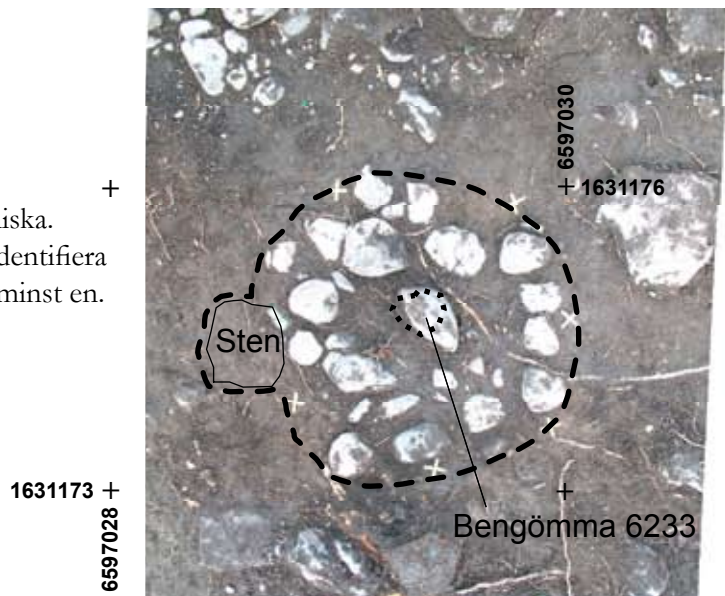
F111 – harts

Osteologiskt material

I graven framkom brända ben av människa.

I det mänskliga materialet gick det att identifiera åldersgrupp adult. Antalet individer är minst en.

A 6018
skala 1:50

0 Meter 1

Grav 6123

Stensättning, rund 2,5 x 2,5 m stor och ca 0,2-0,3 m hög.

Brandlager, urnegrav

Graven var belägen på södra delen av gravfältet. Före undersökning syntes inte graven utan låg dold under ett recent röjningsröse. Efter schaktning framkom en rund, välavgränsad stensättning som låg dikt an, eller något under, grav A6293. Stenpackningen var något skadade av en stubbe. Stenarna i stenpackningen var ca 0,25-0,5 m stora. De större låg i ytterkanterna eller kantkedjan. Under stenpackningen fanns ett brandlager (A6155) som delvis var synligt från ytan och begränsade sig till dikt an mot och innanför kantkedjan. Det tycks som att kantkedjan är anlagd innan brandlagret. I botten på brandlagret, relativt centralt placerat, fanns en ca 0,1 m djup nedgrävning (A6711) med brända ben, kamfragment och harts. Brandlagret innehöll rikligt med brända ben men också kamfragment, kamnit samt flera järnföremål. Brandlagret var ca 0,15-0,2 m djupt. Det gick inte att se någon skillnad i material eller sammansättning mellan brandlager och nedgrävningen.

Fynd

I A6155, brandlager

F16-19 – ben

F26 – ben

F117 – harts

F132-134 – sammansatt kam

F143 – järnkniv/skrapa (?)

F144 – sölja i järn

F145 – sölja i brons

F146 – nit till kam i järn

I A6711, urnegrav

F20-21 – ben

F116 – harts

F121 - kamfragment

F131 - kamfragment

Osteologiskt material

I graven framkom brända ben av människa, får/get, hund samt lodjur. I det mänskliga materialet gick det att identifiera åldersgrupp maurus samt könsbestämning till kvinna. Antalet individer är minst en.

Datering

Ben från brandlager A6155, F16, har ¹⁴C-daterats till 1610 +/- 30 BP (Poz -41588).

F121, skala 1:1

F133, skala 1:1

F132 skala 1:1

F144, skala 1:1

F134, skala 1:1

F131, skala 1:1

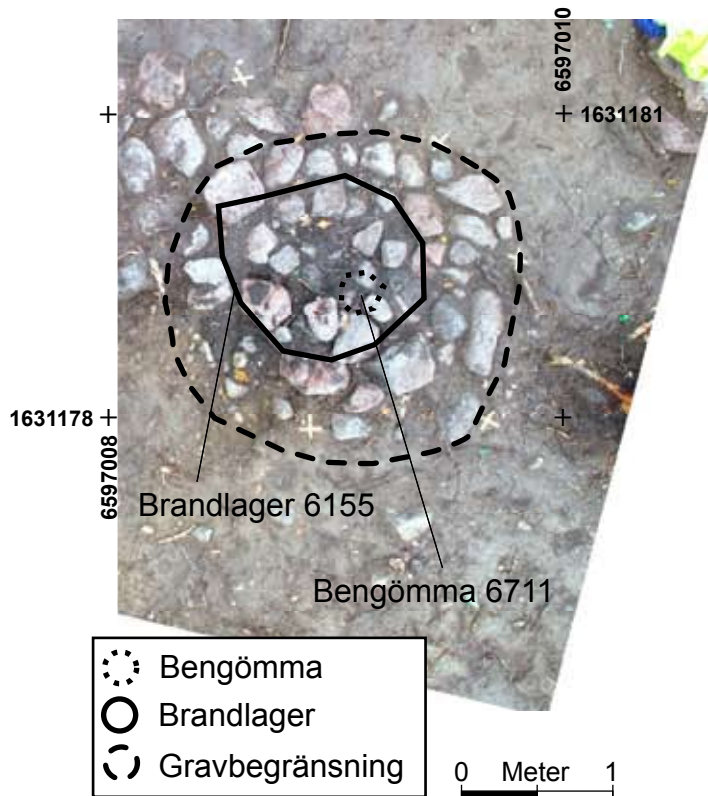

F145, skala 1:1

F143, skala 1:1

A 6123
skala 1:50

Grav 6190

Omarkerad, 0,1 x 0,1 m stor

Enstaka brända ben

Omarkerad bengömman NV om en sten tillhörande den norra stensträngen, A7154. Belägen ca 0,5 m väster om ett större markfast block (1,3 m stort och ca 0,5 m högt) och utgör en tre omarkerade gravar invid samma block i stensträngen. De övriga gravarna är A6196 och A6225.

Bengömman syntes som en liten rund, mörkbrun färgning, ca 0,07 x 0,07 m och 0,05 m djup. Bengömman var placerad mellan stenar som ingår i stensträngen. I bengömman påträffades brända ben och en bronsagraff.

Fynd

F23 – ben

F149 – en välvd agraffknapp i brons

Osteologiskt material

I graven framkom brända ben av människa. I det mänskliga materialet gick det att identifiera åldersgrupp adult. Antalet individer är minst en.

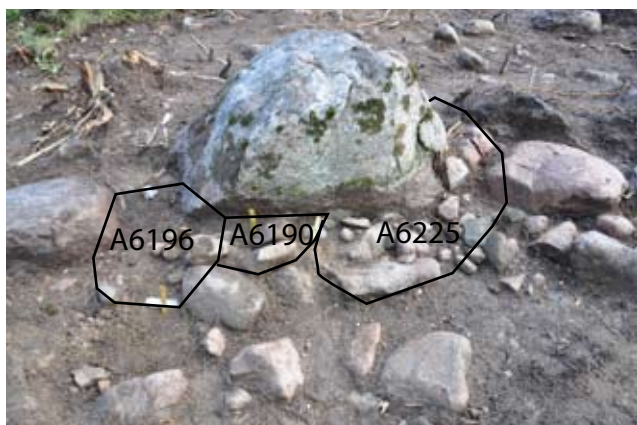
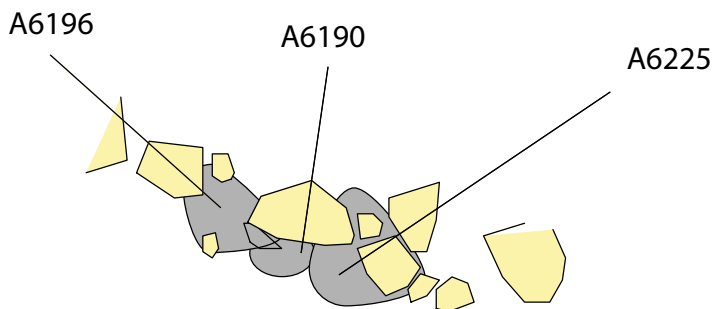

Foto Andreas Nordberg, Unr 9_5254.

F149, skala 2:1

Grav 6196

Blockgrav, 0,2 x 0,3 meter stor och ca 0,3 meter djup

Bengrop

Bengrop (A6224) ca 0,2 x 0,3 m och 0,3 m djup. Skarp vertikal nedgrävningskant. Anläggningen är belägen dikt an ett markfast block (1,3 m stort och 0,5 m högt) i stensträngen A7154. Upptäcktes som en mörk fläck. Ingen överbyggnad fanns. I gropen framkom brända ben, bronsföremål och inslag av kol.

Graven är en av tre omarkerade bengömmor invid samma block i stensträngen. De övriga gravarna är A6190 och A6225.

Fynd

I bengrop A6224

F22 – ben

F150 – bronsföremål, oidentifierbart

F151 – bronsföremål, pärla? med dekor eller ränna

F152 – två välvda agraffer i brons (samma typ som F149)

F153 – tre underdelar till agraffer i brons

Osteologiskt material

I graven framkom brända ben av människa. I det mänskliga materialet gick det att identifiera åldersgrupp adult. Antalet individer är minst en.

För gravplan se Grav 6190

F150, skala 2:1

F151, skala 2:1

F152, skala 2:1

F153, skala 2:1

Grav 6225

Blockgrav, 0,2x0,45 m stor och ca 0,05 m djup

Enstaka brända ben

Anläggningen är belägen invid större block (1,3 m stort och ca 0,5 m högt) i stensträngen A7154. Brända ben påträffades på markytan utan någon synlig markering och låg på och mellan mindre stenar som ej föreföll tillhöra någon konstruktion.

Graven är en av tre omarkerade bengömmor invid samma block i stensträngen. De övriga gravarna är A6190 och A6196.

Fynd

F24 – ben

F100 – kvarts

Osteologiskt material

I graven framkom brända ben av människa. I det mänskliga materialet gick det att identifiera åldersgrupp adult. Antalet individer är minst en.

För gravplan se Grav 6190

Grav 6293

Stensättning, rektangulär, 3,0 x 1,65 m stor och ca 0,2 m hög.

Skelettgrav

Anläggningen var belägen på gravfältets södra del och syntes ej före undersökning då den var dold under ett recent röjningsröse. Efter schaktning påträffades en oregelbunden stenpackning anlagd intill grav A6123. Graven låg dikt an eller eventuellt något över intilliggande AG6123 vilket således betyder att föreliggande är något yngre. Eventuellt har föreliggande grav skadats något i dess NO ytterkant av en stubbe.

Den närmast rektangulära stenpackning var en ca 3,0 x 1,65 m, i SV-NO riktning. En större, ca 0,55 x 0,7 x 0,35 m stor röd flat sten var placerad centralt i anläggningen. Under denna centrala sten fanns en avlång försänkning i anläggningen (A6694). Försänkningen låg i anläggningens längdriktning. Stenstorleken i packningen var ca 0,25-0,55 m. De största stenarna låg i anläggningens utkanter och bildade en ram kring de mindre stenarna. Fyllningen mellan stenarna var moig mylla. Höjden var ca 0,2 m och djupet med den nedsjunkna delen, ca 0,3 m.

Ett flertal stenar tolkades vara nedsjunkna i en nedgrävning, A6694. Nedgrävningen var ca 1,8 m lång x 0,45 m bred och fylld av sten ner till bottennivån, ca 0,3 m. Ca 0,03-0,05 m ovan bottennivån framkom två järnföremål. I botten framkom också ett obränt rörben, troligen lårben.

Fynd

I A6332, *fyllning*

F90 – ben

F137 - järnnit

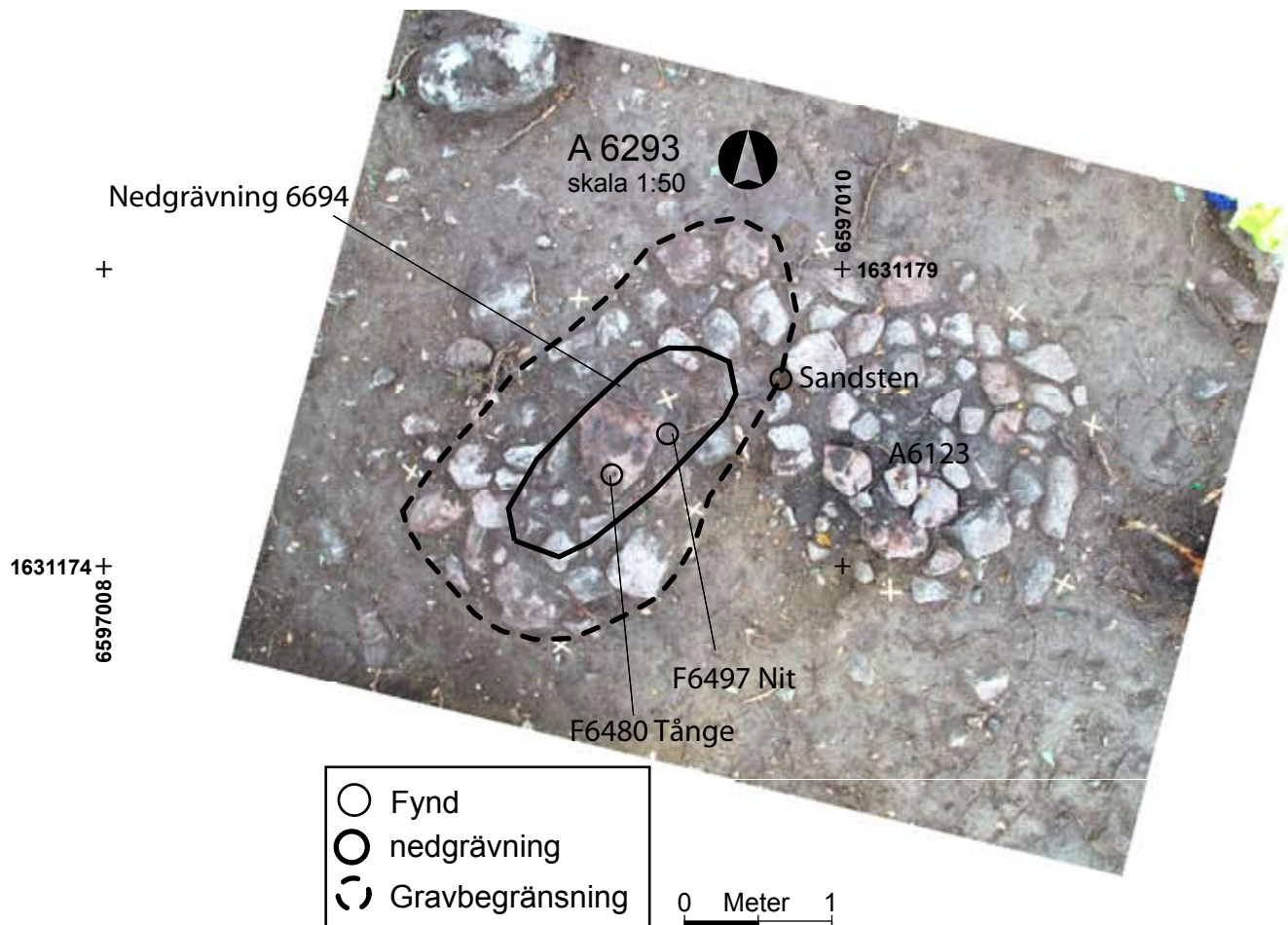
F140 – tånge (?) av järn

Osteologiskt material

I graven framkom ben (obrönt) av människa. I det mänskliga materialet gick det att identifiera en vuxen individ. Antalet individer är en.

Datering

Benet som påträffades har ¹⁴C-daterats till 870 +/- 30 BP (Poz -41589).

Grav 6333

Stensättning, rund, 5,2 x 5,2 m stor och ca 0,7 m hög.

Brandlager och brandgrop

Graven syntes ovan torv som en tydlig förhöjning redan vid förundersökningen. Vid avbaningen togs en sand- och grusmantel (A7519) bort och efter rensning framkom en flerskiktad stenpackning (A6347), ca 3,5 m i diameter och ca 0,5 meter hög. Stenmaterialet bestod av sten med en storlek av ca 0,3-0,8 m. Stenpackningen bestod av 1-3 skikt med sten. Mellan denna stenpackning fanns en småstenspackning med stenar av ca 0,1 m storlek. Söder om centrum fanns en fördjupning i stenpackningen där det översta lagret sten var borttaget alternativt ej påfört. Stensättningen har givits ett monumentalt intryck genom utgrävning av materialet runt om.

I stenpackningens SV del fanns en större ca 0,8 x 0,8 m stor flat sten i röd granit. Materialet i stenpackningen var övervägande granit där ett stort antal var röda. Flera stenar i röd granit var spräckta och föreföll ha kommit från samma block. Det understa lagret i stenpackningen bestod till övervägande andel av spräckt sten där den flata sidan lagts nedåt mot ett underliggande sotigt lager (A7496).

Mellan stenarna i stenpackningen fanns ett fyllningslager (A6348) som bestod av grusig sand och silt. Ytligt i detta fyllningslager påträffades en sandstensflisa (F96) och ett fåtal bitar kvarts (F95). Detta täckte delvis det underliggande, tunna lagret A7496. Detta lager täckte nästan hela stenpackningens begränsning men var mycket tunt på flera ställen och saknade också fynd. Större delen av brandlagret föreföll hopsamlat till en ca 1 m² stor yta i gravens norra del (A7502). Det var inom denna yta som fynd och ben påträffades. I det tjocka brandlagret invid en markfast sten fanns en benkoncentration. Denna var också delvis bemängd med aska. Enstaka bitar keramik påträffades (F104) men det är tveksamt om den ringa mängden (9 fragment) verkligen var den ursprungliga benbehållaren. En koncentrationen av aska antyder dock att de större benen från bälet samlades in i en behållare. Benkoncentrationen tycks ha varit nedgrävd i en liten grop (A7508) ca 0,1 x 0,1 m och 0,1 m djup. Utmärkande för brandlagret var att det var mycket sotigt men innehöll lite kol.

Fynd

I A6348, fyllning

F95 – kvarts

F96 – sandstensfragment

I A7502, brandlager

F12-14 – ben

F104 - keramik

F160 – 17 st lösa agraffer

F161 – 2 st agraffer på hake

F162 – 1 st agraff på platta

F163 – 2 st hyskor i två delar med knapp

I gropen A7508

F10-11 – ben

F88 – ben

F160, skala 1:1

F161, skala 1:1

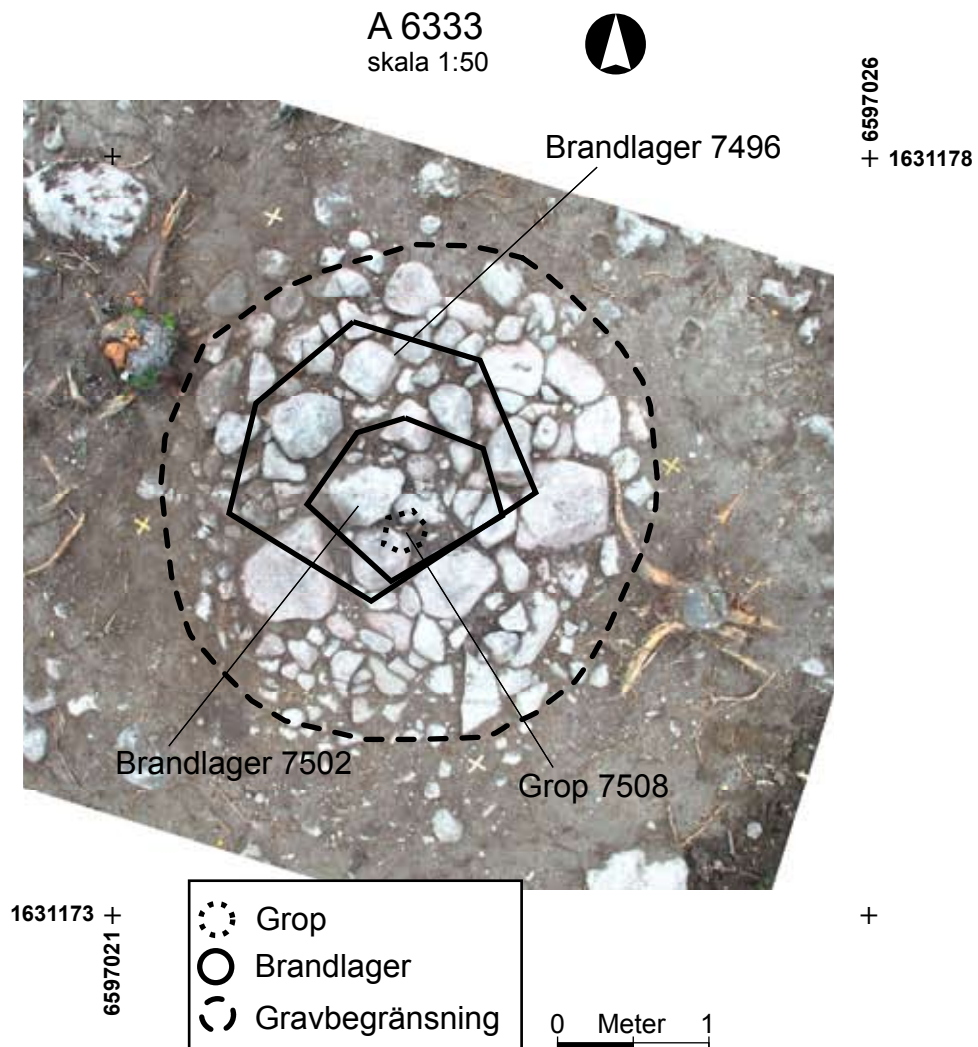
F162, skala 1:1

F163, skala 1:1

Osteologiskt material

I graven framkom brända ben av människa. I det mänskliga materialet gick det att identifiera åldersgrupp adultus- samt könsbestämning till kvinna. Antalet individer är minst en.

Grav 6353

Stensättning, rund, 5 x 5 m stor och 0,2-0,4 m hög.

Brandlager och brandgrop

Anläggningen var belägen i den nordvästra delen av gravfältet i en västlig sluttning. Anläggningen var synlig redan vid förundersökningen. Graven täcktes av en sandmantel som schaktades bort och efter rensning framkom en stenpackning (A6395) med glest lagda stenar av en storlek på 0,1-0,4 m. Stenpackningen skadades något vid schaktningen. Det översta lagret samt fyllningen utgjordes av ett lager av grusig silt med en tjocklek på 0,2-0,4 m (A6453). I östra delen fanns en stubbe med tillhörande rotssystem som försvårade undersökningen.

Två bengömmor framkom i graven. En var belägen under en större flat sten som låg i ett brandlager (A6793), ca 0,7x0,9 m stort och ca 0,1 m djupt. Ytterligare en bengömma framkom i ett sotigt, mindre lager (AL6829), ca 0,2 meter stort och ca 0,05 m djupt. Vidare fanns spridda enstaka brända ben i fyllningen samt enstaka kvartsbitar, vilka ej tillvaratogs.

Fynd

I A6793, brandlager

F15 – ben

I A6829, brandgrop

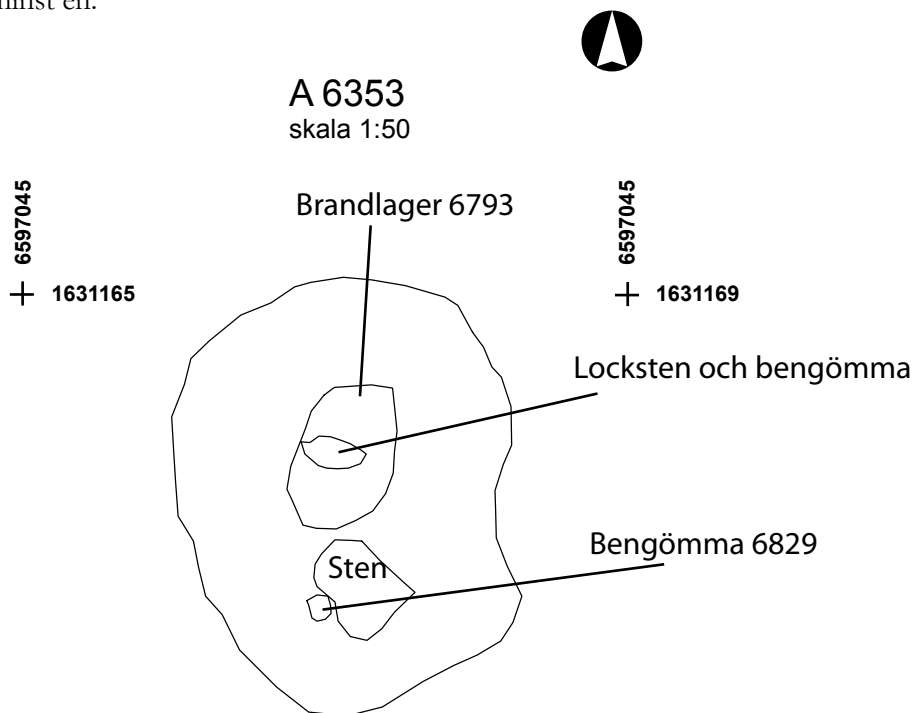
F30 - ben

Osteologiskt material

I graven framkom brända ben av människa. I det mänskliga materialet gick det att identifiera åldersgrupp adultus och adult. Antalet individer är minst en.

Foto Christina Holm, Unr 11_5254.

Grav 6454

Stensättning, rund 2,2 x 2,2 m stor och ca 0,15 m hög.

Benlager

Graven låg i en sydvästsluttning på sydvästra delen av gravfältet. Före undersökningen syntes anläggningen som en övertorvad förhöjning. Efter schaktning framkom en rundad gles stenpackning, A6482.

Fyllningen A6481 utgjordes av grusig mo ca 0,1-0,2 m tjockt lager belägen i och omkring stenpackningen. I fyllningen fanns spridda brända ben.

Stenpackningen var uppbyggd av rundade och skarpkantade stenar med en storlek av 0,15-0,6 m. Stenpackningen hade anlagts i en svag nedgrävning i den naturliga moränen. I anläggningen fanns en 0,2 x 0,25 m stor locksten (A6685) som täckte en benkoncentration. Under stenpackningen fanns ett ovalt, påfört lager (A6814) bestående av grusig mo ca 0,05-0,1 m djup, 1,5 x 0,9 m stort, koncentrerat kring den förmodade lockstenen i mitten av graven. Lagret glesnade utåt.

Fynd

F32-34 – ben

I fyllning A6481

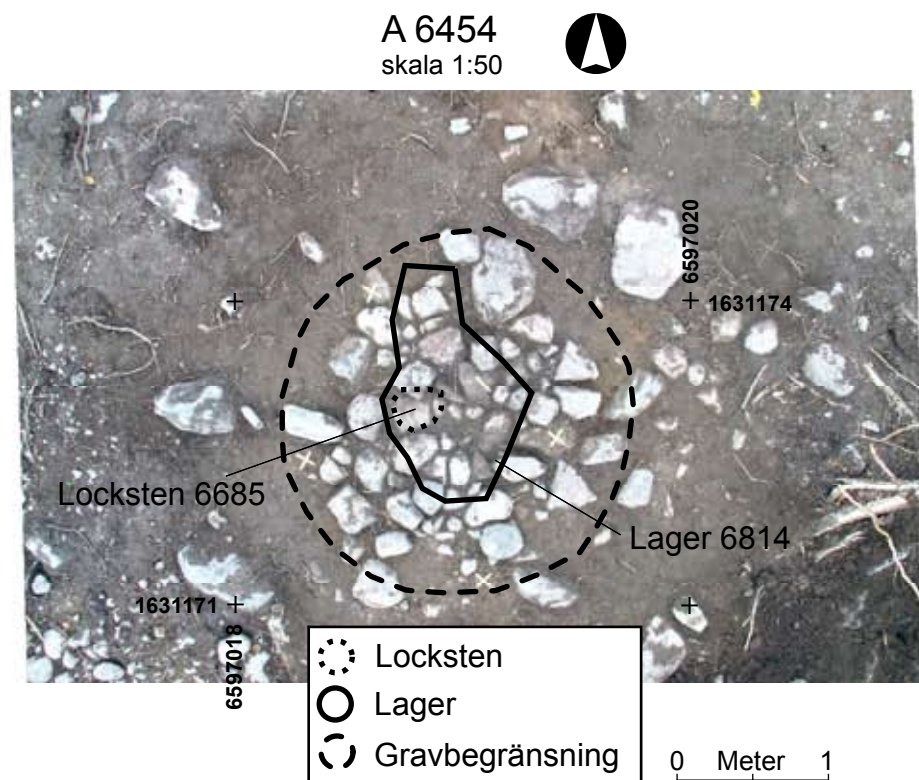
F35 – ben

I fyllning A6814

F27 - ben

Osteologiskt material

I graven framkom brända ben av människa. I det mänskliga materialet gick det att identifiera åldersgrupp adultus samt könsbestämning till man?. Antalet individer är minst en.

Grav 6500

Stensättning, rund, 7 x 7 m stor och ca 0,5 m hög.

Urnegrop

Anläggningen var belägen på norra delen av gravfältet strax under krönläge och omedelbart norr om stensträngen A7154. Övre manteln (A8156) avlägsnades med maskin. Manteln var ca 0,3-0,45 m tjock och bestod uppifrån och ner av ett lager av humös sand ca 0,2 m tjockt, ett sandigt gruslager (A8157) ca 0,2 m tjockt och uttunnande mot sidorna och ett lager av småsten ca 0,05 m tjockt och uttunnande mot sidorna samt ett blandat lager av mindre sten som täckte kärnröset (A8158). Fyllningen är uppenbart lagd för att skapa en jämn nivå. I fyllningen fanns inslag av kvarts.

Kantkedjan som bestod av 0,3-0,4 m rundad sten gick att genom stratigrafi att tolka som anlagd före fyllningen påfördes. Kantkedjan var glest bevarad. Stenpackningen utgjordes av 0,2-0,4 m stora sten med en koncentration av de större stenarna centralt i graven. Mellan stenarna fanns en fyllning (A8122) av sand med humösa inslag.

Centralt i graven fanns en odaterad störning (?) (A7100) med en fyllning av sotblandad silt (A6766). I kanten till denna fanns en mindre benkoncentration med tvättade ben utan kol och sot (A8123) samt enstaka bitar harts (F115).

Fynd

I fyllning A6766

F29 – ben

F124 – kamfragment

F124, skala 1:1

I fyllning A8122

F36 – ben

F115 - harts

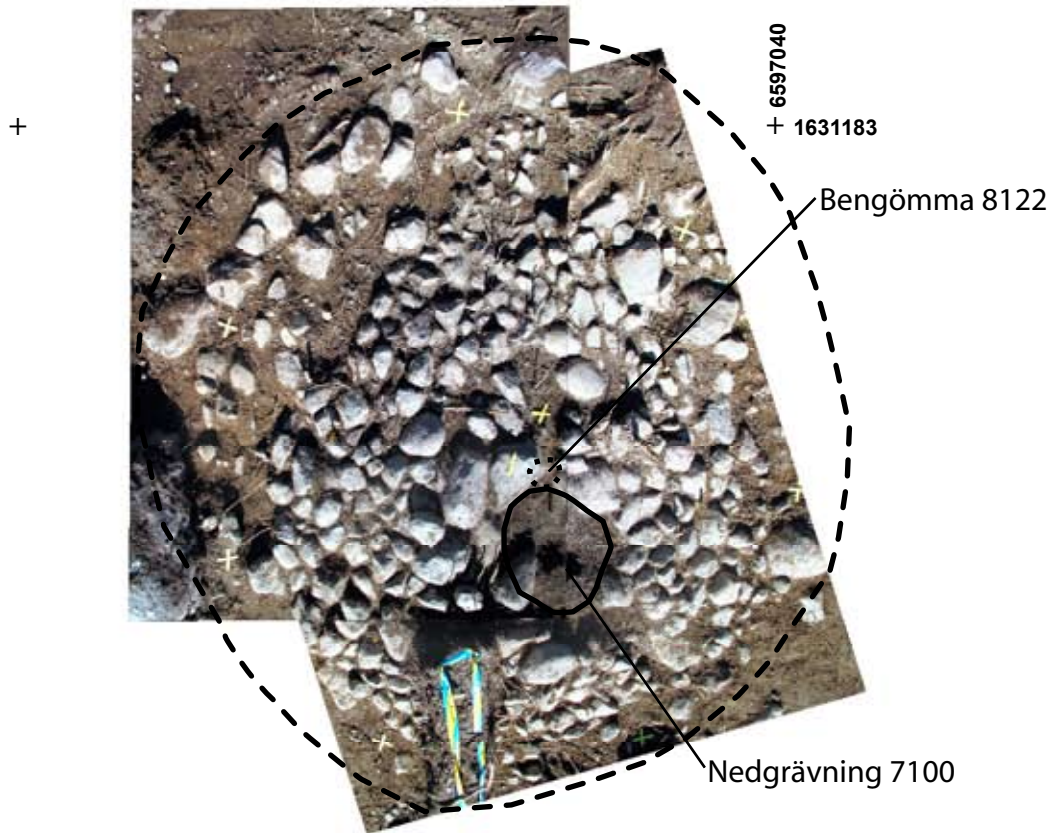
Osteologiskt material

I graven framkom brända ben av människa. I det mänskliga materialet gick det att identifiera åldersgrupp adult och maturus. Antalet individer är minst en.

Datering

Ben från F29, i fyllningen A6766, har ¹⁴C-daterats till 1585 +/- 30 BP (Poz -41590).

A 6500
skala 1:50

1631178 +
6597035

- ⊙ Bengömma
- Störning
- ⊖ Gravbegränsning

0 Meter 1

Grav 6522

Stensättning, rund, 3,5 x 3,5 m stor och ca 0,5 m hög.

Brandlager och bengrop

Graven var belägen centralt på gravfältet och syntes innan undersökningen som en tydlig förhöjning. Efter avtorvning och borttagande av en ca 0,3 m hög sand- och grusmantel (A8403 och A8404) framkom en något oregelbunden stenpackning (A8405) med ett blandat stenmaterial med blandad stenstorlek i kärnröset. Vissa delar ser ut att vara noggrant anlagda medan andra ser ut att vara slumpmässigt lagda. Stenpackningen bestod av stenar med storlekar på min 0,1 x 0,15 och max 0,35 x 0,6 m. Den var något oregelbunden i formen. Mellan stenarna låg ett fyllningslager (A8779) av humös sand med inslag av kol.

Under kärnröset framkom ett tydligt 0,2 m tjockt brandlager (A8767) av siltig sand med hög andel sot, skörbränd sten och flera hela kolbitar i gravens centrala delar. I brandlagret framkom bronsstift och en vävtyngd (F110). Direkt under brandlagret framkom en 0,05 m djup bengömma (A9508) med otvättade ben. I botten av brandlagret fanns en koncentration av delvis svärtade stenar med en storlek av 0,15 x 0,1 m.

Botten på anläggningen skulle visa sig vara komplex. Två stycken gropar som till sin karaktär helt och hållet överensstämmer med härdgropar fanns under bengömma och brandlager. Den östliga (A9520) var ca 0,2 m djup och med homogen fyllning av sotig sand och skärvsten. I gropen framkom brända ben främst i de övre delarna av gropen. Den västliga (A9538) var rundad till formen och ca 0,9 x 0,9 m och ca 0,3 m djup. Gropen var fylld med sten med en storlek av 0,05-0,1 m och ett kraftigt sotbemängt lager med inslag av sand/grus. Stenarna var kraftigt eldpåverkade (skörbrända och sintrade) överst i gropen och allt mindre eldpåverkade längre ner. Botten och sidorna av gropen var hårt bränd. Gropen var täckt av ett moränlager.

”Eldgropen” tillhör förmodligen primärt gravens då det inte fanns någon avskiljande stratigrafi mellan dem.

Groparna tolkas vara ett spår av en gravritual som har föregått, men i direkt samband med själva begravningen.

Fynd

I brandlager A8767

F58 - ben

F110 – vävtyngd

F156 – agraffknapp

I A8779, fyllning

F31 – ben

F85 – ben

I A9508, bengömma

F28 – ben

I A9520, härdgrop

F59 – ben

F110, skala 1:1

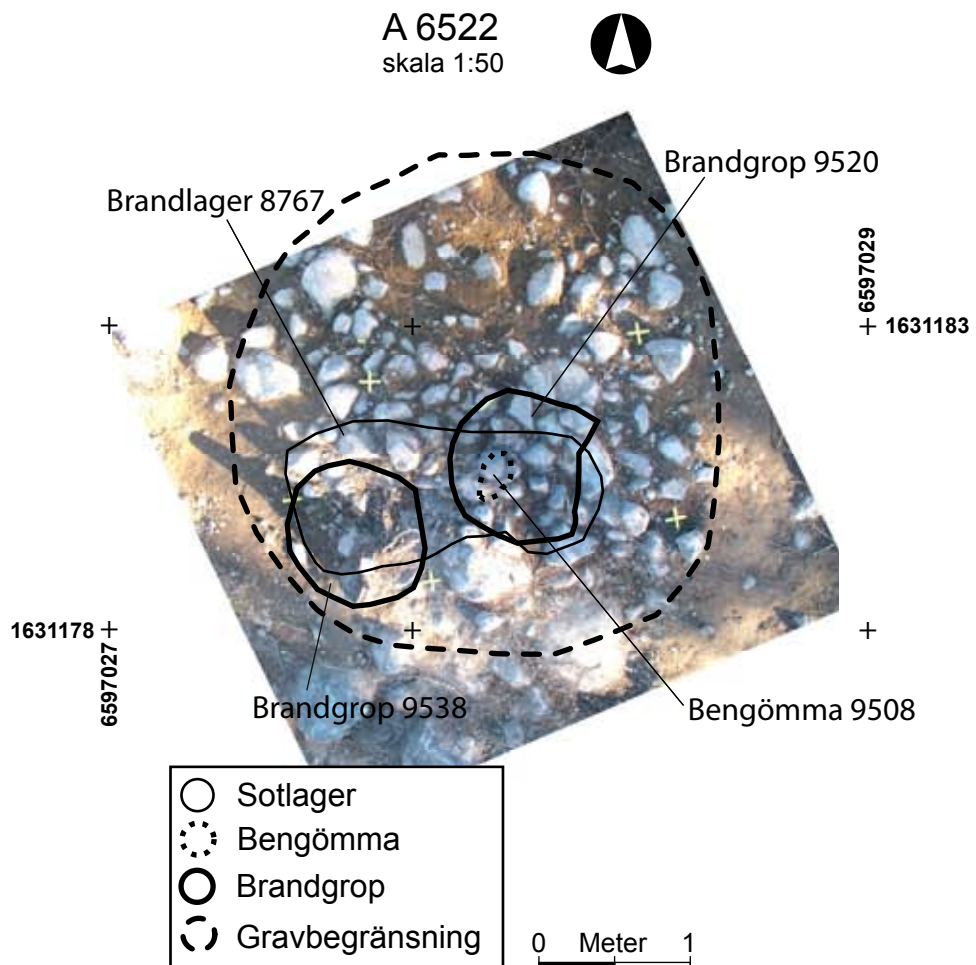

Osteologiskt material

I graven framkom brända ben av människa. I det mänskliga materialet gick det att identifiera åldersgrupp adultus och adult samt könsbestämning till kvinna? Antalet individer är minst en.

Datering

Ben från F28, i bengömman, har ^{14}C -daterats till 1635 +/- 30 BP (Poz -41592).

Grav 6532

Stensättning, rund, 4,5 x 4,5 m stor och 0,3 meter hög

Brandlager och bengrop

Graven låg centralt på gravfältet. Före undersökningen syntes anläggningen som en övertorvad förhöjning.

Under torven fanns en sandmantel (A7624) med en tjocklek på ca 0,1-0,15 m. Därunder fanns en fyllning av grus och småsten med en tjocklek på ca 0,1 m.

Under ovanstående fyllning fanns en stenpackning, A7626. Stenarna i packningen var ca 0,1-0,7 m stora. I södra delen av stenpackningen utgjordes den av övervägande andel röd granit. På stenpackningen låg en tilljämnande småstenspackning, A7625. Under stenpackningen fanns ytterligare ett stenpackningsliknande lager (A7635) bestående av ca 0,1-0,3 m stora rundade och skarpkantade stenar. Lagret är beläget på samma nivå som ett brandlager (A8202). Brandlagret 8202 utgjordes av ett sot- och kollager med en tjocklek på 0,01-0,1 m placerat i mitten av graven. I lagret framkom brända ben samt fynden ornerat ben, agraffer samt keramik. I detta lager är flera stenar är skörbrända och vissa synes lagda med flatsida nedåt. En av stenarna i lagret kan ha fungerat som locksten för en bengömma, A8381. Denna var ca 0,1 x 0,1 m och 0,05 m djup. Innehåll av rena brända ben utan kol eller sot.

Det stratigrafiska förhållandet mellan brandlager och stenpackningen är något oklart då lagren tycks blandade med varandra. Under denna bengömma påträffades ytterligare en liten benkoncentration, A8393.

Runt stensättningen löpte en kantkedja bestående av mindre (genomsnitt ca 0,2 m stora) stenar. I NNV finns en 0,5 x 0,9 m stor utbyggnad (A8640) från kantkedjan, bestående av en cirkelformad stenpackning omgärdad av en mindre kantkedjeliknande stenkrets.

Fynd

F47-50 – ben

I A7626, stenpackning

F93 – löpare i bergart

F98 – malstensfragment ?

I A7635, stenpackning

F106 – keramikfragment

I A8202, brandlager

F51-54 – ben

F125 - bensked

F158 – 3 st agraffknappar

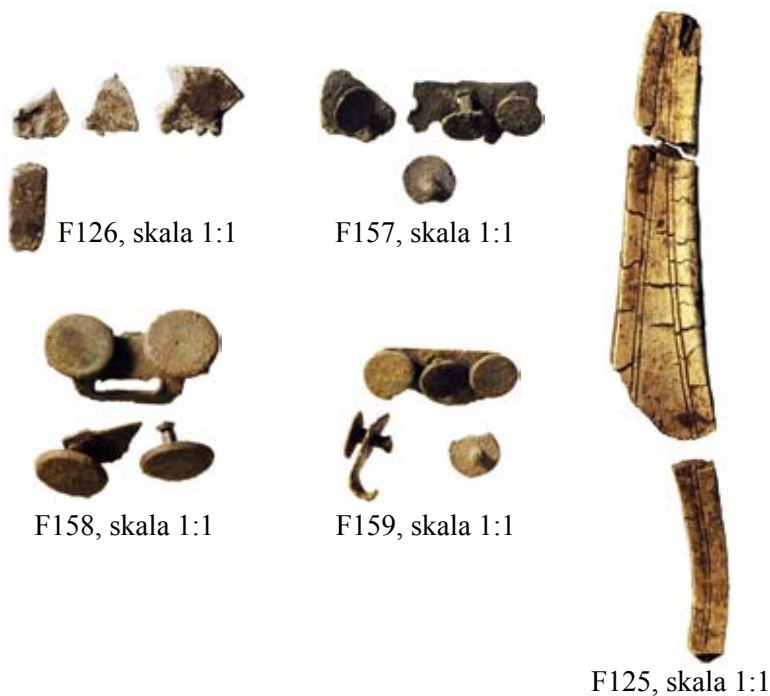
I A8381, bengömma

F44-46 – ben

F126 – kamfragment

F157 – 3 st agraffknappar

F159 – hyska med en agraff, platta med tre st samt en lös agraff

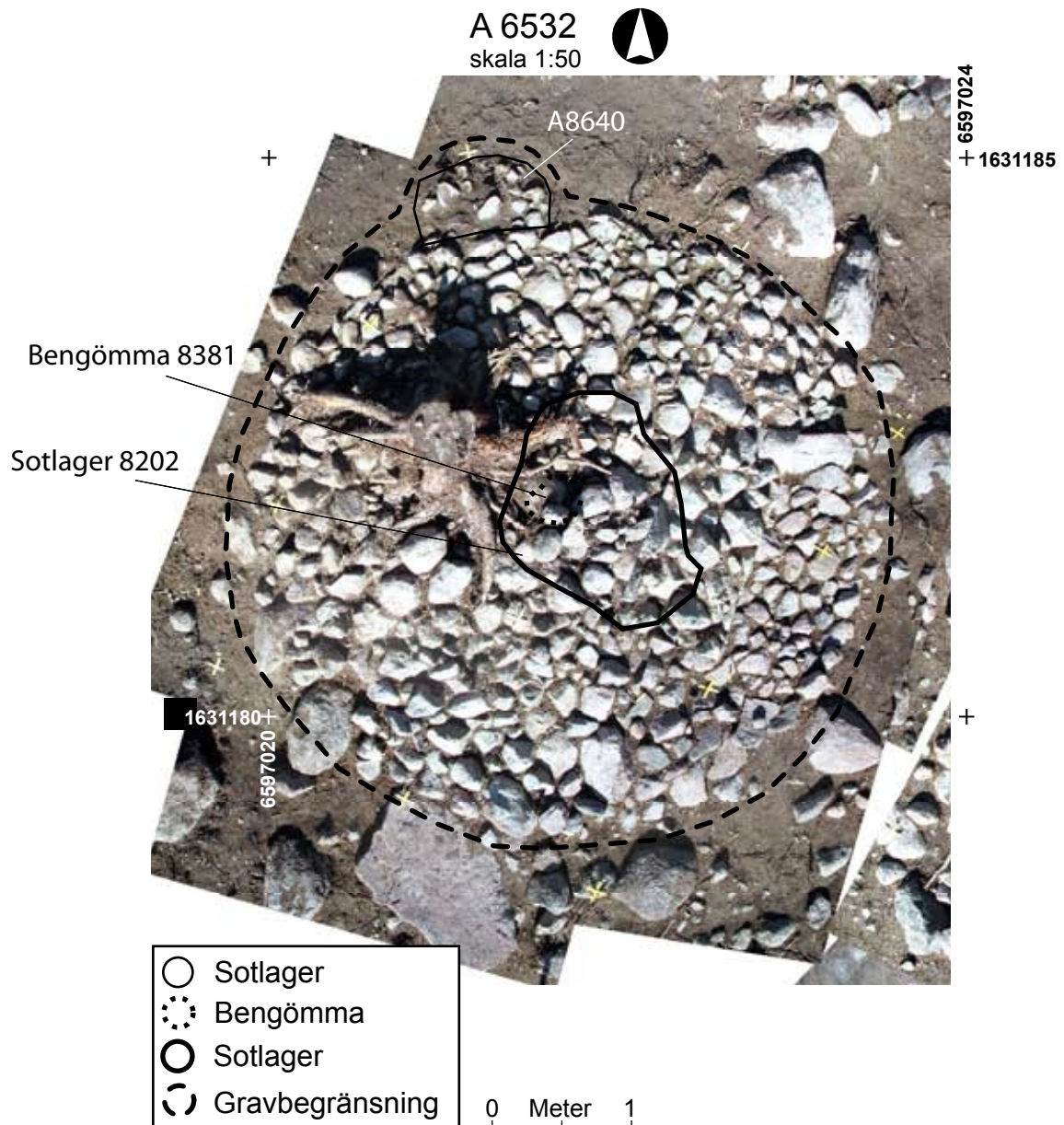

I A8393, benkoncentration

F55-57 – ben

Osteologiskt material

I graven framkom brända ben av människa, får/get, björn samt oidentifierat djur. I det mänskliga materialet gick det att identifiera åldersgrupp adultus och adult samt könsbestämning till man?. Antalet individer är minst en.

Grav 6555

Stensättning 5,5 x 5,5 m stor och ca 0,6 m hög.

Brandlager

Anläggningen var belägen på gravfältets centrala del och var synlig som en tydlig förhöjning innan avtorvning. Efter avbaning av en 0,2-0,3 m tjock mantel av myllig sand framkom en rund välavgränsad stenpackning, A7003, som var 4,2 x 4,4 m och ca 0,4-0,5 m hög. Packningen utgjordes främst av flera 0,4-0,9 m stora stenar. De större stenarna fanns centralt i anläggningen. Runt anläggningen fanns ett bräm med stenar av en storlek på ca 0,1-0,2 m. Fyllningen, A7004, i stenpackningen utgjordes av mo och sand. Anläggningen var belägen i morän. Under och söder om det största blocket fanns ett svagt sotigt lager (A6989) vilket innehöll rikligt med tvättade brända ben samt bronsagraffer, sölja, harts och björnklor. Detta sotiga lager var ca 0,15 m tjockt. En tredjedel av gravens norra halva täcktes av en stor stubbe vilket begränsade möjligheterna till undersökning där.

Fynd

F154 – bronsölja

F155 – agraffknapp

I A6989, brandlager

F60-62 – ben

F122 - kamfodral

Osteologiskt material

I graven framkom brända ben av människa, får/get samt björn. I det mänskliga materialet gick det att identifiera åldersgrupp adult samt könsbestämning till kvinna. Antalet individer är minst en.

F122, skala 1:1

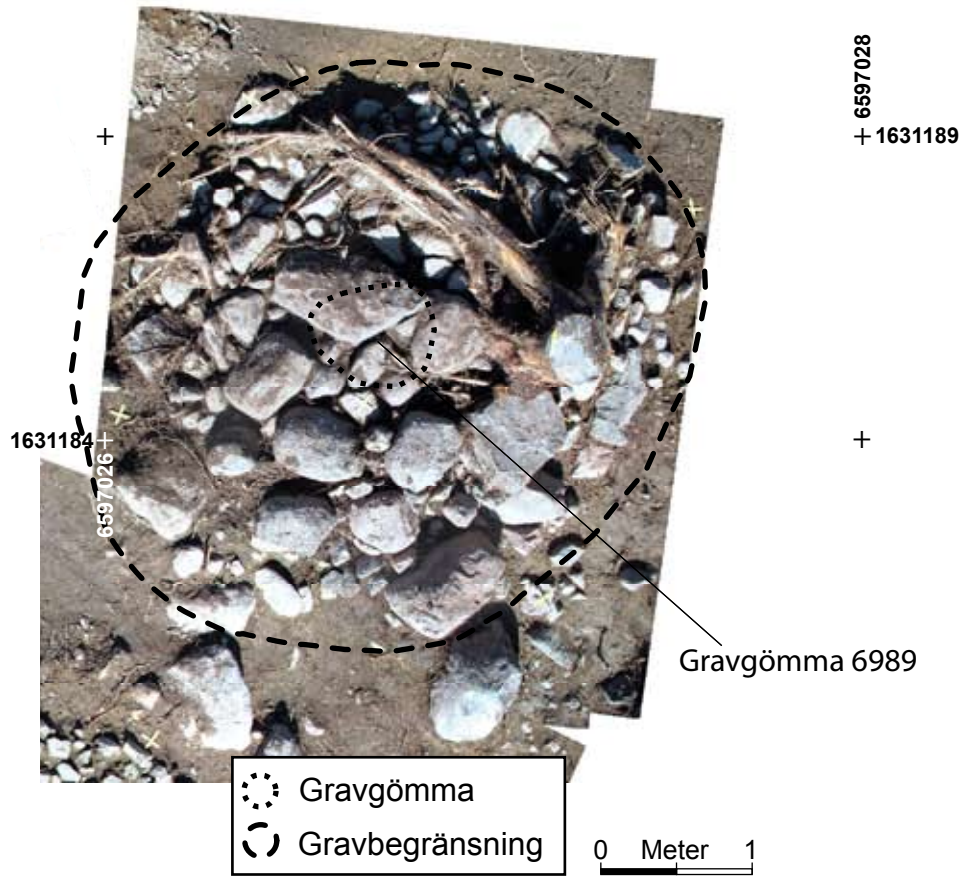

F154, skala 2:1

F155, skala 1:1

A 6555
skala 1:50

Grav 6568

Stensättning 3,1 x 1,9 m stor och ca 0,1 m hög.

Skelettgrav?

Graven var belägen på sydöstra delen av gravfältet. Den var ej synlig ovan torv förutom enstaka uppstickande sten.

Efter schaktning framkom en stenram med 0,15-0,6 m stora stenar samt två markfasta stenar med en storlek av 1,0 x 0,7 och 0,8 x 0,6 m. Gravens riktning är NNO-SSV.

Innanför stenramen fanns en fyllning (A7134) av grus och 0,05-0,1 m stora stenar. Enstaka sten i fyllningen var upp till 0,25 m. Tjockleken på lagret var ca 0,25 – 0,4 m.

Under det övre fyllningslagret finns ett naturligt lager av siltig morän. Botten var ojämn delvis pga markfasta stenar och rötter.

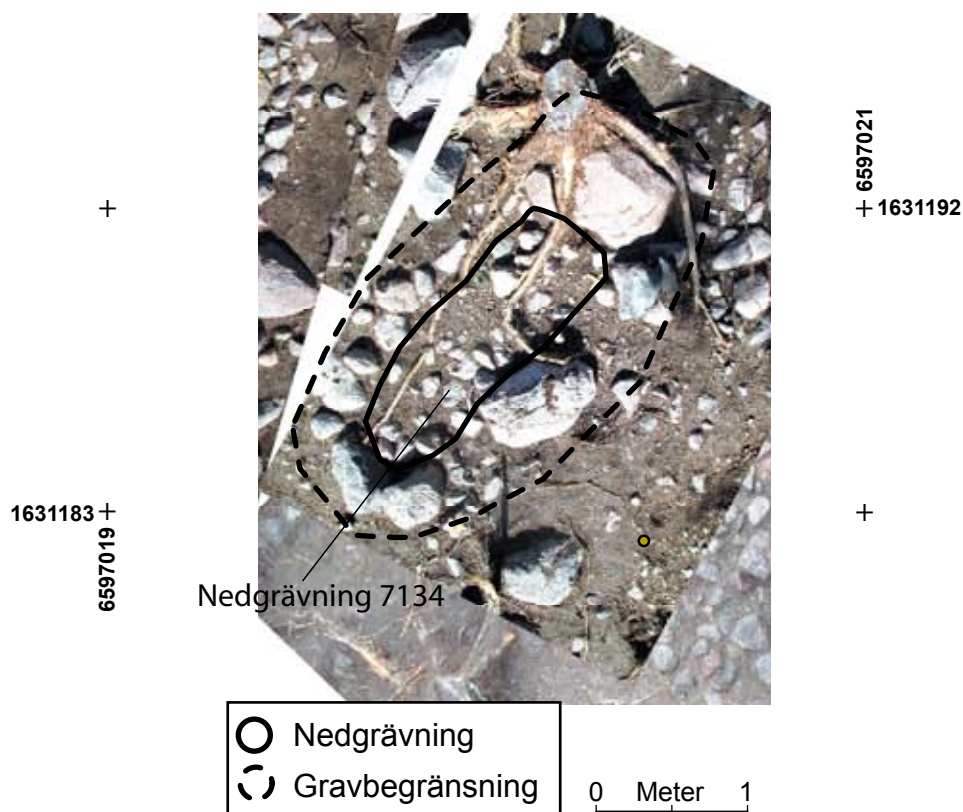
Inga fynd fanns i graven.

Anläggningen bedöms trots avsaknad av ben utgöra en skelettgrav.

Osteologiskt material

Anläggningen innehöll inga ben

A 6568
skala 1:50

Grav 6590

Stensättning, rund, 3,8 x 4,0 m stor och ca 0,4 m hög.

Bengrop

Graven syntes som en tydlig förhöjning ovan torv. Efter avtorvningen framkom en stenpackning av 0,2-0,3 m stora sten av mestadels gnejs och granit. I NV stod en tallstubbe med tillhörande rotsystem. Över stenpackningen fanns en mantel av sandig 0,1-0,2 m tjock mylla. Diametern på manteln var ca 3,8 x 4,0 m. Graven hade en kantkedja av 0,25-0,35 m stora stenar. Kantkedjan var tydligast i NÖ. Centralt i anläggningen fanns ett större block av röd gnejs med en storlek på 0,6 x 0,9 m som var spräckt i två delar. Stenen har med stor sannolikhet varit rest.

Fyllningen utgjordes av sandig mo med inslag av mindre 0,05-0,1 m stora sten samt skärvig av och skörbränd sten. I fyllningen framkom enstaka brända ben.

Centralt i graven fanns ett 1,25 x 1,25 m stort sotlager (A8159) med inslag av skärvig sten och enstaka brända ben. Under den förmodade resta stenen fanns en bengömma (A8169) nedgrävd. Bengömman var belägen under ett antal 0,15 m stora rundade stenar. Benen är sotiga och otvättade och blandade med kraftigt skörbrända mindre (0,05 m) sten. Bengömman är nedgrävd ca 0,1 m i den naturliga underliggande moränen. En flat sten har täckt halva, södra delen av gömman.

Fynd

I A8159, fyllning

F66 – ben

F89 – ben

I A8169, bengrop

F63-65 – ben

F94 – löpare i bergart

F107 – bränd lera

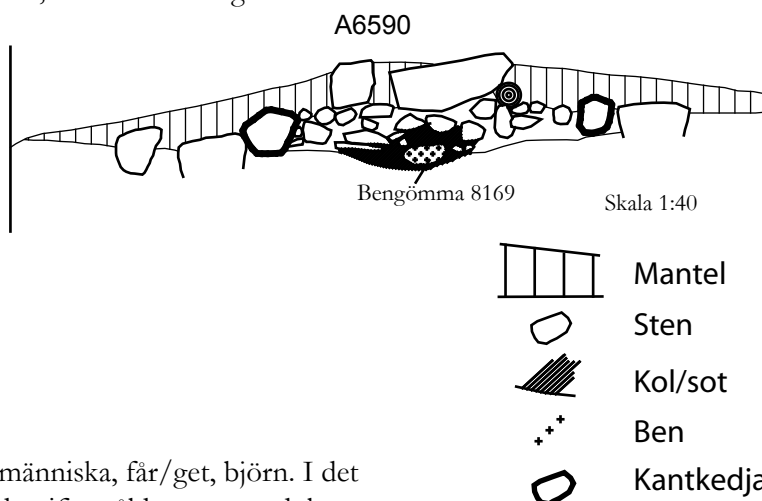
Osteologiskt material

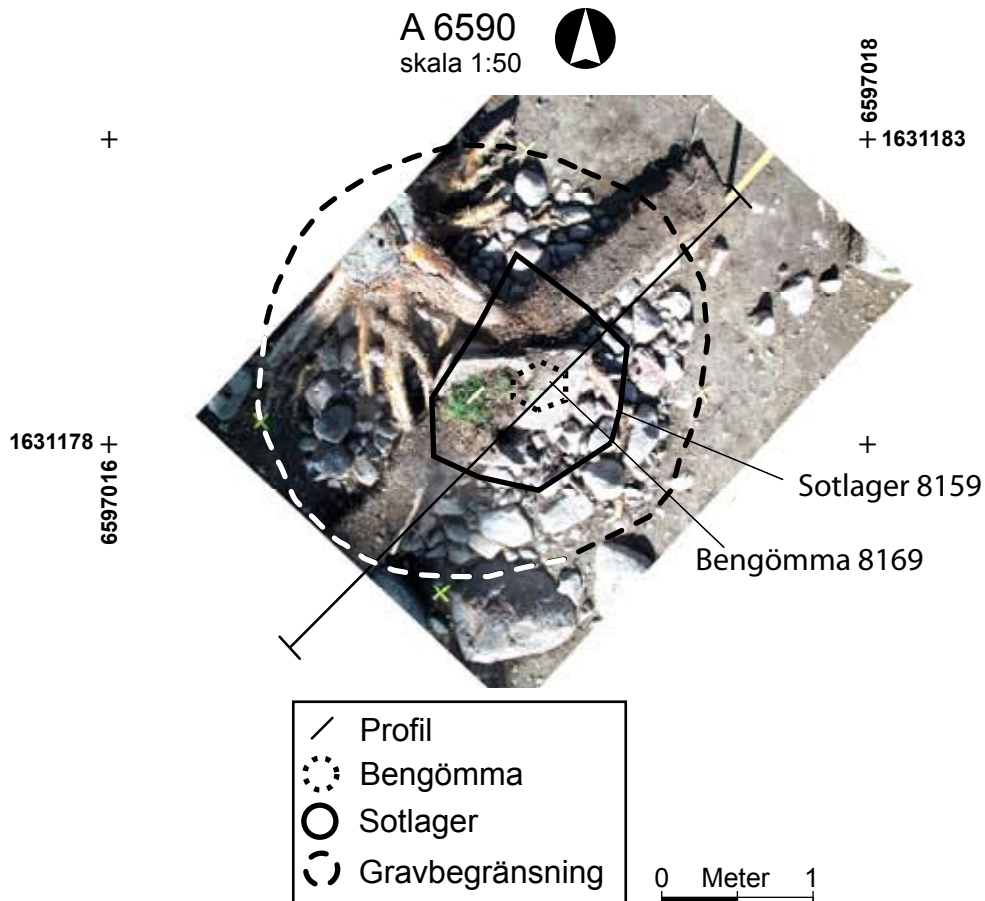
I graven framkom brända ben av människa, får/get, björn. I det mänskliga materialet gick det att identifiera åldersgrupp adultus.

Antalet individer är minst en.

Datering

Ben från F63, i bengropen, har ¹⁴C-daterats till 1620 +/- 30 BP (Poz -41593).

Grav 6601

Stensättning, rund, 2,6 x 2,6 m stor och ca 0,4 m hög.

Bengrop och spridda brända ben

Anläggningen var belägen i en svag västlig sluttning på sydvästra delen av gravfältet. Den syntes som en svag förhöjning ovan torv. Graven var täckt av en 0,2 meter tjock sand- och grusmantel, A6980, som avlägsnades vid avbaningen. Efter rensning framkom en väl avgränsad tät stenpackning (A6928) rund, med antydning till sexsidig i formen och med en storlek av 2,3 x 2,3 m. Stenpackningen bestod av 0,1-0,4 m stora sten vilka var vällagda och inkilade i varandra. Enstaka brända ben fanns i fyllningen A6981. Två markfasta stenar fanns i kantkedjans södra del.

Centralt på graven fanns en större avlång sten, ca 0,2 x 0,4 m och med flat undersida.

Under mittstenen framkom en inre konstruktion av mer flata stenar (A7026) Konstruktionen var lagd med tydliga flata stenar. Inom konstruktionen fanns ett benlager (A7472) vilket ej utgjorde den centrala bengömman. Denna fanns under en större locksten, i botten av konstruktionen, vilken täckte denna centrala bengömma (A7124). Storlek ca 0,15 x 0,15 m och 0,1 m djup.

Fynd

F77 – ben

I A6928 övre delen av fyllningen, i stenpackningen

F68 – ben

F82-83 – ben

I A6981, fyllning

F71-72 – ben

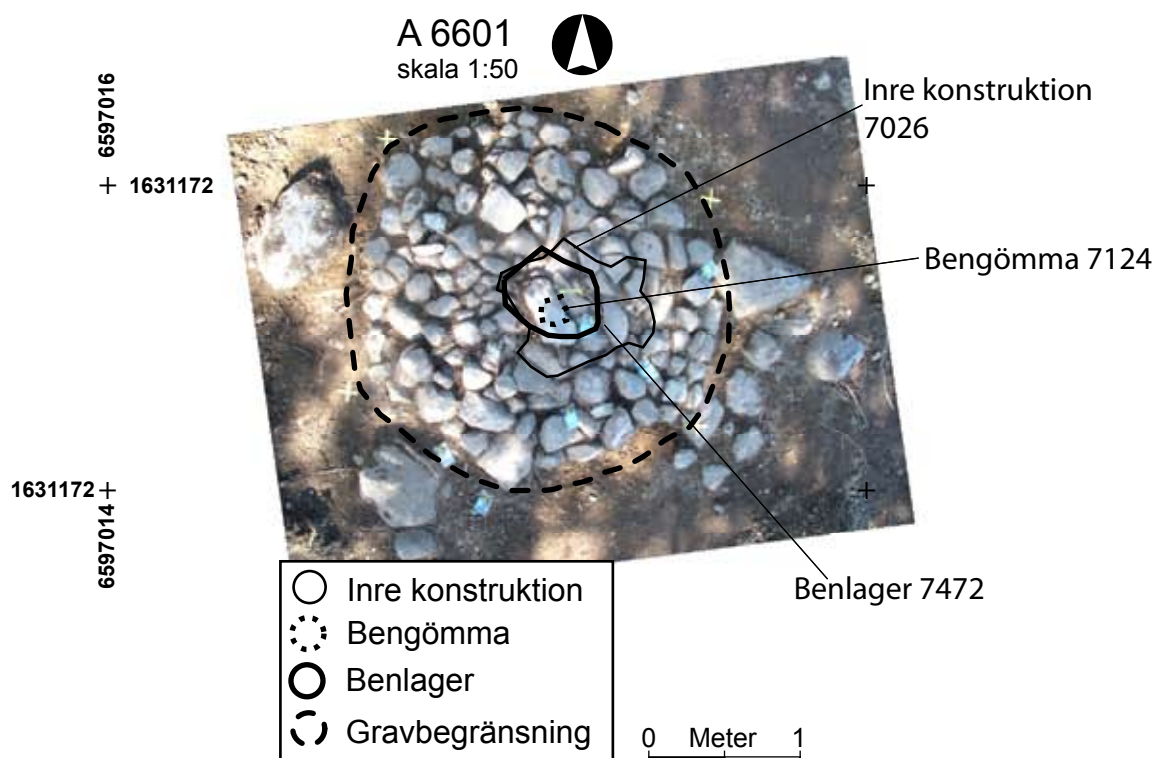
F75-76 – ben

F78-81 – ben

Osteologiskt material

I graven framkom brända ben av människa samt får/get.

I det mänskliga materialet gick det att identifiera åldersgrupp adultus och adult. Antalet individer är minst en.

Grav 9489

Omarkerad, ca 1,0 x 1,25 m stor

Belägen intill ett större block i änden av stensträng A8784 som löper i NÖ-SV riktning. Vid metalldetektering framkom en korroderad nit med bricka. Vid rensningen framkom två brända ben.

Anläggningen är störd av en stubbe i norr. Utgörs av en otydlig stenpackning (A9431) där stenarnas storlek är ca 0,1-0,4 m. Fyllningen (A9460)

Grav 9489. Foto Christina Holm, Unr 1_5254.

utgörs av brun sand/silt med inslag av enstaka kolfragment och med en utbredning på och mellan stenpackningen.

Fynd

I fyllningen A9460

F86-87 - ben

F142 - järnnit

Osteologiskt material

Benen har identifierats till människa.

Övriga anläggningar

Kokgrop 6485

1,1 x 1,3 m stor och 0,25 m djup.

Kokgrop var belägen i SÖ delen av gravfältet nära åkerkant. Oklart om anläggningen tillhör samma kontext som gravfältet. Fyllningen består av kraftigt skörbränd sten, sot och humös sandig mylla. Ca 0,2 m från ytan fanns en kraftig sotlins som täckte hela botten. I ytterkanterna fanns större stenar. Sidorna visar tecken på att ha rasat in mot centrum. Inga fynd. Inga spår av att bränning har skett direkt i gropen. Kokgropen tolkades som nyttjad flera gånger då den hade flera olika lager av fyllning.

Stensträng 7154. Foto Lars Andersson, Unr 2_5254.

Stensträng 7154

Ca 40 m lång och ca -1,5 m bred.

Stensträngen löper genom gravfältets norra del i NV-SO riktning. I NV är den delvis otydlig och svår att urskilja från den omgivande blockrika marken. I öster löper den vidare utanför undersökningsområdet.

Stensträngen bestod till synes mestadels av en enkel stenrad av större sten (0,8-1,2 m) varierat med en dubbel stenrad av något mindre stenar (0,6-0,8 m). Vid undersökning framkom en gles stenpackning utanför stensträngen bestående av 0,1-0,2 m stora sten. Dessa kan utgöra stenar som rasat ut från stensträngens ursprungliga uppbyggnad.

Stensträngen karaktäriseras av att den löper mellan större markfasta block med en storlek av 1,5-3,0 m.

Stensträngen undersöktes på en vald yta. Inom grävenheten bestod stensträngen av en dubbel stenrad med stenar på ca 0,8 x 0,5 m. Utanför stenraden fanns glest packad småsten med en storlek på 0,1-0,2 m. Stenarna låg mestadels enskiktade belägna direkt på den sterila opåverkade marken. Inga spår av kulturlager fanns.

Stensträng 7636

ca 35 m lång och ca 1 m bred

Stensträng som avgränsar gravfältets SO del. Den sträcker sig mellan två markfasta stenar (ca 0,8 x 0,8 m stora). Jämfört med stensträng A7154 så är denna något mindre grov till sin karaktär. Den består huvudsakligen en- till tvåskiktad stenpackning med sten av storlek 0,2 -0,5 m. Större delen är ca 4-6 stenar bred. I V tycks den dock enradig.

Stensträng 8784

Ca 16,5 m lång och ca 0,5-1 m bred

Stensträng som finns i gravfältets NO del. Löper främst i SV-NO riktning men svänger av mot N. Den sträcker sig i huvudsak mellan två större block, 1,5 och 1,3 m stora. I övrigt är den ganska gles och består av en enskiktad och enradig stensträng bestående av sten i storlek 0,2-0,5 m stora. I den NO delen är den ngt svåravgränsad medan den i den SV delen slutar tydligt vid ett större block, som också hyser en begravning, AS9489, på den SV sidan blocket.

Stensträng 7636. Foto Lars Andersson, Unr 14_5254.

Stensträng 9178

Ca 9 m lång och ca 1 m bred

Stensträng som avgränsar gravfältets NO del, i NV-SO riktning. Den sträcker sig mellan två markfasta stenar (ca 0,8 och 1 m stora). Jämfört med stensträng A7154 så är denna något mindre grov till sin karaktär. Består huvudsakligen enskiktad stenpackning med sten av storlek 0,2 -0,5 m och den är ställvis tvåradig. Något diffus i sin avgränsning, både mot NV och SO.

Bilaga 2. Osteologisk analys

av Agneta Ohlsson

Uppland, Täby socken, RAÄ 63 Arninge, dnr 423-1389-2010
Osteologisk analys av Agneta Ohlsson 2010.

Inledning

Det analyserade materialet kommer från gravfält, RAÄ 63 i Arninge i Täby socken i Uppland. Gravfältet slutundersöktes under hösten 2010 av Riksantikvarieämbetet UV Mitt under ledning av Louise Evanni. Vid förundersökningen av gravfältet hade tidigare 21,5 gram brända ben av människa tillvaratagits.

Material

Totalt bestod det osteologiska materialet från slutundersökningen av 8255 gram brända ben samt 30 gram obrända skelettdelar. På gravfältet undersöktes och identifierades 22 brandgravar. Två skelettgravar identifierades A6293 och 6568, i den senare fanns inga rester av skelettet kvar. Benmaterialet i de 22 brandgravarna var insamlat från stratigrafiska lager eller fyndenheter. I samtliga gravar med ben identifierades fragment av människa. Sju av gravarna innehöll även ett eller flera djur.

Sammantaget bestod benmaterialet av 17289 fragment, varav människa 17120 stycken, och djur 169 stycken (15 fragment av dessa från oidentifierat djur). Mängden ben i gravarna varierade stort, allt ifrån gravar med ett fragment med en vikt på 0,9 gram till gravar med upp mot närmare 1800 fragment och 1200 gram. Endast två av gravarna innehöll mer än 1 kg ben. Sex av gravarna innehöll relativt mycket ben, med en vikt mellan 600-800 gram (figur 1).

Medelvikten ben per brandgrav var 375 gram. De gravar som hade minst mängd ben (1-160 gram), innehöll inte fragment från djur.

Materialet i gravarna var väl förbränt, endast enstaka ej fullständigt förbrända fragment förekom. En tredjedel av gravarna innehöll ett sotigt material och resterande var rena från sot och kol. Fragmenten i gravarna var sällan större än 6 cm och den mest vanliga storleken var fragment mellan 1,5-2,5 cm. Fragmenteringsgraden för gravarna varierade, med en medelvikt från 0,8 gram till ner mot 0,2 gram (figur 2).

Hur ett bränt benmaterial ser ut in situ i förhållande till när det befinner sig på analysbordet, visar dock ofta två olika material. Benfragmenten som ursprungligen lagts i kruka eller blandat med sot och kol i brandlagret är mycket större än de fragment som till slut ska analyseras av osteolog. Fragmenteringen kan bero på alltifrån att markens bändelarna ligger i är frusen när man plockar upp dem, eller att benen ligger i kompakt och ogenomtränglig lera, till mekanisk nötning vid sållet eller att fragmenten blir sköra och spricker genom att de får torka för fort.

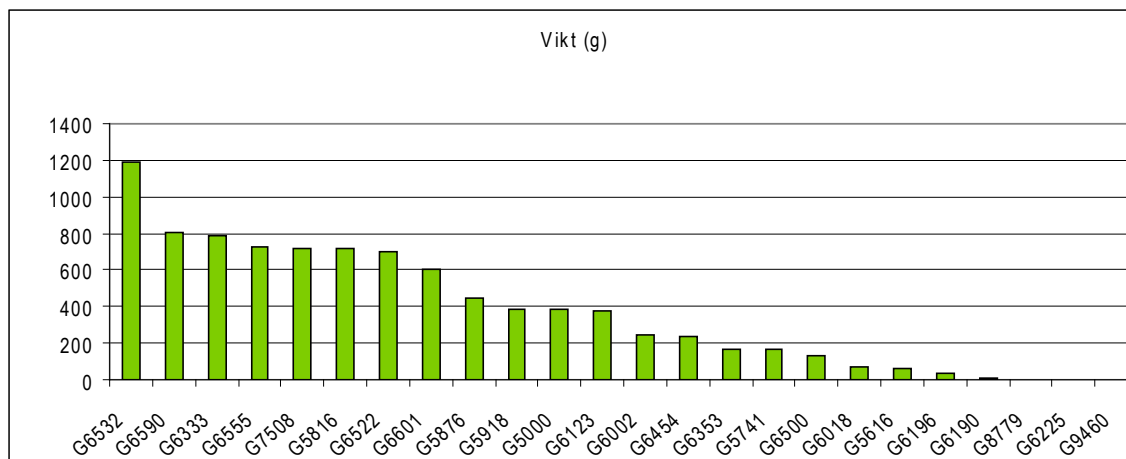

Fig 1. Mängden (gram) ben i brandgravar.

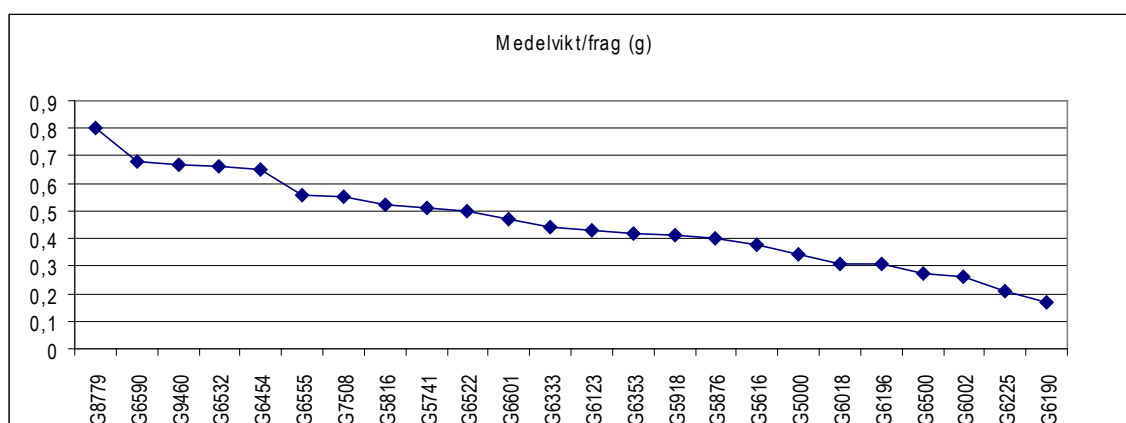

Fig 2. fragmenteringsgrad, medelvikt per fragment i gravarna

Metod

Benfragmenten har, i den mån det varit möjligt, bedömts till art, ålder och kön. Bedömningen har skett okulärt med tillgång till referensmaterial på UV Mitt. Den osteologiska bedömningen har tillsammans med vikt och antal fragment, registrerats i Intrasis. Genom registrering i databasen kan flera fyndposter skapas utifrån en fyndenhet. Beroende på hur många arter och individer som identifieras i ett material kan fyndenheterna (Pnr) eller lagren fått ett varierat antal fyndnummer (Fnr). Även oidentifierade arter i materialet från en fyndenhet eller ett lager får ett eget fyndnummer.

Människa

Åldersbedömningen på identifierade individer har avgjorts efter graden av skalltakets sutursammanväxning (Bukistra & Ubelaker 1994) samt på skalltaksfragmentens utveckling efter Gejvalls metod (opubl.). Gejvalls metod ger en ganska grov bedömning av åldern med vida åldersintervall som resultat. Detta på grund av att kranieväggens utveckling kan variera stort hos individer. Metoden bygger på tre olika variabler i skalltakets uppbyggnad: skallsömmarnas (*sutures*) grad av

sammanväxning, det porösa mittskiktets (*diploë*) omfattning samt tjockleken på det inre och yttre kompakta skikten (*tabula interna och externa*). De vuxna individerna kan efter bedömning delas in i olika åldersgrupper: *adultus* = 18-44 år, *maturus* = 35-64 år och *senilis* = 50-89 år (Sigvallius 1994).

Adultus: En individ bedöms höra till åldersgrupp 18-44 år i de fall då suturerna ännu varit helt öppna, när *diploës* omfattning varit 1/3 av den totala skalltakstjockleken och när båda *tabulae* varit relativt lika tjocka.

Maturus: Till åldersgruppen 35-64 år bedöms individen tillhöra om suturernas sammanväxning påbörjats i *tabula interna* och om *diploës* omfattning varit mer än 1/3 av den totala skalltakstjockleken och *tabula interna* varit tunnare än *tabula externa*.

Senilis: Till åldersgruppen 50-89 år anses individer tillhöra om sutursammanväxningen har varit långt framskriden i *tabula externa*, d v s endast mindre spår av suturerna kunnat observeras, om *diploës* omfattning varit mer än 1/3 av den totala skalltakstjockleken och om båda *tabulae* varit tunna.

Kombinationer: åldersbedömningar över kategorigränser kan ske när få skalltaksfragment finns samt om kriterier varierar. Det har endast gått att avgöras att de är vuxna. Bedömningen i åldersintervall blir att individen är någonstans mellan 18 och 89 år. Den lägsta gränsen är satt efter den ålder då ett skelett tidigast kan anses vara fullt utvecklat. Den övre gränsen är en teoretisk gräns för högsta livslängd.

Förutom studie av skalltaksfragment, har även tandkanalen granskats samt tandrotens utveckling.

Åldersgrupp	Intervall	Medel
Juvenilis/Adultus	10-44 år	
Adultus	18-44 år	31 år
maturus	35-64 år	49,5 år
Adult	18-89 år	

Tabell 1. Förekommande osteologiska åldersgrupper och intervaller efter Sjøvold (1978) med modifiering av *senilis*gruppen efter Sigvallius (1994).

Det kroppsdelar som registrerats och som använts för könsbedömning utgörs enbart av kraniefragment, framförallt pannbenet (*os frontale*) och nackbenet (*os occipitale*). Bedömningen har främst gjorts efter gradering av ögonbrynsbågen (*glabella*) och ögonhålans övre kant (*margo supra orbitale*) (efter Bukistra & Ubelaker 1994). Mått för könsbedömning har även tagits på skaftet (*diaphysen*) på några av de långa rörbenen (efter Gejvall 1948).

Djurben

Att konstatera att det finns fler djur av samma art är mycket svårare än att konstatera att djur har gravlagt tillsammans med den kremerade människan. Det antal individer

av de olika djuren som redovisas är alltid det minsta antalet individer. För att kunna avgöra om graven innehåller fler individer av en art, måste dubblerade ben påträffas, eller ben där en väsentlig åldersskillnad kan påvisas. Resultaten är förstas också beroende av hur fragmenterat ett material är. Oftast innehåller dessutom inte de kremerade gravar, resterna från hela brända kroppen. Av olika orsaker har endast en bråkdel av djurkroppen i vissa fall lagts ned i graven tillsammans med benen från den brända människokroppen. Detta försvårar identifiering av flera individer, såväl av djur som av människa.

Resultat

Människa, brända ben

Sammantaget 2240 fragment av människa kunnat identifieras till art och benslag, dvs 12 % av alla fragment av människa. Viktmässigt har 28 % identifierats (2323 gram).

Brända ben från människa återfanns i 22 gravar. I dessa gravar kunde benfragment från 22 individer konstateras (tabell 2). En av individerna i brandgravarna gick inte att åldersbedöma, utan endast att konstatera fragment av människa (AL 9460). Brandgravarna tillhörde endast vuxna individer i varierande åldersgrupper. Inga barngravar förekom således i de undersökta området. En av gravarna gick inte att åldersbedöma mer precist än att individen vara över 12 år gammal (A6190), vilket betyder att individen kan vara allt mellan 12-89 år gammal. Bedömningen gjordes utifrån att tandfragment där roten var helt utvecklad och sluten. En tand utvecklas först vid kronan och sist vid roten. Tandkronor som har brutit fram i käken sprängs ofta vid kremeringen och kvar blir endast roten. Rotkanalen var dock ännu relativt vid, vilket kan utesluta den allra äldsta åldersgruppen (äldre än 12 år men yngre än 50 år).

I fem av gravarna har fragmenten varit få och det har endast kunnat konstateras att graven tillhör en vuxen individ (18-89 år). Majoriteten (nio stycken) av de övriga gravarna tillhörde den yngre åldersgruppen av vuxna, adultus (18-44 år). Två individer bedömdes tillhöra den äldre åldersgruppen matusus (35-64 år). Några överlappningar i åldersgrupperna adultus-matusus (18-64 år) förekom dock. Igen av gravarna har bedömts tillhöra individer i den äldsta åldersgruppen, senilis (50-89 år) (tabell 3).

Könsbedömningar kunde utföras på nio av de åldersbedömda individerna, fem män och fyra kvinnor. Könsbedömningar har endast kunnat utföras på kraniefragment och i de fall där fragmenten har varit få eller små, är bedömningen gjord med viss reservation (tabell 4).

Skelettförändringar

Den vuxna individen i grav A6590 har under sin levnadstid drabbats av ett benbrott på skenbenets nedre led mot foten (malleolus medialis). Brottet har läkt och det har bildats nytt ben som pålagrats runt sprickan.

Människa, obrända ben

Två skelettgravar undersöktes även på gravfältet (A6293 och 6568). Bevarade skelettdelar fanns endast i A6293. Tillvaratas kunde endast delar av skaften från ett av lårbenen. Benen var dock i mycket dåligt skick och föll sönder i mindre delar under rengöring och analys. Lårbenet har bedömts tillhöra en vuxen individ, men ingen snävare ålderbedömning har varit möjlig att utföra.

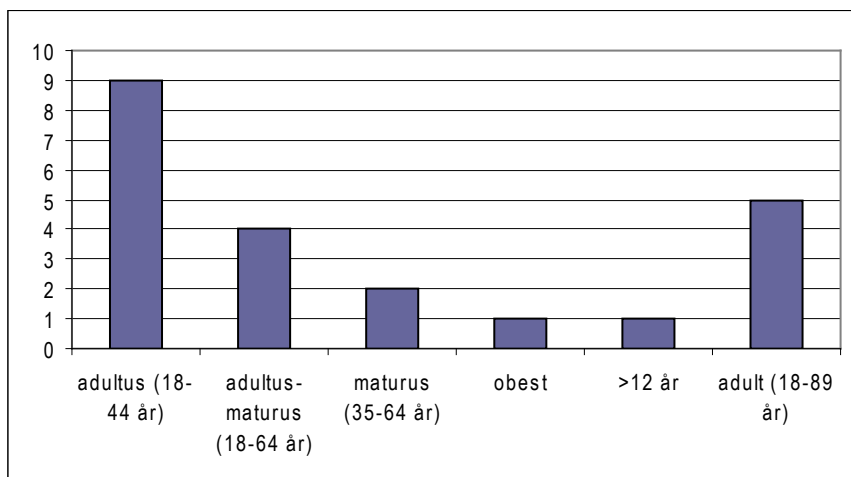
Grav	Art	Vikt (g)	Antal fragment
5000	Människa	384	1127
5616	Människa	59	155
5741	Människa	164	318
5816	Får/get	19	16
	Människa	692	1359
	Oidentifierat djur	4	4
5876	Människa	449	1129
5918	Människa	385	944
	Oidentifierat djur	3	3
6002	Människa	247	945
6018	Människa	72	231
6123	Människa	372	875
	Får/get	1	1
	Hund	3	4
	Lodjur	1	2
	Oidentifierat djur	2	2
6190	Människa	5	29
6196	Människa	32	103
6225	Människa	4	19
6293	Människa	30	2
6333	Människa	768	1746
	Björn	10	14
	Får/get	6	12
6353	Människa	164	393
6454	Människa	240	377
6500	Människa	130	485
6522	Människa	700	1401
6532	Människa	1134	1763
	Björn	28	15
	Får get	16	25
	Oidentifierat djur	13	6
6555	Människa	708	1285
	Björn	17	16
	Får/get	6	6
6590	Människa	787	1166
	Björn	20	11
	Får/get	4	9
6601	Människa	596	1269
	Får get	8	19
9460	Människa	2	3
Summa:		8285	17289

Tabell 2. Sammanställning av identifierade arter i gravarna, vikt och antal fragment.

Åldersgrupp	Antal
adultus (18-44 år)	9
adultus-maturus (18-64 år)	4
maturus (35-64 år)	2
obest	1
>12 år	1
adult (18-89 år)	5
Summa:	22

Tabell 3. Åldersgrupperbrandgrvar

Figur 3. Åldersgrupper i brandgravar.

Grav	Lager	Fyndenhet	Fnr	Ålder	Kön
5816	5816		5	adultus (18-44 år)	Man?
5918	6206		6	adultus (18-44 år)	Man?
6002		6270	8	adultus-maturus (18-64 år)	Man?
6123	6155		16	maturus (35-64 år)	Kvinna?
6333	6982		10	adultus-maturus (18-64 år)	Kvinna
6454	6814		27	adultus-maturus (18-64 år)	Man?
6522	9508		28	adultus (18-44 år)	Kvinna?
6532	8381	8391	44	adultus (18-44 år)	Man?
6555	6989	7514	60	adult (18-89 år)	Kvinna

Tabell 4. Könsbedömning.

Djur, brända ben

Sammanlagt har 154 fragment identifierats till djurart och benslag. Djurben förekom i sju av 22 brandgravar, d v s i en tredjedel av gravarna. Sammantaget har minst 14 individer av djur hittats tillsammans med fragment av människa. Vanligast är förekomsten av två djur tillsammans med människa. En grav innehåller så många som tre djur. Två gravar innehåller ensamt ett djur (tabell 5).

Fragment från **får/get** (*Ovis aries/Capra hircus*) förekommer i alla gravar med djur, ensamt eller i kombination med andra djur och utgör 65 % av de identifierade fragmenten. Fragment från får/get kommer i det närmaste endast från mellanhands eller mellanfotsben (*metacarpal, metatarsal*), fotrots- eller handrotsben (*carpal, tarsal*) och tåben (*phalanx*). Enstaka fragment av tand, kranium, skenben och armbågsben

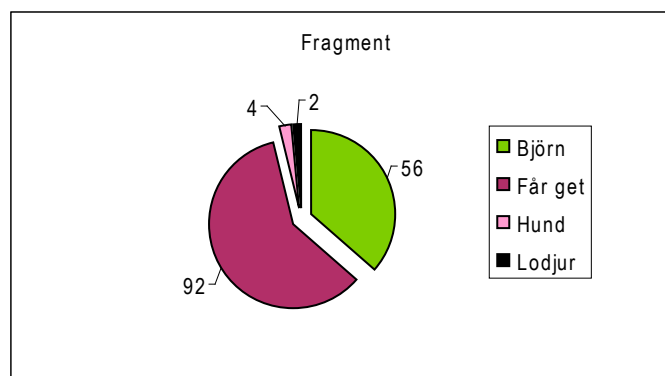
har dock också identifierats i gravarna. I tre av gravarna med får/get har djuret inte uppnått vuxen ålder (A6333, A6532, A6601). Fragment från får/get representeras i synnerhet av en kroppsregion, vilket tyder på att dessa delar medvetet valts ut att läggas tillsammans med människan på bålet. Sannolikheten för att man valt ut dessa delar från det svalnade brandbålet är mycket liten. Möjligen kan ett helt djur ha kremerats tillsammans med individen i grav 6333. Här identifierades ett tandfragment och två fragment av skenben tillsammans med delar från foten. Men fortfarande rör det sig bara om köttfattiga delar som återfunnits av djuret.

Björn (*Ursus arctos*) förekommer i fyra gravar och endast i kombination med får/get. Fragment från björn utgörs endast av klor (*phalanx III*). Två av gravarna tillhör kvinnor och den tredje en man. Individen i den fjärde gravan har inte gått att könsbedöma. Förekomsten av endast björnklor i gravarna tyder på att individen i dessa gravar bränts på eller inlindad i en björnfäll.

Hund (*Canis familiaris*) och **Lo** (*Lynx lynx*) förekommer tillsammans med får/get i en kvinnorgrav. Hunden representeras av delar från bål och kranium, lodjuret representeras av två klor.

Grav	Djur 1	Djur 2	Djur 3	Genus
6123	Hund	Får get	Lodjur	Kvinna?
6333	Björn	Får get		Kvinna
6532	Björn	Får get		Man?
6555	Björn	Får get		Kvinna
6590	Björn	Får get		?
5816	Får get			Man?
6601	Får get			?

Tabell 5. Djurkombinationer i gravar.

Figur 4. Fördelning av antalet identifierade fragment per djurart.

Referenser

Bass, W. M 1987. *Human Osteology. A Laboratory And Field Manual.* Missouri Archaeological Society. Colombia.

Brothwell, D. R 1972. *Digging up Bones.* British Museum

Bukistra, J, E & Ubelaker, D, H 1994. *Standards for Data Collection from Human Skeletal Remains.* Arkansas Archeological Survey Research Series no. 44. Arkansas.

Gejvall, N.-G. (1948) Benbestämningar. I: Sahlström och Gejvall: *Gravfältet på Kyrkbacken i Horns socken, Västergötland.* KVHAA 60:2, 1948

Sigvallius, B. (1994): *Funeral Pyres. Iron Age Cremations from North Spånga.* Thesis and Papers in Osteology I. Stockholms Universitet.

Sjøvold T. (1978) Inference concerning the age distribution of skeletal populations and some consequences for paleodemography. *Anthrop. Közl.* 22, 99-117

Ubelaker D.H. (1978) *Human Skeletal Remains. Excavations, analysis, interpretations.* Aldine, Chicago

Tabell 6 (nedan). Osteologisk katalog, Uppland, Täby socken, RAÄ 63 Arninge, dnr 423-1389-2010.

Grav	Lager	Fnr	Mängduppgift	Identifierat material	Kommentar
5000	Fyllning	37	197 g brända ben vara 49,5 g har identifierats	Människa (Homo sapiens) (49,5 gram) En vuxen individ i åldersgruppen adult (18-89 år) Skalltak 66 fr. (calvarium) Kranium 4 fr. (cranium) Underkäke 2 fr. (mandibula sin/dx) Tand 1 fr. (dens, rot) Ryggrad 4 fr. (ve cervicalis 2 fr, ve lumbalis 1 fr, ve ospec 1 fr.) Armbågsben 1 fr. (ulna diafys sin/dx) Skenben 1 fr. (tibia diafys sin/dx) Språngben 1 fr. (talus sin/dx)	Ej sotigt
		39	185 g brända ben vara 19,8 g har identifierats	Människa (Homo sapiens) (19,8 gram) En vuxen individ i åldersgruppen adultus (18-44 år) Skalltak 19 fr. (calvarium) Kranium 1 fr. (frontale dx) Underkäke 1 fr. (mandibula dx) Ryggrad 2 fr. (ve cervicalis) Skenben 1 fr. (tibia diafys sin/dx) Språngben 1 fr. (talus sin/dx)	Ej sotigt, 1 ben skickat till ¹⁴ C-analys, 2,8 gram
		41	1 g brända ben, identifierat	Människa (Homo sapiens) (1 gram) En vuxen individ i åldersgruppen adult (18-89 år) Kranium 1 fr. (cranium)	Ej sotigt
		42	1 g brända ben, oidentifierat	Människa oidentifierat	Ej sotigt
5616		40	59 g brända ben vara 18,5 g har identifierats	Människa (Homo sapiens) (18,5 gram) En vuxen individ i åldersgruppen adult (18-44 år) Skalltak 18 fr. (calvarium) Kranium 3 fr. (zygomaticum sin 1 fr, temporale sin/dx 1fr, cranium sin/dx 1 fr.) Ryggrad 4 fr. (axis 1fr, ve cervicalis 1 fr, ve thoracalis 1fr, ve lumbalis 1 fr) Lårben 1 fr. (femur diafys sin/dx) Skenben 1 fr. (tibia diafys sin/dx)	Ej sotigt
5741	5733 bengömma	38	162 g brända ben vara 56,5 g har identifierats	Människa (Homo sapiens) (56,5 gram) En vuxen individ i åldersgruppen adultus-maturus (18-64 år) Skalltak 48 fr. (calvarium) Överkäke 1 fr. (maxilla sin/dx) Ryggrad 3 fr. (atlas 1fr, ve ospec 2 fr.) Revben 1 fr. (costa) Överarmsben 1 fr. (humerus distal sin/dx) Fotledsben 1 fr. (tarsal)	Ej sotigt 1 ben skickat på ¹⁴ C-analys, femur, 4,2 gram.

<i>Grav</i>	<i>Lager</i>	<i>Fnr</i>	<i>Mängduppgift</i>	<i>Identifierat material</i>	<i>Kommentar</i>
		43	2 g brända ben vara 1 g har identifierats	Människa (Homo sapiens) (1 gram) Ryggrad 1 fr. (ve thoracalis)	Ej sotigt
5816		5	355 g brända ben vara 74,1 g har identifierats	Människa (Homo sapiens) (74,1 gram) En vuxen Man? i åldersgruppen adultus (18-44 år) Skalltak 65 fr. (calvarium) Kranium 9 fr. (temporale sin 1 fr, frontale sin 1fr, pars petrosa sin/dx 3 fr, cranium sin/dx 4 fr.) Underkäke 2 fr. (mandibula sin/dx) Tänder 3 fr. (dentes, rötter) Ryggrad 4 fr. (ve cervicalis 2 fr, ve lumbalis 1 fr, ve ospec 1 fr.) Skulderblad 2 fr. (scapula) Bäckenben 1 fr. (coxae) Lårben 2 fr. (femur diafys sin/dx) Knäskål 2 fr. (patella sin/dx) Skenben 1 fr. (tibia diafys sin/dx) Finger-/tåben 2 fr. (phalanx) Strålben/armbågsben 4 fr. (radius/ulna diafys sin/dx)	Ej sotigt
	5955 brandlager	1	343 g brända ben vara 95,7 g har identifierats	Människa (Homo sapiens) (95,7 gram) En vuxen individ i åldersgruppen adultus-maturus (18- 64 år) Skalltak 22 fr. (calvarium) Kranium 9 fr. (temporale dx 1fr, sin/dx 1 fr, occipitale sin 1fr.) Ryggrad 8 fr. axis 2 fr, (ve cervicalis 3 fr, ve lumbalis 2 fr, ve ospec 1 fr.) Överarmsben 2 fr. (humerus proximal sin/dx 1fr, distal sin/dx 1 fr.) Bäckenben 2 fr. (coxae) Lårben 9 fr. (femur proximal sin/dx 1fr, diafys sin/dx 1 fr.) Skenben 1 fr. (tibia diafys sin/dx 5 fr, distal dx 1 fr.) Vadben i fr. (fibula distal sin/dx) Språngben 1 fr. (talus sin/dx) Fotledsben 1 fr. (navicilare dx) Mellanfotsben 4 fr. (metatarsal) Finger-/tåben 1 fr. (phalanx)	Sotigt
		2	11 g brända ben, identifierat	Får/get (Ovis aries/Capra hircus) (11 gram) Kranium 1 fr. (occipitale) Mellanhands/mellanfotsben 3 fr. (metacarpal/metatarsal)	
		3	4 g brända ben, oidentifierat	Oidentifierat djur	
		25	8 g brända ben, identifierat	Får/get (Ovis aries/Capra hircus) (8 gram) Mellanhands/mellanfotsben 9 fr. (metacarpal/metatarsal) Fotledsben 1 fr. (tarsal) Finger-/tåben 1 fr. (phalanx)	
5876	6106 gravgömma	4	449 g brända ben vara 100,7 g har identifierats	Människa (Homo sapiens) (100,7 gram) En vuxen individ i åldersgruppen adultus (18-44 år) Skalltak 82 fr. (calvarium) Kranium 3 fr. (temporale sin/dx 1 fr, pars petrosa	Sotigt

Grav	Lager	Fnr	Mängduppgift	Identifierat material	Kommentar
				sin/dx 2 fr.) Överkäke 1 fr. (maxilla sin/dx) Underkäke 3 fr. (mandibula sin/dx) Ryggrad 4 fr. (axis 1 fr, (ve thoracalis 1 fr, ve lumbalis 2 fr.) Strålben 1 fr. (radius sin/dx diafys) Armbågsben 1 fr. (ulna diafys sin/dx) Skenben 3 fr. (tibia diafys sin/dx) Vadben 1 fr. (fibula diafys sin/dx) Språngben 2 fr. (talus sin + dx) Finger-/tåben 1 fr. (phalanx) Överarmsben/lårben 1 fr. (humerus/femur caput)	
5918	6206 Benlager och gömma	6	385 g brända ben vara 98,6 g har identifierats	Människa (Homo sapiens) (98,6 gram) En vuxen Man? i åldersgruppen adultus (18-44 år) Skalltak 98 fr. (calvarium) Kranium 4 fr. (zygomaticum dx 1fr, frontale sin/dx 1fr, cranium sin/dx 2 fr.) Underkäke 5 fr. (mandibula sin/dx) Ryggrad 6 fr. (ve thoracalis 4 fr, ve lumbalis 1 fr, ve ospec 1fr.) Överarmsben 1 fr. (humerus distal sin/dx) Strålben 1 fr. (radius sin/dx diafys) Armbågsben 5 fr. (ulna diafys sin/dx) Bäckenben 2 fr. (coxae sin/dx) Skenben 5 fr. (tibia diafys sin/dx) Vadben 2 fr. (fibula diafys sin/dx) Mellanhands/mellanfotsben 1 fr. (metacarpal/metatarsal)	Ej sotigt
		7	7 g brända ben, oidentifierat	Oidentifierat djur	
6002		8	247 g brända ben vara 72,9 g har identifierats	Människa (Homo sapiens) (72,9 gram) En vuxen Man? i åldersgruppen adultus-maturus (18-64 år) Skalltak 87 fr. (calvarium) Kranium 15 fr. (pars petrosa sin/dx 3 fr, occipitale sin/dx 3 fr, temporale sin/dx 6 fr, temporale sin 1fr, cranium sin/dx 2 fr.) Överkäke 1 fr. (maxilla sin/dx) Underkäke 5 fr. (mandibula sin/dx 4 fr, dx 1fr.) Tänder 3 fr. (dentes, rötter) Ryggrad 1 fr. (ve lumbalis) Revben 1 fr. (costa) Överarmsben 2 fr. (humerus diafys sin/dx 1fr, distal sin/dx 3 fr.) Armbågsben 1 fr. (ulna diafys sin/dx) Mellanhands/mellanfotsben 1 fr. (metacarpal/metatarsal)	Ej sotigt Occipitale 13 mm 1 ben skickat på ¹⁴ C-analys, 2,5 gram.
6018	6233 Bengömma	9	72 g brända ben vara 11,6 g har identifierats	Människa (Homo sapiens) (11,6 gram) En vuxen individ i åldersgruppen adult (18-89 år) Skalltak 24 fr. (calvarium) Skenben 1 fr. (tibia diafys sin/dx)	
6123	6155	16	297 g brända ben vara 63,7 g	Människa (Homo sapiens) (63,7 gram)	Sotigt

Grav	Lager	Fnr	Mängduppgift	Identifierat material	Kommentar
	Brandlager		har identifierats	En vuxen Kvinna? i åldersgruppen matus (35-64 år) Skalltak 72 fr. (calvarium) Kranium 9 fr. (occipitale sin/dx 1 fr, temporale sin/dx 7 fr, frontale dx 1 fr.) Underkäke 1 fr. (mandibula sin) Ryggrad 2 fr. (ve thoracalis 1 fr, ve lumbalis 1 fr.) Överarmsben 1 fr. (humerus distal sin/dx) Strålben 1 fr. (radius sin/dx diafys) Lårben 1fr, (femur distal sin/dx)	1 ben skickat på ¹⁴ C-analys, 2,3 gram.
		17	1 g brända ben, oidentifierat	Oidentifierat djur	
		18	1 g brända ben, identifierat	Får/get (Ovis aries/Capra hircus) (1 gram) Armbågsben 1 fr. (ulna diafys)	
		19	3 g brända ben, identifierat	Hund (Canis familiaris) (3 gram) Ryggrad (ve cervicalis) Tand 1 fr. (dens)	
		26	1 g brända ben, identifierat	Lodjur (Lynx lynx) (1 gram) Finger-/tåben 2 fr. (phalanx)	
	6711 Bengömma	20	75 g brända ben vara 32,5 g har identifierats	Människa (Homo sapiens) (32,5 gram) En vuxen individ i åldersgruppen matus (35-64 år) Skalltak 14 fr. (calvarium) Kranium 4 fr. (temporale sin 1fr, sin/dx 2 fr, frontale 1 fr.) Överkäke 2 fr. (maxilla sin/dx) Underkäke 2 fr. (mandibula sin/dx) Ryggrad 5 fr. (axis 1 fr, (ve cervicalis 1 fr, ve thoracalis 1 fr, ve lumbalis 1 fr, ve ospec 2fr.) Bäckenben 1 fr. (coxae sin/dx) Skenben 1 fr. (tibia diafys sin/dx)	Sotigt
		21	1 g brända ben, oidentifierat	Oidentifierat djur	
6190	6195 Bengömma	23	5 g brända ben vara 1 g har identifierats	Människa (Homo sapiens) (1 gram) En vuxen individ i åldersgruppen adult (18-89 år) Kranium 1 fr. (cranium) Tand 1 fr. (rot)	Ej sotigt
6196	6202 Bengömma	22	32 g brända ben vara 9 g har identifierats	Människa (Homo sapiens) (9 gram) En vuxen individ i åldersgruppen adult (18-89 år) Skalltak 14 fr. (calvarium) Kranium 2 fr. (temporale sin/dx 1fr, cranium 1 fr.) Revben 1 fr. (costa) Skenben 1 fr. (tibia diafys sin/dx)	Ej sotigt
6225	6231 Bengömma	24	4 g brända ben vara 1,6 g har identifierats	Människa (Homo sapiens) (1,6 gram) En vuxen individ i åldersgruppen adult (18-89 år) Kranium 1 fr. (cranium)	Ej sotigt
6293		90	30 g obrända skelettdelar, allt identifierat	Människa (Homo sapiens) (30 gram) En vuxen individ (18-89 år) Lårben 2 fr. (femur diafys)	Benen är in mycket dåligt skick och smular sönder sig. Benet är skickat på ¹⁴ C-analys.
6333	6982 Bengömma	10	626 g brända ben vara 132,7 g har identifierats	Människa (Homo sapiens) (132,7 gram) En vuxen Kvinna? i åldersgruppen adultus-matus (18-64 år)	Sotigt

Grav	Lager	Fnr	Mängduppgift	Identifierat material	Kommentar
				Skalltak 26 fr. (calvarium) Kranium 7 fr. (temporale sin + dx, pars petrosa sin 1 fr, sin/dx 3 fr, cranium 2 fr.) Överkäke 2 fr. (maxilla sin/dx) Tänder 2 fr. (dentes, rötter) Ryggrad 21 fr. (atlas 1 fr, ve cervicalis 2 fr, ve thoracalis 1 fr, ve lumbalis 7 fr. ve ospec 9 fr.) Revben 1 fr. (costa) Överarmsben 1 fr. (humerus distal sin/dx) Strålben 3 fr. (radius sin/dx diafys 2 fr. proximal sin/dx 1 fr.) Bäckenben 1 fr. (coxae sin/dx) Lårben 2 fr. (femur diafys sin/dx) Skenben 11 fr. (tibia diafys sin/dx) Vadben 2 fr. (fibula diafys sin/dx)	
		11	1 g brända ben, identifierat	Får/get (Ovis aries/Capra hircus) (1 gram) Tand 1 fr. (dens) Mellanhands/mellanfotsben 1 fr. (metacarpal/metatarsal) Finger-/tåben 2 fr. (phalanx)	
	7502 Grop	12	137 g brända ben vara 86,3 g har identifierats	Människa (Homo sapiens) (86,3 gram) En vuxen Kvinna? i åldersgruppen adultus (18-44 år) Skalltak 23 fr. (calvarium) Kranium 6 fr. (zygomaticum sin 1fr, frontale sin 1 fr, nasale sin+dx, occipitale sin/dx 1fr, cranium 2 fr.) Överkäke 1 fr. (maxilla sin/dx) Tänder 2 fr. tand 1fr. (dens) Lårben 1 fr. (femur diafys sin/dx)	Sotigt
		13	5 g brända ben, identifierat	Får/get (Ovis aries/Capra hircus) (5 gram) Skenben 2 fr. (tibia diafys) Mellanhands/mellanfotsben 5 fr. (metacarpal/metatarsal) Fotledsben 1 fr. (tarsal)	
		14	9 g brända ben, identifierat	Björn (Ursus arctos) (9 gram) Finger-/tåben 12 fr. (phalanx)	
	6982 Bengömma	88	1 g brända ben, identifierat	Björn (Ursus arctos) (1 gram) Finger-/tåben 2 fr. (phalanx)	
6353	6793 Bengömma	15	161 g brända ben vara 34,1 g har identifierats	Människa (Homo sapiens) (34,1 gram) En vuxen individ i åldersgruppen adultus (18-44 år) Skalltak 37 fr. (calvarium) Kranium 2 fr. (frontale sin/dx 1fr, zygomaticum sin 1fr.) Underkäke 3 fr. (mandibula sin 1 fr, sin/dx 2 fr.) Knäskål 1 fr. (patella sin/dx) Skenben 3 fr. (tibia diafys sin/dx)	Ej sotigt
	6829 Bengömma	30	3 g brända ben, identifierat	Människa (Homo sapiens) (3 gram) En vuxen individ i åldersgruppen adult (18-89 år) Kranium 2 fr. (cranium)	Ej sotigt
6454	6481	35	51 g brända ben vara 15,4 g har identifierats	Människa (Homo sapiens) (15,4 gram) En vuxen Man? i åldersgruppen adultus (18-44 år) Skalltak 9 fr. (calvarium)	Ej sotigt Frontale sin har passning med frontale sin från lager 6814

Grav	Lager	Fnr	Mängduppgift	Identifierat material	Kommentar
				Kranium 1 fr. (frontale sin) Underkäke 1 fr. (mandibula sin/dx)	
	6814	27	163 g brända ben vara 52,1 g har identifierats	Människa (Homo sapiens) (52,1 gram) En vuxen Man? i åldersgruppen adultus (18-44 år) Skalltak 26 fr. (calvarium) Kranium 5 fr. (frontale sin 2 fr, dx 1 fr, cranium 2 fr.) Ryggrad 1 fr. (ve cervicalis) Lårben 3 fr. (femur diafys sin/dx) Skenben 6 fr. (tibia diafys sin/dx)	Ej sotigt Frontale sin har passning med frontale sin från lager 6481
		32	6 g brända ben vara 1 g har identifierats	Människa (Homo sapiens) (1 gram) Skenben 1 fr. (tibia diafys sin/dx)	Ej sotigt
		33	11 g brända ben vara 1,3 g har identifierats	Människa (Homo sapiens) (1,3 gram) En vuxen individ i åldersgruppen adult (18-89 år) Skalltak 2 fr. (calvarium)	Ej sotigt
		34	9 g brända ben vara 5 g har identifierats	Människa (Homo sapiens) (5 gram) En vuxen individ i åldersgruppen adult (18-89 år) Lårben 1 fr. (femur diafys sin/dx)	Ej sotigt
6500	8123 Bengömma	29	72 g brända ben vara 16,1 g har identifierats	Människa (Homo sapiens) (16,1 gram) En vuxen individ i åldersgruppen adult (18-89 år) Skalltak 29 fr. (calvarium) Ryggrad 4 fr. (ve cervicalis 2fr, ve ospec 2 fr.) Lårben 3 fr. (femur diafys sin/dx 1 fr, distal sin/dx 1fr, proximal sin/dx 1 fr.)	Ej sotigt 1 ben skickat på ¹⁴ C-analys, 5,8 gram.
	8122 Fyllning	36	58 g brända ben vara 15,7 g har identifierats	Människa (Homo sapiens) (15,7 gram) En vuxen individ i åldersgruppen maturus (35-64 år) Skalltak 22 fr. (calvarium) Ryggrad 1 fr. (ve lumbalis)	Ej sotigt
6522	8779 Fyllning	31	7 g brända ben, identifierat	Människa (Homo sapiens) (7 gram) En vuxen individ i åldersgruppen adultus (18-44 år) Skalltak 8 fr. (calvarium)	Ej sotigt
		85	4 g brända ben, identifierat	Människa (Homo sapiens) (4 gram) En vuxen individ i åldersgruppen adult (18-89 år) Skalltak 6 fr. (calvarium)	Ej sotigt
	9508 Bengömma	28	437g brända ben vara 187,6 g har identifierats	Människa (Homo sapiens) (187,6 gram) En vuxen Kvinna? i åldersgruppen adultus (18-44 år) Skalltak 83 fr. (calvarium) Kranium 10 fr. (temporale 2 sin + 2 dx, pars petrosa dx 1 fr, occipitale 1fr, cranium 4 fr.) Överkäke 2 fr. (maxilla sin/dx) Underkäke 2 fr. (mandibula sin/dx) Tänder 2 fr. (dentes, rötter) Ryggrad 18 fr. (axis 1 fr, ve cervicalis 3 fr, ve thoracalis 5 fr, ve lumbalis 3 fr. ve ospec 6 fr.) Revben 7 fr. (costae) Skulderblad 1 fr. (scapula) Överarmsben 2 fr. (humerus diafys) Armbågsben 2 fr. (ulna diafys sin/dx) Bäckenben 1 fr. (coxae) Skenben 7 fr. (tibia diafys sin/dx)	Ej sotigt 1 ben skickat på ¹⁴ C-analys, 3,3 gram.

Grav	Lager	Fnr	Mängduppgift	Identifierat material	Kommentar
				Vadben 3 fr. (fibula diafys din/dx) Överarmsben/lårben 2 fr. (humerus femur caput)	
	9520 Brandgrop	59	59 g brända ben vara 3,5 g har identifierats	Människa (Homo sapiens) (3,5 gram) En vuxen Kvinna i åldersgruppen adult (18-89 år) Skalltak 1 fr. (calvarium) Tänder 2 fr. (dentes, rötter) Ryggrad 1 fr. (ve lumbalis) Revben 1 fr. (costa) Skulderblad 1 fr. (scapula)	Ej sotigt
		58	237 g brända ben vara 70,8 g har identifierats	Människa (Homo sapiens) (70,8 gram) En vuxen individ i åldersgruppen adultus (18-44 år) Skalltak 59 fr. (calvarium) Kranium 4 fr. (pars petrosa sin/dx 1 fr, zygomaticum sin 1 fr, cranium 2 fr.) Underkäke 1 fr. (mandibula dx) Tänder 2 fr. (dentes, rötter) Ryggrad 7 fr. (ve cervicalis 4 fr, ve thoracalis 1 fr, ve lumbalis 1 fr, ve ospec 1 fr.) Strålben 5 fr. (radius diafys sin/dx 3 fr. proximal sin/dx 2 fr.) Armbågsben 1 fr. (ulna diafys sin/dx) Skenben 3 fr. (tibia diafys sin/dx) Språngben 1 fr. (talus sin/dx) Finger-/tåben 2 fr. (phalanx)	Sotigt
6532	8202 Sotlager	51	142 g brända ben vara 31,8 g har identifierats	Människa (Homo sapiens) (31,8 gram) En vuxen individ i åldersgruppen adultus (18-44 år) Skalltak 12 fr. (calvarium) Underkäke 3 fr. (mandibula dx) Tänder 3 fr. (dentes, rötter) Ryggrad 3 fr. (ve lumbalis 1 fr, ve ospec 2 fr.) Revben 3 fr. (costae) Strålben 1 fr. (radius diafys sin/dx) Lårben 1 fr. (femur diafys sin/dx) Knäskål 1 fr. (patella sin/dx) Fotledsben 1 fr. (naviculare dx) Mellanhands/mellanfotsben 1 fr. (metacarpal/metatarsal) Finger-/tåben 2 fr. (phalanx)	Sotigt
		52	6 g brända ben, identifierat	Får/get (Ovis aries/Capra hircus) (6 gram) Handledsbens 1 fr. (carpal) Mellanhands/mellanfotsbens 8 fr. (metacarpal/metatarsal) Finger-/tåben 4 fr. (phalanx)	
		53	8 g brända ben, identifierat	Björn (Ursus arctos) (8 gram) Finger-/tåben 5 fr. (phalanx)	
		54	12 g brända ben, oidentifierat	Oidentifierat djur	
	8381 Bengömma	44	511 g brända ben vara 212,4 g har identifierats	Människa (Homo sapiens) (212,4 gram) En vuxen Man? i åldersgruppen adultus (18-44 år) Skalltak 48 fr. (calvarium) Kranium 5 fr. (pars petrosa sin/dx 2 fr, frontale sin 1 fr,	Sotigt

<i>Grav</i>	<i>Lager</i>	<i>Fnr</i>	<i>Mängduppgift</i>	<i>Identifierat material</i>	<i>Kommentar</i>	
				sin/dx 1fr, temporale sin 1fr, cranium 2 fr.) Ryggrad 4 fr. (ve lumbalis) Revben 5 fr. (costae) Nyckelben 1 fr. (clavicula sin) Överarmsben 2 fr. (humerus distal sin/dx 1fr, distal sin/dx 1 fr.) Strålben 2 fr. (radius diafys sin/dx) Armbågsben 3 fr. (ulna diafys sin/dx) Handledsbens 1 fr. (carpal) Bäckenbens 2 fr. (coxae) Lårben 6 fr. (femur diafys sin/dx 4 fr, proximal sin/dx 1fr, distal sin/dx 1 fr.) Knäskål 1 fr. (patella sin/dx) Skenbens 6 fr. (tibia diafys sin/dx) Vadben 1 fr. (fibula distal sin/dx) Språngbens 3 fr. (talus sin + dx + sin/dx) Fotledsbens 1 fr. (naviculare sin/dx) Mellanfotsbens 1 fr. (metatarsal) Finger-/tåbens 2 fr. (phalanx)		
		45	3 g brända ben, identifierat	Får/get (Ovis aries/Capra hircus) (3 gram) Mellanhands/mellanfotsbens 3 fr. (metacarpal/metatarsal)		
		46	6 g brända ben, identifierat	Björn (Ursus arctos) (6 gram) Finger-/tåbens 3 fr. (phalanx)		
8381		55	57 g brända ben vara 32,8 g har identifierats	Människa (Homo sapiens) (32,8 gram) En vuxen individ i åldersgruppen adult (18-89 år) Skalltak 9 fr. (calvarium) Kranium 2 fr. (zygomaticum sin 1fr, cranium 1 fr.) Överkäke 1 fr. (maxilla sin/dx) Tand 1 fr. (dens. rot) Ryggrad 8 fr. (axis 1 fr, ve cervicalis 1 fr, ve lumbalis 2 fr. ve ospec 4 fr.) Överarmsben 1 fr. (humerus distal sin/dx) Handledsbens 1 fr. (carpal) Skenbens 1 fr. (tibia diafys sin/dx)	Ej sotigt	
		56	5 g brända ben, identifierat	Får/get (Ovis aries/Capra hircus) (5 gram) Mellanhands/mellanfotsbens 5 fr. (metacarpal/metatarsal)		
		57	4 g brända ben, identifierat	Björn (Ursus arctos) (4 gram) Finger-/tåbens 2 fr. (phalanx)		
		47	424 g brända ben vara 114,2 g har identifierats	Människa (Homo sapiens) (114,2 gram) En vuxen individ i åldersgruppen adultus (18-44 år) Skalltak 62 fr. (calvarium) Kranium 8 fr. (zygomaticum sin 1fr, sphenoidale sin/dx 2 fr, temporale sin/dx 1fr, frontale sin/dx 1 fr, pars petrosa sin/dx 1fr, cranium 2 fr.) Ryggrad 20 fr. (ve thoracalis 2 fr, ve lumbalis 7 fr, sacrum 1fr, ve ospec 10 fr.) Revbens 9 fr. (costae) Överarmsben 2 fr. (humerus proximal sin/dx 1fr, distal sin/dx 1fr.) Bäckenbens 1 fr. (coxae)	Sotigt	

Grav	Lager	Fnr	Mängduppgift	Identifierat material	Kommentar
				Lårben 1 fr. (femur diafys sin/dx) Skenben 6 fr. (tibia diafys sin/dx) Språngben 1 fr. (talus sin/dx) Mellanfotsben 1 fr. (matatarsal) Finger-/tåben 2 fr. (phalanx) Strålben/armbågsben 3 fr. (radius/ulna diafys sin/dx) Överarmsben/lårben 1 fr. (humerus femur caput)	
		48	1 g brända ben, oidentifierat	Oidentifierat djur	
		49	2 g brända ben, identifierat	Får/get (Ovis aries/Capra hircus) (2 gram) Handledsbens 1 fr. (carpal) Mellanhands/mellanfotsben 2 fr. (metacarpal/metatarsal) Finger-/tåben 1 fr. (phalanx)	
		50	10 g brända ben, identifierat	Björn (Ursus arctos) (10 gram) Finger-/tåben 5 fr. (phalanx)	
6555	6989 Bengömma	60	708 g brända ben vara 173,9 g har identifierats	Människa (Homo sapiens) (173,9 gram) En Kvinna i åldersgruppen adult (18-89 år) Skalltak 70 fr. (calvarium) Kranium 14 fr. (temporale med proc zygomaticum sin + dx, temporale med hörselgång sin + dx, temporale sin/dx 2 fr, pars petrosa sin/dx 4 fr, frontale dx 1 fr, cranium 3 fr.) Överkäke 7 fr. (maxilla sin/dx) Underkäke 6 fr. (mandibula sin/dx) Tänder 2 fr. (dentes, rötter) Ryggrad 6 fr. (atlas 1fr, axis 1fr, ve cervicalis 1fr, (ve thoracalis 2 fr.) Överarmsben 3 fr. (humerus diafys sin/dx 1fr, distal sin 1fr, distal dx 1fr.) Strålben 2 fr. (radius diafys sin/dx) Armbågsben 3 fr. (ulna diafys sin/dx 2 fr, distal sin/dx 1fr.) Lårben 8 fr. (femur diafys sin/dx) Skenben 8 fr. (tibia diafys sin/dx) Fotledsbens 1 fr. (naviculare sin/dx) Finger-/tåben 1 fr. (phalanx) Strålben/armbågsben 2 fr. (radius/ulna diafys sin/dx)	Sotigt
		61	17 g brända ben, identifierat	Björn (Ursus arctos) (17 gram) Finger-/tåben 16 fr. (phalanx)	
		62	6 g brända ben, identifierat	Får/get (Ovis aries/Capra hircus) (6 gram) Mellanhands/mellanfotsben 6 fr. (metacarpal/metatarsal)	
6590	8159 Sotlager	66	38 g brända ben vara 15 g har identifierats	Människa (Homo sapiens) (15 gram) Skalltak 24 fr. (calvarium)	Ej sotigt
		89	1 g brända ben, identifierat	Björn (Ursus arctos) (1 gram) Finger-/tåben 1 fr. (phalanx)	
	8169 Bengömma	63	749 g brända ben vara 273,7 g har identifierats	Människa (Homo sapiens) (273,7gram) En vuxen individ i åldersgruppen adultus (18-44 år) Skalltak 66 fr. (calvarium) Kranium 5 fr. (zygomaticum dx 1 fr, temporale med proc mastoideus sin/dx 1fr, pars petrosa sin/dx 2 fr, dx	Ej sotigt Tibia distal vid malleolus medialis, har en spricka som läkt med benpålagring. Ett lättare benbrott.

Grav	Lager	Fnr	Mängduppgift	Identifierat material	Kommentar
				1 fr.) Överkäke 1 fr. (maxilla sin/dx) Underkäke 3 fr. (mandibula sin/dx 2 fr, dx 1fr.) Ryggrad 12 fr. (atlas 1 fr, ve cervicalis 2 fr, ve thoracalis 4 fr, ve lumbalis 3 fr, ve espec 2 fr.) Revben 9 fr. (costae) Skulderblad 2 fr. (scapula sin/ dx) Överarmsben 3 fr. (humerus diafys sin/dx 1fr, distal sin/dx 2 fr.) Mellanhandsben 1 fr. (metacarpal) Bäckenben 3 fr. (coxae acetabulum sin 1fr, sin/dx 2 fr.) Lårben 17 fr. (femur diafys sin/dx 16 fr, distal sin/dx 1 fr.) Skenben 13 fr. (tibia diafys sin/dx 12 fr, distal sin/dx 1 fr.) Vadben 2 fr. (fibula diafys sin/dx) Språngben 2 fr. (talus sin/dx 1 fr, dx 1fr.) Handledsfotledsben 3 fr. (carpal/tarsal) Finger-/tåben 3 fr. (phalanx) Strålben/armbågsben 4 fr. (radius/ulna diafys sin/dx)	1 ben skickat på ¹⁴ C-analys, 2,7 gram.
	8169 Bengömma	64	19 g brända ben, identifierat	Björn (Ursus arctos) (19 gram) Finger-/tåben 10 fr. (phalanx)	
	8169 Bengömma	65	4 g brända ben, identifierat	Får/get (Ovis aries/Capra hircus) (4 gram) Mellanhands/mellanfotsben 9 fr. (metacarpal/metatarsal)	
6601	Fyllning	68	10 g brända ben vara 5,8 g har identifierats	Människa (Homo sapiens) (5,8 gram) En vuxen individ i åldersgruppen adult (18-89 år) Skalltak 5 fr. (calvarium) Underkäke 1 fr. (mandibula sin/dx)	Ej sotigt
		82	4 g brända ben vara 2,8 g har identifierats	Människa (Homo sapiens) (2,8 gram) En vuxen individ i åldersgruppen adult (18-89 år) Skalltak 4 fr. (calvarium)	Ej sotigt
		83	1 g brända ben, oidentifierat	Människa oidentifierat	Ej sotigt
	7472 Fyllning	71	42 g brända ben vara 17 g har identifierats	Människa (Homo sapiens) (17 gram) En vuxen individ i åldersgruppen adultus (18-44 år) Skalltak 14 fr. (calvarium) Kranium 2 fr. (cranium) Skenben 2 fr. (tibia diafys sin/dx) Finger-/tåben 1 fr. (phalanx)	Ej sotigt
		72	1 g brända ben, identifierat	Får/get (Ovis aries/Capra hircus) (1 gram) Mellanhands/mellanfotsben 1 fr. (metacarpal/metatarsal)	Ej sotigt
		75	33 g brända ben vara 10,6 g har identifierats	Människa (Homo sapiens) (10,6 gram) En vuxen individ i åldersgruppen adult (18-89 år) Skalltak 1 fr. (calvarium) Lårben 1 fr. (femur diafys sin/dx) Skenben 3 fr. (tibia diafys sin/dx) Vadben 1 fr. (fibula diafys sin/dx)	Ej sotigt

<i>Grav</i>	<i>Lager</i>	<i>Fnr</i>	<i>Mängduppgift</i>	<i>Identifierat material</i>	<i>Kommentar</i>
		76	4 g brända ben, identifierat	Får/get (Ovis aries/Capra hircus) (4 gram) Handledsben 1fr. (carpal) Mellanhands/mellanfotsben 11 fr. (metacarpal/metatarsal)	Ej sotigt
		78	76 g brända ben vara 20,3 g har identifierats	Människa (Homo sapiens) (20,3 gram) En vuxen individ i åldersgruppen adult (18-89 år) Kranium 6 fr. (zygomaticum dx 1fr, temporale med proc mastoideus sin/dx 1fr, frontale dx 1fr, pars petrosa dx 1fr, cranium 2 fr.) Revben 1fr, (costa) Lårben 1 fr. (femur diafys sin/dx) Skenben 2 fr. (tibia diafys sin/dx) Vadben 1 fr. (fibula diafys sin/dx) Strålben/armbågsben 2 fr. (radius/ulna diafys sin/dx)	Ej sotigt
		79	32 g brända ben vara 10,5 g har identifierats	Människa (Homo sapiens) (10,5 gram) En vuxen individ i åldersgruppen adultus (18-44 år) Skalltak 6 fr. (calvarium) Underkäke 1 fr. (mandibula sin/dx)	Ej sotigt
		80	1 g brända ben, identifierat	Får/get (Ovis aries/Capra hircus) (1 gram) Mellanhands/mellanfotsben 1 fr. (metacarpal/metatarsal)	Ej sotigt
		81	6 g brända ben vara 4,8 g har identifierats	Människa (Homo sapiens) (4,8 gram) En vuxen individ i åldersgruppen adult (18-89 år) Ryggrad 1 fr. (axis)	
	7026 Inre konstruktion	69	65 g brända ben vara 14,1 g har identifierats	Människa (Homo sapiens) (14,1 gram) En vuxen individ i åldersgruppen adultus (18-44 år) Skalltak 8 fr. (calvarium) Ryggrad 1 fr. (ve ospec.)	Ej sotigt
		70	1 g brända ben, identifierat	Får/get (Ovis aries/Capra hircus) (1 gram) Mellanhands/mellanfotsben 1 fr. (metacarpal/metatarsal)	
		73	179 g brända ben vara 42,5 g har identifierats	Människa (Homo sapiens) (42,5 gram) En vuxen individ i åldersgruppen adultus (18-44 år) Skalltak 11 fr. (calvarium) Kranium 3 fr. (cranium)	Ej sotigt
		74	1 g brända ben, identifierat	Får/get (Ovis aries/Capra hircus) (1 gram) Mellanhands/mellanfotsben 2 fr. (metacarpal/metatarsal) Fotledsbens 1 fr. (tarsal) Finger-/tåben 1 fr. (phalanx)	
	7124 Bengömma	67	100 g brända ben vara 48,9 g har identifierats	Människa (Homo sapiens) (48,9 gram) En vuxen individ i åldersgruppen adultus (18-44 år) Skalltak 4 fr. (calvarium) Överarmsben 2 fr. (humerus proximal sin/dx 1fr, diafys sin/dx 2 fr.) Bäckenben 1 fr. (coxae) Lårben 3 fr. (femur diafys sin/dx) Skenben 2 fr. (tibia diafys sin/dx)	Ej sotigt
		77	48 g brända ben vara 6 g har identifierats	Människa (Homo sapiens) (6 gram) En vuxen individ i åldersgruppen adultus (18-44 år) Skalltak 8 fr. (calvarium)	Ej sotigt

Grav	Lager	Fnr	Mängduppgift	Identifierat material	Kommentar
9489	9460	86	1 g brända ben, identifierat	Människa (Homo sapiens) (1 gram) Skalltak 4 fr. (calvarium)	
		87	1 g brända ben, identifierat	Människa (Homo sapiens) (1 gram) Skalltak 4 fr. (calvarium)	

Bilaga 3. Fyndtabell

Subklass	Fnr	Övergripande kontext	Fyndkontext	Sakord	Vikt	Antal	Anmärkning
Osteologi	1	5816	5955	brända ben	343	642	
Osteologi	2	5816	5955	brända ben	11	5	
Osteologi	3	5816	5955	brända ben	4	4	
Osteologi	4	5876	6106	brända ben	449	1129	
Osteologi	5	5816		brända ben	355	719	
Osteologi	6	5918	6206	brända ben	385	944	
Osteologi	7	5918		brända ben	3	3	
Osteologi	8	6002	6270	brända ben	247	945	1 oident, 2,5 g uttaget för ¹⁴ C-analys
Osteologi	9	6018	6187	brända ben	72	231	
Osteologi	10	6333	6982	brända ben	626	1397	
Osteologi	11	6333	6982	brända ben	1	4	
Osteologi	12	6333	7502	brända ben	1136	341	
Osteologi	13	6333	7502	brända ben	5	6	
Osteologi	14	6333	7502	brända ben	9	12	
Osteologi	15	6353	6793	brända ben	161	388	
Osteologi	16	6123	6155	brända ben	297	733	1 oident 2,3 g uttaget för ¹⁴ C-analys
Osteologi	17	6123		brända ben	1	1	
Osteologi	18	6123		brända ben	1	1	
Osteologi	19	6123		brända ben	3	4	
Osteologi	20	6123	6711	brända ben	75	142	
Osteologi	21	6123	6711	brända ben	1	1	
Osteologi	22	6196		brända ben	32	103	
Osteologi	23	6190		brända ben	5	29	
Osteologi	24	6225		brända ben	4	19	
Osteologi	25	5816		brända ben	8	11	
Osteologi	26	6123		brända ben	1	2	
Osteologi	27	6454	6814	brända ben	163	259	
Osteologi	28	6522	9508	brända ben	437	774	1 oident, 3,3 g, uttaget för ¹⁴ C-analys
Osteologi	29	6500	6766	brända ben	72	257	1 oident, 5,8 g, uttaget för ¹⁴ C-analys
Osteologi	30	6353	6829	brända ben	3	5	
Osteologi	31	6522	8779	brända ben	7	8	
Osteologi	32	6454		brända ben	6	8	

Osteologi	33	6454		brända ben	11	18	
Osteologi	34	6454		brända ben	9	5	
Osteologi	35	6454	6481	brända ben	51	87	
Osteologi	36	6500	8122	brända ben	58	228	
Osteologi	37	5000	5782	brända ben	197	590	
Osteologi	38	5741	5733	brända ben	162	313	1 femur, 4,2 g, uttaget för ¹⁴ C-analys
Osteologi	39	5000	5782	brända ben	185	529	1 oident, 2,8 g, uttaget för ¹⁴ C-analys
Osteologi	40	5616		brända ben	59	155	
Osteologi	41	5000	5782	brända ben	1	3	
Osteologi	42	5000	5782	brända ben	1	6	
Osteologi	43	5741	5733	brända ben	1	5	
Osteologi	44	6532	8391	brända ben	511	508	
Osteologi	45	6532	8391	brända ben	3	3	
Osteologi	46	6532	8391	brända ben	6	3	
Osteologi	47	6532		brända ben	424	897	
Osteologi	48	6532		brända ben	1	4	
Osteologi	49	6532		brända ben	2	4	
Osteologi	50	6532		brända ben	10	5	
Osteologi	51	6532	8202	brända ben	142	275	
Osteologi	52	6532	8202	brända ben	6	13	
Osteologi	53	6532	8202	brända ben	8	5	
Osteologi	54	6532	8202	brända ben	12	2	
Osteologi	55	6532	8393	brända ben	57	83	
Osteologi	56	6532	8393	brända ben	5	5	
Osteologi	57	6532	8393	brända ben	4	2	
Osteologi	58	6522		brända ben	237	566	
Osteologi	59	6522	9520	brända ben	15	48	
Osteologi	60	6555	6989	brända ben	708	1285	
Osteologi	61	6555	6989	brända ben	17	16	
Osteologi	62	6555	6989	brända ben	6	9	
Osteologi	63	6590		brända ben	749	1032	1 oident, 2,7 g, uttaget för ¹⁴ C-analys
Osteologi	64	6590		brända ben	19	10	
Osteologi	65	6590		brända ben	4	10	
Osteologi	66	6590	8159	brända ben	38	133	
Osteologi	67	6601	7124	brända ben	100	122	
Osteologi	68	6601	6928	brända ben	10	20	
Osteologi	69	6601	7026	brända ben	65	144	
Osteologi	70	6601	7026	brända ben	1	1	
Osteologi	71	6601	6981	brända ben	42	120	
Osteologi	72	6601	6981	brända ben	1	1	
Osteologi	73	6601	7026	brända ben	179	448	
Osteologi	74	6601	7026	brända ben	1	4	
Osteologi	75	6601	6981	brända ben	33	73	

Osteologi	76	6601	6981	brända ben	4	12	
Osteologi	77	6601		brända ben	48	63	
Osteologi	78	6601	6981	brända ben	76	177	
Osteologi	79	6601	6981	brända ben	32	72	
Osteologi	80	6601	6981	brända ben	1	1	
Osteologi	81	6601	6981	brända ben	6	11	
Osteologi	82	6601	6928	brända ben	4	11	
Osteologi	83	6601	6928	brända ben	1	8	
Osteologi	85	6522	8779	brända ben	4	5	
Osteologi	86	6601	9460	brända ben	1	2	
Osteologi	87	6601	9460	brända ben	1	1	
Osteologi	88	6333	8982	brända ben	1	2	
Osteologi	89	6590	8159	brända ben	1	1	
Osteologi	90	6293		obränt ben	30	2	benet uttaget för ¹⁴ C-analys
Bergart	91	5000	5782	Malsten/löpare	598	1	
Kvarts	92	5000	5782	Avslag/avfall	241	2	
Bergart	93	6532	7626	Malsten/löpare	643	1	
Bergart	94	6590		Malsten/löpare	635	1	
Kvarts	95	6333	6348	Avslag/avfall	52	3	
Sandsten	96	6333	6348		118	1	
Sandsten	97	6002	6271		188	1	
Bergart	98	6532	7626	Malsten	528	1	vittrad och osäker men m bra ytor
Kvarts	99			Avslag/avfall	74	5	lösfynd
Kvarts	100	6225		Avslag/avfall	24	1	
Sandsten	101	6123			3122	2	passning
Sandsten	102			Bearbetat	2198	1	bildsten med dekor, lösfynd
Keramik Brorsson	104	6333	7502	Kruka	27	9	
Keramik Brorsson	105	6018		Kruka	6	1	
Keramik Brorsson	106	6532	7635	Kruka	3	1	
Bränd lera	107	6590			8	3	
Keramik Brorsson	108	5876	6106	Kruka	5	2	en bit osäker
Bränd lera	109	6555	6989	Vävtyngd	11	1	
Bränd lera	110	6522	8767	Vävtyngd	163	32	6,7 cm i diam
Harts	111	6018	6187	Hartsring	5	28	
Harts	112	5816	5955	Hartsring	2	9	
Harts	113	5876	6106	Hartsring	1	1	
Harts	115	6500	8123	Hartsring	1	4	
Harts	116	6123	6711	Hartsring	2	19	
Harts	117	6123	6155	Hartsring	2	3	

Harts	118	6002		Hartsring	22	41	
Kam	119	6601	7124	Kam	1	1	stödskena, paralllla linjer, ände
Kam	120	5616		Kam	0	1	svickel?
Kam	121	6711		Kam	0	1	mittskena m avsats och dekor
Kam	122	6555		Kam	2	4	stav till fodral
Kam	123	6500	5782	Kam	0	1	svickel
Kam	124	6500	6766	Kam	0	4	bensked? Parallell dubbel linjedekor på ena sidan
Horn	125	6532		bensked	4	3	passning mellan två fragm
Kam	126	6532	8381	Kam	0	4	mittskena o svickel
Kam	127	5918		Kam	0	2	mittskena, vinkelräta sidor
Kam	128	5918	6206	Kam	1	1	mittskena ?
Kam	129	5918	6206	Kam	1	4	stödskena m parallell dubbel linjedekor, en sidan
Horn	130	5918	6206	Föremål	2	3	kam?sked? Skrapa? Parallell dubbel linjedekor, på båda sidor
Kam	131	6123	6711	Kam	0	1	svickel m dubbel punktcirkel
Kam	132	6123	6155	Kam	0	2	stödskena med dubbel linjedekor
Kam	133	6123	6155	Kam	0	1	stödskena m dubbla punktcirklar
Kam	134	6123	6155	Kam	0	4	mittskena m kraftig avsats, ev dekor + svickel m dubbla linjer
Järn	135	5481		Föremål	9	1	spets? recent? inslag av bly
Järn	136	5741		Nit	5	1	
Järn	137	6123	6313	Nit	12	6	
Järn	138			Spik	7	1	lösfynd
Järn	139			Spik	2	1	lösfynd
Järn	140	6293		Föremål	16	1	tånge?
Järn	141			Slagg	39	1	lösfynd
Järn	142	9431		Nit	16	1	
Järn	143	6123	6155	Beslag	30	1	kniv/skrapa?
Järn	144	6123	6155	Remsölja	15	1	ringnål? solja m nål
Brons	145	6123	6155	Sölja	5	1	
Järn	146	6123	6155	Nit	1	1	nit till kam?
Brons	147	5733		Bältering_ brons	7	1	hålkälad
Brons	148	5616		Agraffknapp	1	1	
Brons	149	6190		Agraffknapp	2	1	9 mm hög
Brons	150	6196		Föremål	4	5	oident, eldpåverkat?
Brons	151	6196		Föremål	4	1	pärla? m dekor el ”ränna”
Brons	152	6196		Agraffknapp	4	2	
Brons	153	6196		Agraffknapp	2	3	
Brons	154	6555		Sölja	3	1	
Brons	155	6555		Agraffknapp	2	5	

Brons	156	6522	8767	Agraffknapp	1	1	
Brons	157	6532	8381	Agraffknapp	1	3	4 knappar, två tillsammans
Brons	158	6532	8202	Agraffknapp	3	3	bl a hake m två agraffer
Brons	159	6532	8381	Agraffknapp	2	3	hyska med en agraff, platta med tre samt en lös
Brons	160	6333	7502	Agraffknapp	10	17	lösa knappar
Brons	161	6333	7502	Agraffknapp	3	2	två agraffer på hake samt del av hake
Brons	162	6333	7502	Agraffknapp	1	1	en knapp på platta
Brons	163	6333	7502	Agraffknapp	2	2	hyska två delar m en knapp
Brons	164	5616		Bältering_ brons	1	1	halv ngt oval
Brons	165	5616		Föremål	1	1	nit till agraff?
Brons	166	5616		Bältering_ brons	2	2	hålkälad bältering m hänge

20111122

Konserveringsrapport

1. **Fyndort:** Uppland, Täby sn, Arninge 4:1, RAÄ 63:1
Dnr 423-01389-2010

1.2 **Antal fynd:** 23 fyndnummer, 4 järnföremål, övrigt av kopparlegering

1.3 Korrosionsstatus - brons

Föremålen av kopparlegering har alla en likartad korrosionsstatus och är i ömtåligt och ganska dåligt skick. Ytorna täcks helt eller delvis av ett ganska tunt, mörkt, kompakt och krackelerat jordskikt blandad med ljusgröna porösa korrosionsprodukter. På vissa punkter har detta ytskikt släppt för att blotta en ljusgrön porös korroderad yta. Tendenser till sprickbildningar och avflagnande av ytskiktet förekommer. F 147 (hålrad bältesring) och F152 har en bättre bevarad yta (två agraffer).

F147 Hålkälad bältesring

Före konservering

Efter konservering

Besöksadress

Riddargatan 13
(Armémuseum), Stockholm

Postadress

Acta KonserveringsCentrum AB
Riddargatan 13D
114 51 Stockholm

Telefon

073 360 74 73
070 759 29 41

E-post

sophie.nystrom@actakonsivering.se
info@actakonsivering.se
www.actakonsivering.se

Bankgiro

230-7155

Organisationsnummer

556744-7395
Företaget innehar F-skattsedel

F148 Agraff, enkel, flat

Före konservering

Efter konservering

F149 Agraff, välvd med tredelad dekor

Före konservering

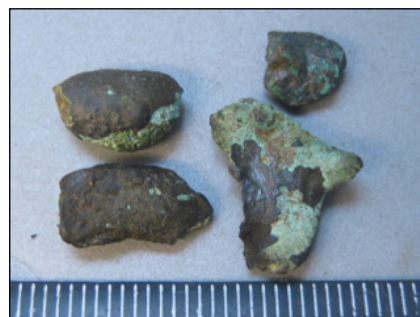

Efter konservering

F150 Oident., 4 fragment, eld påverkad

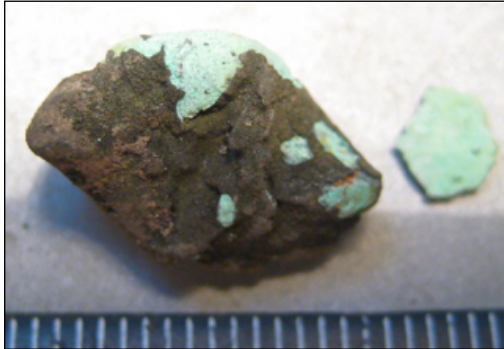

Före konservering

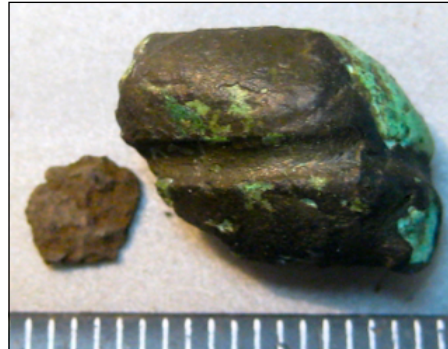

Efter konservering

F151 Fragment - pärla? Dekor rand? på ena sidan

Före konservering

Efter konservering

F152 Agraffer, välvda med tredelad dekor

Före konservering

Efter konservering

F153 Underdel till agraff, 3 stycken (ca 7 - 8 mm i diam)

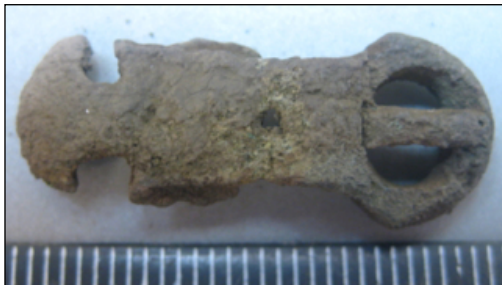

Före konservering

Efter konservering

F154 Sölja + liten nit

Före konservering

Efter konservering

F155 Plana agraffer (5 st) varav två dubbla

Före konservering

Efter konservering

F156 Underdel till agraff?

Före konservering

Efter konservering

Besöksadress

Riddargatan 13
(Armémuseum), Stockholm

Postadress

Acta KonserveringsCentrum AB
Riddargatan 13D
114 51 Stockholm

Telefon

073 360 74 73
070 759 29 41

E-post

sophie.nystrom@actakonservering.se
info@actakonservering.se
www.actakonservering.se

Bankgiro

230-7155

Organisationsnummer

556744-7395
Företaget innehar F-skattsedel

F157 4 agraffer varav två tillsammans

Före konservering

Efter konservering

F158 Hake med två agraffer, enkla och flata

Före konservering

Efter konservering

F159 Hyska med en agraff, platta med tre samt en lös

Före konservering

Efter konservering

F160 17 lösa enkla agraffer

Före konservering

Efter konservering

F161 Agraffknappar på hake samt del av hake

Före konservering

Efter konservering

F162 Agraff, enkel på platta

Före konservering

Efter konservering

F163 Hyska i två delar med en agraff

Före konservering

Efter konservering

F164 Bältesring, halv och oval

Före konservering

Efter konservering

F166 Hålkälad bältesring med hänge

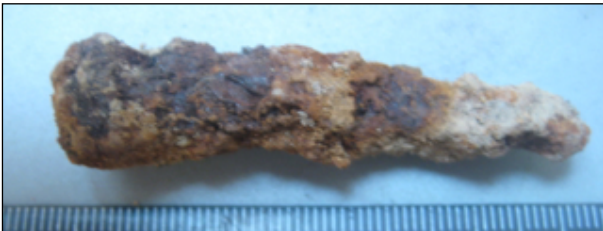
Före konservering

Efter konservering

1.4 Korrosionsstatus - järn

F140 Tånge?/spik?. Ca 5.2 cm lång. En skrovlig hård korrosionsbeläggning täcker ytan med inslag av hårt sittande små gruskorn och lera.

Före konservering

Efter konservering

F143 Kniv/ skrapa? 9.6 cm lång. Ytan delvis deformerad av korrosionsblåsor i varierande storlek. Lera och gruskorn täcker en skrovlig korroderad yta som p.g.a. blåsorna uppvisar tendenser till sprickor.

Före konservering

Efter konservering

Besöksadress

Riddargatan 13
(Armémuseum), Stockholm

Postadress

Acta KonserveringsCentrum AB
Riddargatan 13D
114 51 Stockholm

Telefon

073 360 74 73
070 759 29 41

E-post

sophie.nystrom@actakonsivering.se
info@actakonsivering.se
www.actakonsivering.se

Bankgiro

230-7155

Organisationsnummer

556744-7395
Företaget innehar F-skattsedel

F144 Ringnål med sölja? Ett delvis kompakt lerskikt med inslag a gruskorn täcker en skrovlig korroderad yta. Inslag av korrosionsblåsor förkommer på ytan.

Före konservering

Efter konservering

F145 (ej Cu) Sölja. Samma korrosionsstatus som F144. 2 cm i diameter.

Före konservering

Efter konservering

2. Konservering

Föremålen av kopparlegering fotograferades före och efter konservering. Försiktig mekanisk bearbetning under mikroskop med hjälp av skalpell och pensel med syfte att avlägsna överflödiga korrosionsprodukter och förtydliga eventuell prägling. På grund av att materialet uppvisade sprickbildningar och tendenser till avflagnande på ytan samt ömtåliga kantpartier, konsoliderades vissa föremålen med 7% paraloid i etanol.

Efter avslutad mekanisk bearbetning putsades och polerades ytorna med en mjuk roterande gethårstrissa. Till detta användes lite mikrokristallint vax som ytskydd.

Föremål av järn bearbetades på samma sätt som föremålen av kopparlegering i kombination med mikroblästring där glaspulver användes.

Efter avslutad mekanisk bearbetning urlakades järnföremålen i avjoniserat vatten som byttes varje vecka tills dess att det var kloridfritt.

Dehydrering i två omgångar etanolbad, vardera gång i en vecka. Torkning i ugn.

Avslutningsvis impregnerades ytorna med dinitrol och mikrokristallint vax.

Sophie Nyström
Konservator

Besöksadress

Riddargatan 13
(Armémuseum), Stockholm

Postadress

Acta KonserveringsCentrum AB
Riddargatan 13D
114 51 Stockholm

Telefon

073 360 74 73
070 759 29 41

E-post

sophie.nystrom@actakonsivering.se
info@actakonsivering.se
www.actakonsivering.se

Bankgiro

230-7155

Organisationsnummer

556744-7395
Företaget innehar F-skattsedel

Bilaga 5. Tabell över bildstensfynd i Södermanland och Uppland

FYNDORT	MATERIAL	FYNDKONTEXT	FRAGMENT/ STORLEK	DATERING	KÄLLA
Edsbro sn, Valla, Uppland	Röd sandsten	Åkermark	Stenen är hel. 52 cm i diameter, total längd 72 cm, 6-7 cm tjock.	400-600 e.Kr genom dekorlikhet med Gotland	Ahlberg 1978
Ekerö sn, Träkvista, Uppland	Röd sandsten	Gravar. Ett fragment av sandstenshäll återfanns i stensättning nr 1 i översta lagret. 3 fragment som går sätta ihop återfanns i stensättning nr 2 i grop öst om gravgömmen.	De tre bitarna med dekor ihopsatta mäter största längd/bredd 50x45 cm	500-tal (gravdatering)	Ahlberg 1978
Estuna sn, Stjärnholm, Uppland	Röd sandsten	I ytan av skadad stensättning	Ett fragment. 19x12,5 cm, 4 cm bred.	Romersk järnålder/FVT (gravdatering baserad på gravens placering på gravfält)	Ahlberg 1978 SHM 23187 Tholin 1944
Häggeby sn, Uppland	Röd sandsten	I kyrka	Stenen är hel. 154x140, 11 cm tjock	500 e.Kr	Ahlberg 1978 SHM 5137
Lövö sn, Hogsta, Uppland	Röd sandsten	Åkermark	Tre fragment, varav två passar ihop. Nr 1: 50x50 cm, 5 cm tjock. Nr 2 11,5x2 cm. Dessa två har passning. Nr 3 21x8,8 cm, 3,2 cm tjock.	Något osäker. Kan ev. vara historisk.	Ahlberg 1978 SHM 24435
Lövö sn, Lunda, Uppland	Röd sandsten	I odlingsröse med sten från ev. bortodlade gravar	Ett fragment. 44x22 cm, tjocklek 4-5 cm.	I gravmiljö med datering 400- 1050 e.Kr	Ahlberg 1978
Lövö sn, Söderby, Uppland	Vit kalksten	I åker	Ett fragment. 24x10 cm, 5 cm tjock.	Stenen i sig verkar inte ha bedömts. Åkern ligger i närheten av gravfält från 400-1050 e.Kr	Ahlberg 1978
Björklinge sn, Ramsjö, Uppland	Sandsten (?)	På gravhög	Stenen nämns av Hadorph. Idag är den borta. Verkar av Hadorph ansetts vara hel och 1,5x0,9 m stor.	500-tal (genom dekorjämförelse)	Ahlberg 1978

Söderby-Karls sn, Uppland	Röd sandsten	Okända	Ett fragment. 23x17 cm, 7,5 cm tjock.	Odaterad	Ahlberg 1978
Täby sn, Viggbyholm, Uppland	Rödaktig flat sten	Troligen invid eller på grav	Ett fragment. 48x37 cm, 5-3 cm tjock	Gravfältet grävt 1974, datering vendel-vikingatid	Ahlberg 1978 SHM 26894 FMIS (Täby 120:1)
Vaksala sn, Ångelsta, Uppland	Röd sandsten	Trappsten	Ett fragment 66x59 cm, 7 cm tjock	Odaterad	Ahlberg 1978
Vallentuna sn, Bällsta, Uppland	Röd sandsten	I stensättning och på gravfält	30-tal fragment. Storlek något oklara uppgifter då vissa fragment verkar ha limmats ihop. Inget enstaka fragment verkar ha varit större än 30x20 cm	Odaterad.	Ahlberg 1978 SHM 26590
Vendel sn, Uppland	Ljus sandsten	I båtgrav IX	Ett fragment. Diameter 18,5 cm	Stenen - 400-475 e:kr genom dekorlighet med kam Graven – 900-tal	Ahlberg 1978 SHM 7250
Österåker sn, Berga, Uppland	Röd sandsten	I ytan av grav. Ett fragment ställt på kant	Tre fragment. De går ej att sätta ihop. Bit 1, 29x23 cm, 5 cm tjock. Bit 2, triangulär form, längsta sida 8,5 cm, 2,5 cm tjock. Bit 3 pyramidformig, längsta sida 5 cm	Kamfragment och harts daterat till FVT av J.P Lamm	Ahlberg 1978 SHM 28874
Österåker sn, Åkersberga, Uppland	Röd sandsten	På tomtmark nära två röseliknande stensättningar	Ett fragment. Största diagonal 20 cm, 2,5 cm tjock	Odaterad	Ahlberg 1978 SHM 28484
Barva sn, Lindholm, Södermanland	Vit kristallinisk sandsten	Invid foten av Barvaåsen tillsammans med brända ben, obränd djurkota och slaggstycken	I stort sett en hel sten. 65x34 cm, 12 cm tjock på mitten	FVT (genom dekorjämförelse)	Ahlberg 1978 SHM 11975 Oldeberg 1929
Helgarö sn, Rällinge, Södermanland	Vit kristallinisk sandsten	Troligen på ursprunglig plats på mitten av en stensättning	Stenen är hel. 51x42 cm, 25 cm på tjockaste stället	Graven är troligen yngre järnålder.	Ahlberg 1978
Huddinge sn, Flemingsberg, Södermanland	Röd sandsten	På gravfält mellan gravar	Troligen hel. 57x46 cm, 11-14 cm tjock	Gravarna var från FVT.	Ahlberg 1978 SHM 26862

Taxinge sn, Näsby, Södermanland	Röd sandsten	I gravhög	Troligen hel. 92x59 cm, 12 cm tjock.	Graven daterad till 600 e.Kr. Stenen kan ev vara äldre	Ahlberg 1978 SHM 5566
Västerljung sn, Valsborg, Södermanland	Vit kristallinisk kalksten	I potatisland på krön av grusås	Troligen hel. 53x47 cm, 10-13 cm tjock.	Odaterad	Ahlberg 1978 SHM 18855
Ösmo sn, Södermanland	Vit kristallinisk kalksten	Oklara fyndförhållanden, ev i närheten av gravar	Troligen hel. 65x46 cm, som tjockast 12 cm	Odaterad	Ahlberg 1978
Okänd fyndort. SHM magasin	Vit kristallinisk kalksten	-	Ett fragment 64x56 cm, ca 24 cm tjock.	Odaterad	Ahlberg 1978
Solna sn, Tomteboda, Uppland	Röd sandsten	I övre lager av gravar och spridda på gravfältet	Åtta fragment med ristningar och ett 60-tal oornrade. Troligen tre olika stenar	FVT	Gustavson et. Al 2006 Hamilton 2003
Täby sn, Arninge, Uppland	Röd sandsten		Fem fragment i fyra gravar och ett mellan gravar	Gravdatering till FVT	Lasse muntligen
Järfälla sn, Kalvshälla, Uppland	Röd sandsten	I kulturlager	Ett fragment. 5x3,8 cm, 1,6 cm tjockt	I närheten av hus med datering till FVT	Lasse muntligen samt rapport

Bilaga 6. ¹⁴C- diagram

